

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

« Дидактичні засади народної педагогіки в розвитку особистості
молодшого школяра»

Виконала:

студентка II курсу, 61 групи

Спеціальності 013 «Початкова
освіта»

Алієва Віта Анатоліївна

Науковий керівник:

Доктор педагогічних наук,
професор

Міненко Антоніна Олексіївна

Чернігів 2023 р.

Роботу подано до розгляду « ___ » _____ 2023 року.

Студентка

(підпис)

Алієва В.А

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Міненко А.О.

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри дошкільної та початкової освіти

протокол № _____ від «__» _____ 2023 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичне обґрунтування формування поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра	
1.1 Формування понять народної педагогіки як психолого-педагогічна проблема.....	8
1.2 Особливості формування поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.....	18
1.3 Уроки літературного читання як формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.....	28
Висновки до 1 розділу.....	61
Розділ 2 Експериментальне обґрунтування формування поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра	
2.1 Вивчення рівня сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.....	65
2.2 Реалізація комплексу уроків літературного читання з формуванню моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів.....	68
Висновки до 2 розділу.....	79
Висновок.....	81
Використана література.....	85
Додатки	91

ВСТУП

Актуальність дослідження. У разі соціально-політичного відновлення суспільства одне з важливих місць займає проблема виховання моральних якостей людини.

Довгий час ми вважали, що школа – головний вихователь дітей, а сім'я – її помічник і союзник. Однак життєвий досвід показує, що саме сім'я є головним вихователем. Саме в сім'ї створюється неповторний образ кожної дитини, яка творить її як особистість. А звідси випливає інший важливий висновок: батьки не менше, ніж шкільні педагоги, мають бути озброєні педагогічними знаннями та вміннями.

Багато із закономірностей і механізмів народної педагогіки мають широкий діапазон дій і можуть успішно застосовуватися не тільки в сімейному та самодіяльному, а й у шкільному вихованні, особливо у зв'язку із утвердженням особистісного орієнтованого навчально-виховного процесу. І тут сфера вільного часу учнів, та й самих учителів має бути одним із визначальних факторів у процесі виховання. Кожна нація має «вирости», тобто усвідомити необхідність національної освіти, брати участь у створенні інфраструктури для організації навчання рідної мови, літератури, мистецтва, загалом залучення учнів до своєї національної культури.

Одним із вирішальних факторів у здійсненні цього завдання є сім'я, бо вона обитель, звідки людина вступає у суспільне життя.

Багату історію має український народ, упродовж тривалої історії люди накопичили багатий досвід сімейного виховання підростаючих поколінь, створили звичаї та традиції, в яких поєднуються моральний досвід народу, правила, норми та принципи поведінки людини. Відповідно до своєрідних особливостей соціально-економічних, культурно-історичних, природно-кліматичних умов в українців склалися свої вимоги до сімейного виховання дітей. Сімейні традиції, представлені багатим набором ритуалів,

пов'язаних із народженням, новим роком життя дитини, підростання дитини весіллям і смертю людини, дають основу для побудови цілісної ритуальної системи сімейного життя, змістовна сторона якої сприяє формуванню моральних норм поведінки у дітей.

Духовні скарби предків зберігаються і передаються в оповіданнях, переказах, легендах, настановах, прислів'ях. Батьки кажуть устами нащадків, вустами діда каже прадід. З покоління в покоління передається синівська повага, повага до батьків і старших – характерна риса та лейтмотив багатьох сімейних афоризмів. Педагогіка – бабусь і дідусів – проявляється у найрізноманітніших формах, тобто тут бачимо прояв наступності поколінь на вікових гуманістичних сімейних традиціях народу. У цій ситуації як ніколи виникає необхідність ґрунтовнішого, глибшого знайомства школярів із духовними цінностями свого народу, з його моральною культурою, з народними сімейними традиціями, у потенціалі яких закладено моральний початок. Моральне виховання підростаючого покоління – тема актуальна у всі часи, але особливе значення вона набуває зараз, у період війни та усвідомлення.

Повага до старших впроваджується у свідомість підростаючого покоління як вищий принцип, дотримуючись якого можна досягти успіхів у житті та завоювати авторитет народу. Тому з самого раннього віку дітям вселяють: «Слово старця – мед», «Слово старця – ліки», «До молодого дерева притуляючись, старе дерево стоїть», «Як віддячиш батькові, так віддячать діти тебе». Дані прислів'я є підтвердженням того, що люди похилого віку уособлюють мудрість і є зберігачами життєвого досвіду та етикетної поведінки. У сімейному вихованні ідеї шанування предків, шанобливого ставлення до старших, прояви турботи та відповідальності стосовно представників старшого покоління.

Завдяки таким сімейним традиціям, непорушність яких підтримувалась релігійними поглядами народу, формувалися стійкі моральні взаємини між поколіннями, підтримувалося дотримання

неписаного морально-етичного кодексу народу. Зворушливий прояв турботи про старше покоління знаходимо також у традиції доглядання літніх людей, які потребували особливого догляду.

Моральне ставлення до світу навколишньої природи є невід'ємною якістю вихованої людини. Природа служила здавна для українців невичерпним джерелом і гарантом життя, тому особлива увага в традиціях сімейного виховання приділялася формуванню норм і правил взаємодії зі світом природи, дбайливого ставлення до тварин, рослин, природних ресурсів. З раннього віку батьки вселяли дітям: «Зрубав одне дерево, посади десять», «Де вода, там достаток», «Батько багатства – праця, земля – мати», «Людина без Батьківщини, що соловей без лісу».

У всіх наведених вище зразках виражено уявлення народу, його ідеї про досконалу людину, які є моделлю сучасної особистості, одночасно виступаючи як найбагатший морально-етичний матеріал, сприяючи формуванню у підростаючого покоління стійких моральних норм поведінки.

Об'єкт дослідження: освітній процес учнів початкової школи.

Предмет дослідження: використання дидактичних засобів народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

Мета дослідження: вивчення впливу дидактичних засобів народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

Завдання дослідження :

1. Теоретично обґрунтувати поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

2. Сформулювати поняття про народну педагогіку як психолого-педагогічну проблему та особливості формування поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

3. Дослідити роль уроків літературного читання у формуванні народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

4. Експериментально обґрунтувати формування поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

5. Реалізація комплексу вправ з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів.

Практичне та теоретичне значення роботи. Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що проблема формування основ моральної культури розглядається у сучасних соціально-культурних умовах; уточнено поняття «основи моральної культури особистості», «етнопедагогічний матеріал». У роботі виділено особливості використання матеріалів з народної педагогіки у формуванні моральної культури молодших школярів, виявлено виховний потенціал матеріалів з історії та культури народу для молодших школярів;

Практична значимість дослідження полягає у розробці та апробації технології використання спеціальної, художньої літератури, баз даних з історії, культури народів у формуванні моральної культури молодших школярів.

РОЗДІЛ I
ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ
НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

1.1. Формування понять народної педагогіки як психолого-педагогічна проблема

Народна педагогіка старша, ніж педагогічна наука та освітньо-виховні установи. Раніше вона розташовувалася більше у сфері мистецтва, ніж у сфері наукової системи. Сила її – не в авторитетних іменах та плідних теоріях, а в авторитетних думках та плідних результатах. Як свого роду самосвідомість народу виникла і розвивалася народна педагогіка на основі узагальнення окремих вчинків людей та поведінки народів загалом.

У народній педагогіці має місце ціла ієрархія висновків. Висновки з педагогічного досвіду сімей узагальнюються лише на рівні вулиці, села, потім території і, нарешті, цілого народу та держави.

Ні для кого не секрет: найкращі ідеї гинуть у негідних умах та невмілих руках. Цьому вчить життя. Особистість формується в подолання самої себе – народна методика давала умови для такого подолання у самій життєдіяльності. Вона ніколи не була педагогікою умовляння, а використовувала методику боротьби, подолання, що підтверджує ткий вислів: “Посієш вчинок – пожнеш звичку, посієш звичку – пожнеш характер, посієш характер – пожнеш долю”.

Народна педагогіка передбачає дослідження педагогічної культури, виробленої тисячолітнім досвідом людства і ще у народі донині: це коли дитину розважають потішками, співають колискову, розповідають казки, повідомляють прислів'я, вправляються у відгадуванні загадок, спрямовують його поведінку натяками. Це коли мати навчає доньку

правилам пристойної поведінки, навчає рукоділля, посвячує в кулінарні секрети, а батько сина передбачати погоду за народними прикметами, орати, вити мотузку. Це коли старші діти роблять для молодших іграшки, залучають їх у працю. Це коли діти і молодь вимовляють клятви та виконують їх, коли свідомо виробляють риси, у яких зацікавлені батьки, рід, плем'я, народ, коли батьки допомагають долати недоліки своїм прикладом.

Чим же пояснюється живучість народних педагогічних традицій?

Відповідь одна: практичними потребами та постійною передачею з «вуст в уста» оскільки педагогічна наука

а) недостатньо займається питаннями сімейного виховання та не задовольняє практичних потреб мас;

б) педагогічна наука не встигла ще увібрати у собі весь педагогічний досвід народу;

в) педагогічна освіта не зробила ще необхідні та важливі досягнення педагогічної науки надбанням широких мас.

Народна педагогіка в сучасних умовах - це фактор, що заповнює прогалину між попитом народу на педагогіку та пропозицією. Попит настільки великий, що не завжди і не в усьому знаходить задоволення.

Народна педагогіка зберегла тонку диференціацію вікових періодів, що відбиває духовну історію народу, зафіксовано понад десять малих вікових періодів у дітей віком до 5 років, сім – у підлітків та чотири – у юнаків. Це диференціювання зменшується зі збільшенням віку і досягає одиниці в глибокій старості. Усе це відбиває закономірності зростання, розвитку, виховання.

Афоризми та прислів'я – це код, економічний код, яким колективний розум народу зашифрував інформацію. Поетична та афористична форма педагогічних знань народу – результат природного добору засобів оптимальної передачі [22].

Народна педагогіка – це досвід та його опис, це засоби та ідеї народного виховання, це сукупність педагогічних відомостей та виховного досвіду та, що збереглися в усній народній творчості, звичаях, обрядах, дитячих іграх, іграшках. Творець народної педагогіки – народ без книг та спеціальних творів все ж шукав і знаходив успішні способи підготування.

У народній педагогіці виразно виступає культ дитини. Це суто педагогічний культ, вільний від супротивного початку.

Наприклад: "Дитина - сімейний бог". "Без дітей немає майбутнього". У культурі матері також переважає морально-педагогічний елемент. Незаперечний авторитет матері зберігся, можливо, з часів матріархату та підтримувався завдяки її винятковій ролі у народженні та вихованні дитини. Наприклад: "Слово матері з дна морського підніме камінь". "Що не увійшло з молоком матері, не ввійде з козячим". Гегель вважає, що у ранньому дитинстві найважливіше материнське виховання, бо моральність має бути насаджена у дитини як почуття. "Щоб дати душу, потрібний батько, щоб зробити людиною потрібна мати". ГЕЛІЕЛЬ посил (1)

У культурі предків є свій морально-педагогічний зміст, коли йдеться про підтримку авторитету живих дідів у вихованні підростаючого покоління. Тут і єдність поколінь і зв'язок майбутнього та сьогодення з минулим. Наприклад: "Стара людина - чотири людини". "Ні старих – ні порядку". Прислів'я, пісні, загадки – це засоби, розраховані на розвиток розуму, формування моральних переконань на естетичне виховання.

Казки – це комбіновані засоби інтелектуального, емоційного та морального впливу. Етнопедагогіка вивчає способи контактів народної педагогіки з педагогічною наукою, аналізує значення явищ народної життя та розбирає їх відповідність чи невідповідність сучасним завданням виховання. Етнопедагогіка включає фундаментальні проблеми:

1. основні педагогічні поняття народу (догляд, виховання, самовиховання, перевиховання, настанови, навчання, вчення);

2. дитина - як об'єкт і суб'єкт виховання (рідна дитина, сирота, прийомна, ровесники та друзі, чужі та сторонні діти, дитяче середовище);

3. функції виховання (підготовка до праці, формування моральних рис характеру, розвиток розуму, турбота про здоров'я, прищеплення любові до прекрасного);

4. фактори виховання (природа, праця, побут, звичай, мистецтво, релігія, рідне слово). Науковці зауважують, що люди вчилися не за книгами, в полі, в лісі, на березі річки. Вчили їх самі птахи, коли співали їм пісні, сонце, коли заходячи, залишало по собі багрянний світанок, самі дерева та трави. У цьому процесі самонавчання чимало цікавого, цінного;

5. методи виховання (переконання, приклад, вимога, наказ, роз'яснення, повір'я, привчання та вправа, побажання та благословення, заклинання, клятва, прохання, порада, натяк, схвалення, закид, вмовляння, заборона, загроза, прокляття, лайка, побої);

6. засоби виховання (потішки, українські усмішки, татарські мезеки, польські фрашки, та т.д., лічилки, загадки, прислів'я, приказки, пісні, казки, легенди, перекази і т.д.);

7. ідея досконалості людської особистості та її реалізація в системі народного виховання форми організації життя та діяльності підростаючого покоління);

8. організація виховання (трудові об'єднання дітей та молоді у дії, молодіжні свята, загальнонародні свята);

9. педагогічна роль колективних форм життєдіяльності людей (батьківщина та рід, громада, плем'я, народ, людство);

10. народні вихователі (батьки, старші діти, вуличні та общинні педагоги, безіменні, невідомі, маловідомі педагоги, їх діяльність та думки) [48].

Недоліком досліджень етнопедагогів є те, що немає глибоких теоретичних досліджень щодо взаємодії народних педагогічних традицій із сучасною практикою виховання; багато досліджень відтворюють структуру

підручників та програм з педагогіки, а народні педагогічні факти присутні лише як ілюстрації.

Відмінними рисами народної педагогіки є демократизм, практицизм, емпіризм, наступність, синкретизм.

Коротко про кожну окремо:

1. демократизм формувався як протест проти офіційних державних педагогічних систем, що відбивають інтереси правлячих класів;

2. практицизм проявляється у тому, що народна педагогіка сильна окремими знахідками, а чи не струнками системами, не теоріями, а результатами виховання, тобто переважанням практичних виховних впливів;

3. емпіризм (вчення, що визнає досвід), оскільки педагогічні ідеї розкидані, вони представлені у звичаях, у різних жанрах народної творчості, господарських справах, матеріальну культуру, у різних сферах життя і діяльності;

4.спадкоємність – на відміну педагогічної науки народна педагогіка немає закінчених "чисто" педагогічних праць, не має збережених у народній пам'яті імен талановитих педагогів, оскільки вони ніким не фіксувалися, висловлюючи думку мас, поступово втрачали "авторство" і ставали думками всіх, передавалися з покоління в покоління, збагачуючись, видозмінюючись;

5. синкретизм - єдність з інститутами соціального життя народу, з його культовими віруваннями, обрядами, нормами суспільної поведінки.

Кожен народ, кожна народність та етнічна група, у тому числі, і китайці, яких понад 700 млн., і юкагіри, яких менше 700 осіб, є "історичною особистістю", яка пройшла болісний шлях розвитку, але це був шлях до прогресу [45].

Народній педагогіці відомі персонажі "дитячі пастухи". Вони бували у сільських школах, які влаштовували ігри, розваги дітей.

Усі народи мали сотні самовідданих вихователів, які навчали дітей тому, чому не вчила школа. З таких представників селян виходили педагоги – ентузіасти, які служили сполучною ланкою між народною педагогікою та педагогічною наукою, плацдармом демократичної педагогіки. Синтезу народної педагогіки з науковими знаннями йшли і педагоги-демократи (не всі вони були з народу, але всі зазнали впливу народу і розуміли його інтереси).

Глибинні зміни у сучасному суспільстві поступово призвели до усвідомлення науковою педагогічною громадськістю та відповідними державними службами необхідності докорінного перегляду не стільки змісту освіти, скільки існуючих засобів та методів духовно-морального виховання підростаючого покоління у всьому освітньому просторі України [33].

В умовах зниження культурного та інтелектуального рівня нації потрібне відродження традиційної духовно-моральної ієрархії цінностей. Різко посилилася майнова диференціація і боротьба за прийнятний рівень життя створили передумови для стихійного формування вдач, що базуються на егоїзмі, прагматизмі та індивідуалізмі. Втрата моральних орієнтирів, знецінення таких категорій, як Совість, Честь, Борг, призвели до негативних наслідків у суспільстві: соціального сирітства, зростання криміногенності серед підлітків, бродяжництва, популярності токсикоманії та наркоманії серед неповнолітніх, втрати інтересу до навчання та самовдосконалення у великого шару асоціальної молоді, а також до батьківської безвідповідальності та байдужості до виховання підростаючого покоління не тільки у батьків з важких сімей, але й у тих, хто зайнятий своєю кар'єрою та не має ні часу, ні бажання присвятити себе вихованню своїх дітей.

У вимогах Державного освітнього стандарту зазначено, що програма духовно-морального розвитку, виховання учнів на щаблі початкової загальної освіти має бути спрямована на забезпечення духовно-

морального розвитку які у єдності урочної, позаурочної, позашкільної діяльності, у спільній педагогічній роботі освітнього закладу, сім'ї та інших соціальних інститутів.

Взаємодія народної педагогіки, народного виховання найвиразніше простежується у творчому доробку великих педагогів. Особливо повчальними і значимими цьому плані є досвід та ідеї Я.А. Коменського та геніальних продовжувачів його справи: К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка, В.А. Сухомлинського [38].

Науковці вказують, що народна педагогіка старша, ніж педагогічна наука та освітньо-виховні установи. Сила її – не в авторитетних іменах та плідних теоріях, а в авторитетних думках та плідних результатах. Як свого роду самосвідомість народу виникла та розвивалася народна педагогіка на основі узагальнення окремих вчинків людей та поведінки народів загалом. У народній педагогіці має місце ціла ієрархія висновків. Висновки з педагогічного досвіду узагальнюються на рівні вулиці, села, потім місцевості та, нарешті, цілого народу та країни [3, с. 46].

Народна педагогіка - це досвід та його опис, це засоби та ідеї народного виховання, це сукупність педагогічних відомостей та виховного досвіду, що збереглися в усній народній творчості, звичаях, обрядах, дитячих іграх, іграшках. Творець народної педагогіки – народ без книг і спеціальних творів – все ж таки шукав і знаходив успішні способи підготовки нових поколінь. Навіть терміни «виховання», «навчання» увійшли до наукової літератури з побутової мови [4].

Відмінними рисами народної педагогіки є демократизм, практицизм, емпіризм, наступність та синкретизм. Розкриємо коротко сутність даних понять.

Демократизм формувався як протест проти офіційних державних систем, які відбивають інтереси правлячих класів.

Практицизм виявляється в тому, що народна педагогіка сильна окремими знахідками, а не стрункими системами, результатами виховання, а не теоріями, тобто переважанням практичних виховних впливів.

Емпіризм - вчення, що визнає і відображає досвід: оскільки педагогічні ідеї розкидані, вони представлені в різних сферах життя і діяльності: у звичаях, в різних жанрах народної творчості, господарські справи, матеріальну культуру.

Спадкоємність – на відміну від педагогічної науки народна педагогіка не має закінчених чисто педагогічних праць, не має талановитих імен педагогів, оскільки вони ніким не фіксувалися; ідеї, висловлюючи думку мас, поступово втрачали авторство і ставали думками всіх, передавалися з покоління до покоління, збагачуючись, видозмінюючись.

Синкретизм - єдність з інститутами соціального життя народу, з його культурними віруваннями, обрядами, нормами суспільної поведінки [3, с. 47-48].

Під моральним вихованням школярів на традиціях народної педагогіки ми розуміємо цілеспрямовану взаємодію батьків, школярів, педагогів у процесі вивчення історії, культури, рідної мови, традицій та звичаїв свого та інших народів. В результаті цієї взаємодії школярам необхідно прищепити такі моральні якості, як повага до старших, до людей іншої національності, працьовитість, доброта, відповідальність, дисциплінованість, терпимість, чуйність, любов до близьких, до Батьківщини, а також формувати моральні норми поведінки, затребуваними суспільством.

Найповніше вирішення завдання формування моральності молодших школярів на традиціях народної педагогіки які здатні забезпечити системний та аксіологічний підходи.

Системний підхід, виступаючи теоретико-методологічною стратегією дослідження проблеми морального виховання школярів на традиціях народної педагогіки, забезпечує її комплексне вивчення.

Особливістю системного підходу є його орієнтація вивчення об'єкта загалом і розробку методів такого вивчення. У процесі морального виховання школярів викликає особливий інтерес аксіологічний підхід, в основі якого лежить розуміння та утвердження людства.

Науковцями запропоновано модель морального виховання школярів, що включає себе цільовий, змістовний, процесуальний компоненти [1, с. 13-14].

Цільовий компонент виступає по відношенню до інших компонентів як керуюча інстанція. Він є визначальним чинником змістовної розробки компонентів, визначення чіткого розуміння результату. Цей компонент виконує функції цілепокладання, мотивації (створення цільових установок у школярів на формування моральності), ціннісної орієнтації (загальнолюдські та етнокультурні цінності виступають критеріями оцінки та орієнтації школярів).

Змістовий компонент моделі включає вивчення історії, культури, рідної мови, традицій, звичаїв різних народів, залучення школярів до соціально значущої (проектної, дослідницької, художньо-творчої, суспільно корисної) діяльності, передбачає володіння школярами полікультурними, інформаційними, комунікативними, соціальними компетенціями. Цей компонент виконує навчальну (придбання знань, необхідних для формування моральності школярів на традиціях народної педагогіки), виховну (формування моральних якостей у школярів, моральних норм поведінки), організаційну (визначення змісту та напрямів процесу морального виховання школярів) функції.

Процесуальний компонент. Ефективність процесу морального виховання школярів на традиціях народної педагогіки залежить від вмілого використання різноманітних форм, методів, засобів етнокультурного виховання. Цей компонент виконує виховну (виховання на прогресивних ідеях і традиціях різних народів), що розвиває (різноманітні форми, методи, засоби морального виховання школярів на традиціях народної

педагогіки), інформаційну (отримання інформації про ефективність організації процесу морального виховання школярів на традиціях народної педагогіки, про утруднення та досягнення школярів у процесі вивчення традицій та звичаїв різних народів, надання даних про рівень сформованості моральності школярів на традиціях народної педагогіки) та рефлексивну (забезпечення суб'єктної позиції в освітньому процесі) функції. Методами реалізації цього компонентом виступають оцінка, самооцінка, тестування, експертна оцінка.

Модель морального виховання школярів на традиціях народної педагогіки характеризується реалізацією принципів гуманізму, культуровідповідності, природовідповідності, народності, наступності та певних педагогічних умов [2]:

– здійснення морального виховання школярів на традиціях народної педагогіки у навчально-виховному процесі загальноосвітніх установ з урахуванням їх індивідуальних, вікових та регіонально-етнічних особливостей;

– здійснення морального виховання школярів у позашкільній роботі в соціумі з урахуванням особливостей взаємодії та взаємовпливу прогресивних ідей педагогіки різних народів;

– ресурсне забезпечення освітнього середовища загальноосвітніх шкіл, необхідне задля забезпечення процесу морального виховання на традиціях народної педагогіки.

Виходячи з аналізу сучасної психолого-педагогічної літератури та матеріалів, можна зробити висновок про актуалізацію проблеми морального виховання молодших школярів у сучасний освітній простір. Одним з провідних засобів реалізації даної діяльності слід вважати народну педагогіку, яка з часом не втрачає своєї значущості.

1.2. Особливості формування поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра

Духовне формування особистості дитини відбувається шляхом присвоєння їм суспільно-історичного досвіду людства в процесі предметно-практичної діяльності. Народні традиції виступають як зразки, у яких зосереджені найкращі риси, якості особистості, моральні зразки. У традиціях фіксуються норми і принципи, що історично склалися, відносини, взаємини, ідеали. Виступаючи як колективна пам'ять, традиції є невід'ємним елементом етнічної свідомості.

Такою пам'яттю виступають насамперед духовні цінності, усні, письмові твори народної творчості, художньо-ужиткове мистецтво.

Донедавна в педагогічній теорії та практиці недостатньо враховувалися національні особливості, традиції, звичаї, досвід народної педагогіки. Разом з тим, ще К.Д.Ушинський зазначав, що виховання воно не хоче бути безсилим, має бути народним, має бути пронизане народністю [28].

За визначенням К.Д.Ушинський у кожного народу своя система виховання. Досвід інших народів у справі виховання є дорогоцінною спадщиною для всіх, але точно в тому ж сенсі, в якому досвід всесвітньої історії належить народам.

В даний час виник особливий напрямок у педагогічній науці - етнопедагогіка, що вивчає народний досвід виховання дітей.

Народна педагогіка є сукупність педагогічних відомостей та виховного досвіду, що збереглися в усній народній творчості, звичаях, обрядах, дитячих іграх.

Духовне багатство народу дуже тісно пов'язане із народною педагогікою, моральними проповідями. Питання про особливості виховання дітей у народних традиціях цікавили просвітителів, педагогів у всі часи.

Так, засновник педагогіки, «батько педагогічної науки» Я.А. Коменський вже у своїй першій роботі «Скарби чеської мови» виявив прагнення служити народу. Вивчаючи життя свого народу, він досліджує історію, записує чеські прислів'я.

У його найкращих творах – «Мудрість старих чехів», «Правила поведінки, зібрані для юнацтва у 1653 році» та інших – виражається глибока повага до педагогічної культури народу. З неї він черпав ідеї про виховання.

Наголошуючи на важливості навчання дітей рідною мовою, Я.А.Коменський вказував на необхідність озброєння знаннями, пов'язаними з життям народу.

Осмисливши народні традиції виховання, великий педагог – гуманіст включив в свою педагогічну систему [45].

Від Я.А.Коменського до нових педагогічних шукань другої половини 19 початку 20 століття проклав шлях К.Д.Ушинський.

Етнічні проблеми виховання мали продовження і в радянський період, які підтримували Н.К.Крупська, А.В.Луначарський, А.С.Макаренко.

Етнопедагогіка, традиції, народна культура є сполучною ниткою між поколіннями, між школою та життям.

Провідною ідеєю етнопедагогіки є досягнення гармонії природно-біологічної, соціальної та духовної у розвитку людини.

Найважливіше у вихованні дітей – це дбайливе ставлення до цінностей, створених працею людини та природою.

У селянина з давніх-давен обожнювалася земля, вода, хліб. Тож у народі вкоренилися звичаї, пов'язані з хлібом. Наприклад, пробувати хліб вважалося виразом щирої поваги до господаря, будь-яка клятва закріплювалася богом та хлібом тощо.

Багато народних прислів'їв навчають молодь бути ощадливими, працьовитими: «Хліб натопчеш, – бог покарає, – земля проковтне». У цій

традиції проявляється почуття любові до своєї землі, її плодів, результатів праці людини, - почуття, властиве кожному народу.

У вихованні велике значення має наступність поколінь. Чим тісніше і глибше ця наступність, краще для виховання дітей. Зміцнення наступності поколінь відбувається на вікових гуманістичних традиціях народу. А традиції – це те, що успадковано від попередників (цінності, норми, зразки поведінки).

Традиції - це усвідомлення приналежності до свого коріння. Чим далі, глибше в минуле прокладено це коріння, тим сильніше воно. Це основний принцип народного виховання [50].

Народ хотів бачити у кожній дитині комплекс соціально-етичних якостей. Ще в ранніх творах народної творчості були чітко сформульовані уявлення народу про особистість сучасної людини, розвиток якої має здійснюватися мудрою тріадою: розум, доброта, працьовитість.

Народне виховання має свою основу в досвіді та традиціях, що склалися. Народний вихователь все це робив і робить у процесі практичної діяльності, повчаючи чи показуючи (Роби як я).

Багаті народні традиції, які дісталися нам у спадок, традиції унікальні, втрата яких непоправна. Вони потребують, як і наша земля, захисту та відновлення. Порвавши з духовними традиціями, ми вбивали у собі людину, моральну опору, творчі здібності. Тому народні традиції, звичаї, соціально-етичної норми виступають провідними чинниками виховного процесу, впливають формування особистості дитини.

Розкриття соціально-психологічного сенсу народних традицій як складного функціонального чинника формування мотиваційно-потребової сфери дитини є умовою її соціального розвитку. Народні традиції є найважливішим фактором, що забезпечує організуючу дію та індивідуалізацію етнічного суспільства. Народні традиції забезпечують особливе психологічне середовище, виступаючи найважливішим засобом виховання дітей, що ростуть.

Висока ефективність народної педагогіки – у її конкретному впливі особистість. Звідси й природність включення виховних ідей народу до навчально-виховного процесу сучасної школи.

Ефективність використання народних традицій залежить лише від розуміння їхньої ролі, а й від уміння вихователя використовувати все цінне, що вони у собі укладають у загальному контексті педагогічних впливів.

У народній традиції чинне місце займає підготовка до праці та вибору життєвого шляху. З раннього дитинства через ігри, забави старші навчають молодших соціальних відносин, спілкуванню, доброчесності, виховуючи та навчаючи одночасно.

Нині втрачені здебільшого традиційні види діяльності [11].

У Казахстані, однак, у деяких місцях: в аулах, селах є незвичайні острівці життя, де збереглися селянські та кочові звичаї, старовинні свята, обряди. Геній народу створив свою культуру, власну, неповторну. Пам'яттю про цю культуру ще виховуватиметься не одне покоління сучасних людей, завжди черпаючи з неї натхнення, радість творчості.

Інформація про минуле, закладена у спадщині, представляє не тільки пізнавальний інтерес, вона, як генетичний код, багато в чому визначає майбутнє.

У середовищі, що породжується людиною, живуть два початки. Одне викликане необхідністю задовольнити потреби фізичного буття людини - це область цивілізації. Друге - духовне начало, - область власне культури, що зберегла духовний потенціал.

Наразі особливо гостро стоїть питання про збереження та реанімування спадщини та залучення до цієї проблеми дітей. Хто і як спілкуватиметься зі спадщиною предків після нас?

Творче залучення дітей до цієї проблеми може зробити серйозний вплив на формування нової суспільної свідомості, запобігти моральній та духовній деградації, розвинути творчий потенціал особистості та національну самосвідомість.

Адже не хлібом єдиним жива людина. І як би не банально звучала ця істина, лише культурна та освічена людина зможе брати активну участь у творчому процесі відродження національної культури та входження її у світову цивілізацію.

Саме суспільство має усвідомити, що багатівікова унікальна культура - залучення до неї підростаючого покоління може стати сильним стимулом соціального прогресу, надійним джерелом соціально-економічного розвитку.

Так, слідуючи укладу життя суспільства, його багатівіковим традиціям, формується особистість людини, що росте.

Значення народних традицій як важливої частини виховання у світі загальноновизнано. Відродженню та вивченню народних традицій присвячено діяльність Міжнародної ради організаторів фольклорних фестивалів. Одне з основних завдань – зробити народне мистецтво засобом всесвітнього розуміння та спілкування. Підтримуючи спадкоємність народної традиції, члени цієї організації надають великого значення участі у фольклорних фестивалях дітей [8].

Фольклор та її традиції є відображенням колективного розуму, накопиченого досвіду життя. У кожній країні історія та досвід звернення до фольклору у загальній системі виховання пов'язані з історією та культурою свого народу.

Народна педагогіка протягом багатьох століть і до наших днів відіграє величезну роль у вихованні дітей. Моральна колективна мудрість та естетична інтуїція виробляють національний ідеал людини. Ідеал цей гармонійно вписується у загальносвітове коло гуманістичних ідей.

Важливо навчити молоде покоління комплексному підходу, уміння побачити весь спектр спадщини, всі його межі та аспекти.

Складовою спадщини є музичне мистецтво, театр, кінематограф, пам'ятки літератури та мистецтва та ін. Але головне все ж таки – діти; головне – людина як носій спадщини.

Відродження культури – справа поколінь, руйнація – справа днів, годин, хвилин... Починати треба негайно. Починати треба у сім'ї, у школі.

Увага до народної культури в системі шкільної освіти приведе нашу педагогіку до більш значних успіхів у справі естетичного та художнього виховання дітей, залучення їх до традиційного народного мистецтва; допоможе прищепити кожній дитині любов до творчості, минулого свого народу. Залучення дітей до народних традицій у всьому своєму різноманітті потребує виходу за межі класу, за межі типового ієрархічного відношення між учителями та учнями. Найбільші можливості у створенні ситуації, наближеної до природного існування жанрів народної творчості, містить у собі фольклорне свято. Під час таких свят важливо залучити до народної традиції всіх учасників, де всі залучені до колективної дії.

Шкільне фольклорне свято – це як би кульмінація та своєрідна перевірка причетності дітей до народних традицій.

Свята потрібно використовувати як засіб виховання та розвитку зростаючої людини [15].

Виховання ціннісного ставлення до Батьківщини є пріоритетним напрямком в сучасних умовах економічної нестабільності, військової агресії Росії і боротьбі за цілісність і суверенітет України.

Культурна криза радянського суспільства мала невтішні наслідки: спостерігаються моральні компроміси, девальвація духовних цінностей, поширення соціальної апатії та утриманської психології подвійні стандарти цінностей, невизначеність національної ідеї.

Важкий історичний шлях українського народу, тривала боротьба за Державність, національна самосвідомість, збереження традиційної культури та духовність вкрай несприятливі умови позначилися на ставленні до України.

Подолання негативних явищ, ніколи не властивих психіці українського народу може бути ефективним завдяки розірваному зв'язку традицій здійснювати за умови ефективного використання засобів народної

педагогіки та освітніх програм, технологій, методик і проектів в умовах побудови демократичної, правової та суверенної України.

Дедалі гострішою стає потреба у вихованні гідного ставлення до Батьківщини, яка базується на засадах народної педагогіки і має важливе значення в національному чиннику. В українській педагогіці завжди ціннісне ставлення до Батьківщини для педагогічної науки стало історичною в масштабі завдання - багаторічний досвід не може бути просто відтворений в українській освіті та виведення її на світовий рівень розвитку.

Ціннісне ставлення до Батьківщини базується на культурно-історичних досвід корінного населення, його багатовікові традиції, звичаї та обряди.

Виховання практика і духовність, де народна педагогіка досягає етноформування, консолідування, уміння створювати культуру, узагальнювати, перетворювати, виховувати функції розгляду народної педагогіки та її засобів у контексті фольклору.

М. Стельмахович відзначає їхній значний виховний потенціал. Педагогічні ідеї і засоби народної педагогіки, представлені у фольклорі, етнографії, етнології, повинні сприяти формуванню ціннісного ставлення до вітчизни на основі цінностей і світогляду українського народу. [18].

Культура українського народу, де дохристиянські обряди що відображають циклічну структурованість світобудови, характеризують уявлення про світ, людей та їхні стосунки. З моменту прийняття християнства Київська Русь XI-XII ст. стала висококультурною державою, що дала могутній поштовх у розвитку виховання ціннісного ставлення до вітчизни на основі цілісної системи народних звичаїв і традицій з християнського світогляду.

Народна педагогіка пронизана глибокою людяністю. Це підвищує гідність людини, її життя, місія українського фольклору оспівує велич людини, красу її душевних якостей. Учителі послідовно борються за право

кожної людини проявляти свої найкращі якості. Водночас повсякденне життя не раз спонукало замислитись над тим, чому найкраще, чого досягло людство, не завжди притаманне кожному окремо, чому один добрий, а інший злий, один щасливий, а інший нещасливий. Народ з допитливим духом прагнув зрозуміти причину заглиблення в духовний світ людини, відкрити його фактори, від яких насамперед залежить формування особистості людини, і він зосередив свої погляди на сім'ї як першоджерелі людського життя. Потроху, завдяки багаторічним освітнім дослідженням, емпірично визрівали народні уявлення про основні фактори формування особистості.

І серед них, мабуть, першою була помічена спадковість. Недаремно кажуть: «Батько викопав» або «розкопана мати», тобто «як батько», «як мати».

Об'єктивне трактування сутності спадковості та її місця у вихованні пропонує українська народна педагогіка. Спостереження за особистістю протягом багатьох років переконали нас, що у спадок передаються лише певні фізичні характеристики (статура, колір шкіри, очей, волосся), природні зачатки якихось здібностей чи властивостей, окремі риси характеру. Більшість рис особистості не успадковуються, а набуваються. Іншим важливим чинником впливу на особистість народна педагогіка вважає оточення – стан взаємовідносин родини, побут, вдачі і звичаї, матеріальне становище, умови життя [36].

Сім'я впливає на дитину з першого дня народження. Спосіб життя сім'ї і спосіб спілкування з дитиною має вирішальне значення для формування перших звичок дитини, від яких значною мірою залежатиме її майбутнє. Уявлення про залежність характеру дитини від оточення, умов життя, домашнього оточення, всієї системи сімейного життя знайшло своє вираження в багатьох українських народних приказках: «З ким будеш поводитися, ось і виходить», «Веде нитка до клубка», «Який стукіт, такий брязкіт», «У кожної пташки своя пісня, співає і має своє гніздо».

Вплив домашньої обстановки, способу життя сім'ї на дитину особливо посилюється, коли вона починає ходити і говорити. Тоді вона має більше можливостей для фізичного та психічного контакту середовище («Перший крок дитини – радість для родини», «Поки дитина говорить, вона вештається по хаті. життя»).

Сім'я позитивно впливає на дітей, якщо в ній є здорова згуртованість. Сімейні сварки, постійно сварки між батьками, а ще гірше – неадекватна поведінка одного з них негативно позначається на вихованні.

У народних уявленнях чітко визначено такий потужний чинник формування особистості, як виховання. Для цього у нас є популярні афоризми: «Добрий приклад вартий ста слів», «воркнути», «Приклад краще правила» [18].

У цих заявах ми бачимо тенденцію дитини наслідувати старшого брата чи сестру, матір чи батька, сильнішого чи мудрішого друга, а також народна педагогічна практика наслідування з принципом «роби як я».

Усі три фактори вважаються однаково важливими в народній педагогіці, але в різних ситуаціях з них вирішальними можуть бути: спадковість («Яке коріння, таке й насіння», «Яке зілля, таке й насіння», «Від лося — лось, від свині — поросся»), оточення («Як підеш під лопухи, то й лопухи збереш», «Якщо сім'я живе гармонійно, дитина виросте досконалою»), освіта («Що виростиш, те й матимеш»), Спадковість і виховання («Яке дерево, такі й гілки, які батьки, такі діти», «Яка гребля, такий млин: що. батько, як і син»).

Українська народна педагогіка розглядає освіту як першу суспільну потребу («Камінь тесаний, а людина виховується.» З давніх-давен в Україні походить народне прислів'я: «Якщо плани твої розраховані, на рік – сій жито, якщо на десятиліття – посади дерево, якщо на вічність – рости дітей».

Виховати порядну чесну людину здавна вважали найкращим майстром у світі - таку думку говорить народна мудрість.

Народна казка «Хто найкращий у світі майстер» розповідає про те, як вирішували жінки села показати свої навички. Домовилися: у неділю всі приходять на сільський майдан і приносять найкраще, що зробили своїми руками.

У призначений день всі жінки прийшли на майдан і принесли з собою багато чудових речей. Для тих, хто має спільноту доручили назвати кращих майстрів, очі розбіглися: був і шовк, вишитий золотом і сріблом. Покривала та тонкі фіранки з дивними вишитими птахами та вишитими рушниками...

Але перемогла жінка, яка не принесла з собою вишиванки чи мережива. Вона прийшла зі своїм п'ятирічним сином Петром, принісши жайворонка, якого сам зрізав з дерева, посадив Петра жайворонок на губах — пташка співала, цвірінькала, мов жива. Всі завмерли на місці, всі були зачаровані піснею, і раптом у синьому небі заспівав справжній жайворонок, приваблений співом на землі. «Кращий учитель той, хто виховав розумну і добру людину», — так вирішив староста [48].

Слово «збільшувати» споріднене зі словом «ховати». В українській народній педагогіці вона посідає перше місце вживалося у значенні «захищати» (виховувати). До речі, основне значення слова «виховувати» в українська мова повністю збереглася до наших днів. У розмовній мові маємо слово «виховувати» — здавна сховатися, приховувати кого-, що-небудь, приховувати щось; «бути вихованим» означає довго ховатися, ховатися, залишатися непоміченим, непоміченим, не впійманим; щось приховувати, чогось не признавати.

Згодом це слово набуло широкого й різноманітного значення, особливо виховного, стало основним атрибутом не тільки народної, а й наукової педагогіки. У народній педагогіці це слово означає «виховувати» вирощувати, вчити правилам поведінки, давати виховання, систематично впливати на культурний розвиток, перспективу, моральні принципи в

певному напрямку; розвивати систематичний вплив почуття, риса вливати. Тут з'явилися інші слова: "вихователь",

«Вихователь» - це особа, яка виховує дітей та молодь, навчає їх навичок поведінки, визначає їх погляди; педагог, який стежить за поведінкою дітей і відповідно її коригує; той, хто направляє владу її вплив на формування особистості в певному напрямку; «Студент» або «студент» означає дитину або молоду людину або молода жінка, яку хтось або десь виховував або виховував; усиновлена кимось дитина; особа, яка сприйняла думки, погляди, ідеї певної організації, товариства і т. ін., особа, яка навчається або отримує освіту в навчальному закладі; «манірний» означає «ввічливий», «ввічливий» — той, хто набув навичок пристойної поведінки; «Ввічливість» - це вміння добре поводитися у компанії, володіючи почуттями; «бути вихованим» - бути під чиєюсь опікою, вивчити правила поведінки, пройти навчання тощо; розвиватися розумово, здобувати знання, виробляти світогляд, моральні переконання.

Термін «виховувати» в народній педагогіці тісно пов'язаний з терміном «навчати» - обидва слова використовуються як еквіваленти. Наприклад, в українському фольклорі: «Ой там на городі я в садочку навчився (тут і далі вибір наш. — М. С.) мати доньку...» «Чорна хмара настала, синя йде; Навчіть бідних вдова єдиного сина». У Т. Г. Шевченко: «Хоче мати навчити, то соловейко не дає.»[Шевченко, Тарас Григорович. Вся країна повита красою : вірші та уривки з поем / Т. Г. Шевченко ; мал. С. Васильченко. – К. : Грайлик, 1992. – 13 с.]

1.3. Уроки літературного читання як спосіб формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра

Молодшим шкільним віком вважають вік дітей у проміжку від 6-7 до 10-11 років. Саме в цьому віці дитина навчається у початковій школі.

Молодший шкільний вік характеризується спокійним та рівномірним фізичним розвитком аж до підліткового віку.

Провідний вид діяльності – навчальна діяльність. Вона безпосередньо спрямована на засвоєння науки та культури, на формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра. Молодший школяр активно включений у різні види діяльності - ігрову, трудову, заняття спортом та мистецтвом.

Гра як вид діяльності у молодшому шкільному віці не зникає, а набуває нових форм і нового змісту, стає способом формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра. Характерними іграми для дітей молодшого шкільного віку є сюжетно-рольові ігри як спосіб формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра (тобто ігри з правилами, що регулюють розстановку сил у дитячому, що грає колективі).

Молодший шкільний вік – це період вбирання знань та накопичення їх, період набуття знань. В цьому віці наслідування багатьом висловлювань та дій є значною умовою інтелектуального розвитку. Особлива навіюваність, вразливість, спрямованість розумової активності молодших школярів на повторення, внутрішнє прийняття, створення відповідних умов розвитку та збагачення психіки. Дані властивості, в більшості випадків, є позитивною своєю стороною, і в цьому виняткова своєрідність цього віку [50].

З приходом до школи змінюється спосіб життя дітей, їх обов'язки та завдання. Змінюється та його психологія. Відбувається перехід від ігрової діяльності до навчальної, від наочно-образного мислення до словесно-логічного. Змінюється система особистісних взаємин: якщо раніше діти просто грали, то тепер від них потрібна увага, батьки та вчителі хочуть, щоб вони отримували та могли застосувати знання, оцінюють їх. Діти навчаються контролювати свою увагу, волю, поведінку.

До важливих аспектів психологічного розвитку молодшого школяра задля формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра відносять сприйняття, увагу, пам'ять, мислення та уяву.

Розкриємо кожен із них.

Сприйняття у молодшого школяра визначається характеристиками самого об'єкта. Іншими словами, діти помічають не найголовніше, а те, що впадає в очі. Поточна сприйнята ситуація вже опосередковує менше розумових операцій, ніж у віці. Відбувається перехід від мимовільного сприйняття до цільового спостереження об'єктом. До кінця періоду з'являється сприйняття, що синтезує. Діти першого або другого класу плутають предмети, які так чи інакше схожі, їхнє сприйняття відрізняється низьким ступенем диференціації [33].

Увага. Коли навчальна діяльність потребує тривалої концентрації уваги, а також переходу від одного виду роботи до іншого, розвиток довільності уваги виявляється у розпал його вольових зусиль.

Дитина організовує себе спеціально під впливом вимог. У дитини у віці переважає мимовільна увага. Утримання уваги можливе лише завдяки вольовим зусиллям та високій мотивації. Безпосередньо увага активізується, але ще не стабільно.

Пам'ять. Розвивається довільна пам'ять. Діти вже здатні запам'ятовувати матеріал, який обов'язково представляє їм інтерес. Процеси пам'яті характеризуються свідомістю. Так само діти мають гарну механічну пам'ять. Відбувається вдосконалення смислової пам'яті.

У навчальній діяльності розвиваються всі види пам'яті: довготривала, короткочасна та оперативна. Розвиток пам'яті пов'язаний з необхідністю заучувати навчальний матеріал. Відтворення дитини починає користуватися при заучуванні напам'ять. При цьому відтворюють з опорою на текст. До пригадування вдаються рідше, оскільки воно пов'язане з напругою.

Пам'ять має конкретно-образний характер. Довільне та мимовільне запам'ятовування має особливості.

Мислення набуває домінуючого значення. Відбувається перехід від наочно-образного до словесно-логічного мислення. Логічно правильні міркування школяра базуються на конкретному наочному матеріалі (стадія розвитку конкретних операцій з Піаже). Завдяки навчальній діяльності та засвоєнню наукових понять у дітей розвивається теоретичне мислення.

Уява. Основні напрями у розвитку – це перехід до більш правильного та повного відображенню дійсності на основі відповідних знань. Виявляються продуктивні образи уявлення.

У першому класі уява заснована на конкретних об'єктах, але з часом слово починає переважати. Від першого до другого класу реалізм дитячої уяви зростає. Визначає цей розвиток критичного мислення та збільшення запасу знань [16].

Слід додати, що молодші школярі є дуже емоційними. Ця емоційність насамперед відбивається у цьому, що й психічна діяльність зазвичай забарвлена емоціями. Все, що діти дивляться, що вони думають, що вони роблять, пробуджує у них емоційно забарвлене ставлення, тому це потрібно враховувати при формуванні народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра. По-друге, молодші школярі не знають, як стримувати свої почуття, контролювати їх зовнішні прояви, вони дуже природні та відверті у висловленні своєї радості, смутку, страху, задоволення чи невдоволення. По-третє, емоційність виявляється у їх великої емоційної нестабільності, їх частих змін настрою, їх схильності впливати на свої емоції, їх коротких та шалених проявах радості, смутку, гніву чи страху. З роками здатність регулювати свої почуття та обмежувати їх небажані прояви зростає дедалі більше.

Дитина, яка відвідує початкову школу, психологічно входить у нову систему відносин із оточуючими. Живучи у своєму оточенні, серед близьких, у тому самому просторі, який називається «будинок», вона

починає відчувати, що його життя докорінно змінилося – тепер вона зобов'язана не тільки ходити до школи щодня, а й дотримуватись вимог навчальної діяльності. Свобода, що була у дошкільному віці, замінюється відносинами залежності та підпорядкування новим правилам життя. Родина починає по-новому контролювати дитину через необхідність вчитися та ходити до школи, робити домашні завдання, суворо організувати розклад дня.

Знання та облік психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку дозволяють правильно побудувати траєкторію розвитку особистості дитини, знаходити більш ефективні прийоми виховного та розвиваючого впливу. Введення в сучасний навчальний процес інтерактивних навчальних посібників, що вимагають від учнів постійної відповіді на запитання, надання зворотного зв'язку, – спеціалізованих комп'ютерних програм, мультимедійних навчальних систем та постійного моніторингу результатів, що відкриває великі можливості на цьому шляху [45].

Літературний розвиток у методиці трактується як одночасно навчальний та віковий процес «розвитку здібностей до безпосереднього сприйняття мистецтва слова, складних умінь свідомого аналізу та оцінки прочитаного, за керівництва естетичними критеріями та як спосіб формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра» [36, с.224].

Він включає:

1) формування читача (тобто навчання сприйняття, інтерпретації та розумінню художнього твору в єдності його змісту та форми, його оцінці з естетичної точки зору та виразу своєї оцінки як у невербальній, так і словесній формі);

2) розвиток здібностей адекватно висловлювати себе у слові, літературної творчості школярів;

3) розвиток школяра як творця та носія культури, розширення культурного поля дитини.

Літературний розвиток задля формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра – це віковий процес, оскільки з розвитком кругозору та накопиченням досвіду читання сприйняття одного й того ж твору однією і тією самою людиною посилюватиметься з роками. Але це також і освітній процес: характер навчання обов'язково впливає на хід літературного розвитку і може не тільки сприяти його розвитку, а й через невмілих дій вчителя його сповільнити. Сучасна методична наука та займається пошуком інструментів та умов, технологій, що сприяють літературному розвитку школярів.

Літературне читання у школі у період початкової освіти є основним способом відкрити світ для дитини, формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра. Це читання стає потужним засобом збагачення соціального та особистого досвіду дитини, а також її розвитку та самопізнання, питання про те, чи викликало дитина не тільки цікава, а й велика потреба читати книги, залежить від умов навчання, що лежать в основі культури читання та особистості [11].

Як процес літературний розвиток школярів розглядався В.Г. Маранцман. Він стверджує, що «літературний розвиток реалізує * психічного розвитку дитини із запізненням. Зрушення у літературному розвитку можуть охопити всі сторони сприйняття читачів і помітні, більше, у сфері емоцій у процесі переходу на наступний щабель літературного розвитку» [35, с. 68].

На думку В.Г. Маранцмана, на етапі початкової школи формується механізм спілкування дитини з культурою, розвиваються її емоційна чуйність на твір слова та уяву, розширюються горизонти його бачення (до загального від приватного).

Будь-яка діяльність людини вимагає від неї певних здібностей та нахилів. Будь-яка здорова людина навчається примітивних дій. Але є й

заняття, які потребують розвитку спеціальних та загальних здібностей. Літературний процес розвитку спрямовано розвиток цих літературних здібностей дитини. Ось чому питання літературного розвитку дуже тісно пов'язане з проблемою літературних здібностей [13].

Розглянемо докладніше критерії літературного розвитку учнів при формуванні народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра [13].

На критерії літературного розвитку школярів на сьогодні ще не вироблено єдиного погляду. Психологи наголошують, що розвиток включає не тільки кількісне накопичення досвіду, знань і навичок, але також і, перш за все, внутрішні зміни структурних психічних утворень, які посилюють здатність до самостійного вирішення завдань, які ще не зустрічалися. Тому основним критерієм розвитку дітей молодшого шкільного віку є рівень сприйняття твору, прочитаного самостійно. Останнє ми хотіли б особливо наголосити: щоб визначити результат розвитку, а не результат навчання, необхідно звернутися до твору, який раніше не вивчався дітьми.

Складність визначення рівня сприйняття художніх творів обумовлена як їх оригінальністю та неповторністю, так та можливістю їх різного тлумачення, складністю процесу сприйняття, необхідністю враховувати його різні аспекти, але особливо мислення, уяви та емоцій. Основним критерієм визначення рівня сприйняття творів є ступінь образного узагальнення та конкретизації [31].

Цей критерій, висунутий Н.Д. Молдавським, вибирає сформовані здібності до сприйняття художнього образу єдності абстрактного та конкретного, типового та індивідуального. Під образною конкретизацією передбачається здатність учня на підставі художніх деталей у своїй уяві відтворити цілісний образ. Образне узагальнення має на увазі те, що читач бачить узагальнений сенс, проблему, поставлену у творі, у конкретній картині людського життя, описаної автором [14].

Якщо ми повернемося до визначення літературного розвитку, то стане ясно, що ми можемо судити про нього за якістю сприйняття літературного твору дитиною та за ступенем сформованості навичок читання та естетичної оцінки. Ці навички покращують якість сприйняття, а їх відсутність неминуче призводить до поверхневої інтерпретації твору. Виходячи з розуміння процесу літературного розвитку, запропонованого В.Г. Маранцман, необхідно при оцінці його результату враховуватиме і літературно-творчі вміння учнів [35].

У методиці існує кілька підходів до критеріїв літературного розвитку як способу формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра:

1. Н.Д. Молдавська, Л.Г. Жабицька, М.П. Воюшина та ін. вважають, що основним критерієм літературного розвитку є безпосереднє читацьке сприйняття. Критерієм якості сприйняття є ступінь образної конкретизації та образного узагальнення. Цей підхід називають вузьким;

2. В.Г. Маранцман (та представники його наукової школи), Г.І. Кудіна та З.М. Новлянська висувують не один, а цілий ряд критеріїв (тому їх підхід називають широким):

- начитаність, коло читання дитини, мотиви читання;
- якість читання (рівень сприйняття літературного твору та ступінь сформованості читацьких аналітичних умінь);
- обсяг теоретико-літературних знань та вміння користуватися цими знаннями на практиці;
- літературно-творчі вміння

3. Л.Є. Журова виділяє:

- рівень начитаності, коло читання школяра;
- ступінь розвитку пізнавального інтересу, сформованість естетичних почуттів; розвиток емоційної сфери;
- рівень володіння певною системою навичок та умінь працювати з книгою.

Другий, ширший підхід до визначення рівня літературного розвитку учнів видається недоцільним для молодших класів, оскільки мотиви, інтереси та ставлення дітей молодшого шкільного віку до читання тільки починають формуватися, вони багато в чому ситуативні та не можуть бути об'єктивним показником.

Основним критерієм літературного розвитку молодших школярів способу формування народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра є рівень сприйняття твору, прочитаного самостійно. Щоб визначити результати розвитку, а не результати навчання, важливо звернутися до твору, який ще не вивчався дітьми.

Для виявлення рівня актуального розвитку читача (як дитина сприймає твір без допомоги дорослого) використовується постановка запитань до тексту [5].

Школяру пропонується представити себе на місці вчителя та поставити до тексту питання, які можуть допомогти іншим учням розібратися в прочитаному. Важливо дати дитині можливість неодноразово посылатися на текст твору, дати час подумати над формулюванням питань.

Питання, які ставлять учнем, у свою чергу, дозволяють вчителю визначити, на що звертають увагу діти при самостійному спілкуванні з текстом, що вони замислюються, що залишається непоміченим.

Для виявлення зони найближчого розвитку читача для дітей пропонується відповісти на запитання, поставлені вчителем. Запитання формуються так, щоб вони торкалися різних сторін читацького сприйняття (емоції, уява, мислення), сприяли проникнення в емоційну тональність твору, відтворення образів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, осмислення авторські позиції і давати можливість для узагальнення прочитаного.

Описані методи перевірки є найпоширенішими, але не єдиними. Будь-який критерій аналізу також може бути використаний для діагностики, але слід пам'ятати, що під час перевірки рівня сприйняття

відповіді дітей не конкретизуються вчителем, оскільки у цьому у разі тест втрачає сенс.

Рівень сприйняття дитиною літературного твору встановлюється на основі аналізу результатів читацької діяльності (відповіді на запитання до тексту, постановка питань тощо) з погляду здібності дитини до образної конкретизації та образного узагальнення.

Саме собою сприйняття зазвичай сприймається як здатність читача розуміти персонажів та автора твору, вміння співпереживати, спостерігати динаміку емоцій, відтворювати у своїй уяві образи життя, створені письменником, думати про мотиви, обставини та наслідки вчинків персонажів, оцінювати героїв твору, визначати позицію автора, освоювати ідею твору, тобто знайти в своїй душі відгук на поставлені автором проблеми. Повне сприйняття роботи свідчить про рівні літературного розвитку [8].

Для дітей молодшого шкільного віку характерні чотири рівні сприйняття, що по-різному виділяються різними авторами.

Рівні сприйняття, описані З.І. Романівською:

- Репродуктивний рівень (фрагментарний чи сюжетно-логічний). Він характеризується сприйняттям сюжету «без творчої переробки та проникнення в образний зміст», без охоплення всіх взаємозв'язків у творі

- Емоційно-сюжетний рівень – найпоширеніший серед дітей. Він характеризується яскраво вираженим емоційним ставленням до героїв.

- Інтуїтивно-мистецький рівень – свідчить про повне сприйняття твору та вміння керуватися художнім почуттям під час виборів твору.

- Елементарний усвідомлено-художній рівень – характеризується вмінням володіти процесами аналізу та синтезу, усвідомленням твору як мистецтва слова, що доставляє дитині велике насолоду від спілкування з ним. Цей рівень сприйняття можливий, якщо здійснюється повноцінний аналіз художнього твору на уроці в єдності змісту та форми, логічного, емоційного, образного змісту. Тоді процес читання не закінчиться лише

розумінням тексту, а продовжитися «прийняттям зі сторони, що читає якогось рішення, що веде до вдосконаленню його особистості», - слушно стверджує психолог З.І. Кличкова.

Рівні сприйняття, виділені М.П. Воюшин. Розглянемо їх, починаючи з нижчого [14]:

I. Фрагментарний рівень. Діти на цьому рівні не мають цілісного бачення твору, їх увага зосереджена на окремих подіях вони не можуть встановити зв'язок між епізодами. Їм важко висловлювати свої почуття словесно, де вони розрізняють динаміку емоцій, вони не пов'язують свій досвід з конкретними подіями, описаними в роботі. Уява слабо розвинена. Не завжди може визначити мотиви персонажа, не співвідносить мотиви, обставини та наслідки дій героя. Відповідаючи на запитання вчителя, учні не звертаються до тексту роботи, неохоче виконують завдання та часто відмовляються говорити. Не намагаються визначити позицію автора, узагальнюють те, що прочитали. Коли їм ставлять запитання щодо тексту або не справляються взагалі, або зазвичай ставлять одне чи два питання лише до початку тексту.

II. Констатуючий рівень. У дітей виникає безпосередня емоційна реакція, вони здатні бачити зміну настрою. Однак їм все ще важко висловити свої почуття: вони не мають відповідного словникового запасу. Їхня уява розвинена слабо, реконструкція образу замінюється докладним перерахуванням окремих деталей. Увага зосереджена на подіях, вони легко відновлюють їх послідовність, але вони не завжди розуміють, як ці події пов'язані одна з одною. Їм легко відтворити ситуацію, якщо вчитель ставить спеціальні питання, можуть правильно визначити мотиви персонажів, орієнтуючись не так на образ героя, скільки на повсякденне розуміння причин того чи іншого вчинку. Авторська позиція, художня ідея залишаються незасвоєними, узагальнення прочитаного замінюється переказом змісту. При постановці питань до твору читачі, перебуваючи на констатуючому рівні, прагнуть, як можна докладніше відтворити подій.

Наприклад, діти ставлять по 30-35 питань до казки «Про Котика і Півника», проте всі вони носять відтворюючий характер, не вимагають роздумів, розкривають проблеми, поставлені у казці.

III. Рівень "героя". Читачі цього рівня відрізняються точною емоційною реакцією, здатністю бачити та передавати динаміку емоцій, співвідносячи зміни своїх почуттів із конкретними подіями, описаними у тексті. У дітей розвинена уява, вони можуть відтворити образ з урахуванням художніх деталей, а образ читача емоційно забарвлений. У творі їх цікавлять, перш за все, герої, звідси і назва цього рівня. Діти правильно визначають мотиви, наслідки дій персонажів, оцінюють героїв, підтверджують свою точку зору, посилаючись на події. За допомогою спеціальних мотиваційних питань від вчителя, вони можуть визначити позицію автора. Однак, коли вони читають самостійно, вони зазвичай не звертають уваги автора тексту [45].

Узагальнення не виходить за межі конкретного образу. При постановці питань до твору, переважають питання визначення мотивів поведінки персонажа, оцінку героїв та встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Можливі та узагальнюючі питання, але рівень узагальнення пов'язаний, передусім, із оцінкою персонажа.

IV. Рівень ідеї. Читачі, що належать до цієї групи, можуть емоційно реагувати як на події аспекту твору, а й у художню форму. Мають розвинену уяву і відтворюють образ із художніх деталей. Діти люблять перечитувати текст знову та думати про те, що вони читають. Вони можуть визначити мету конкретного фрагмента тексту, побачити позицію автора. Узагальнення виходить за межі конкретного образу. Формулювання відповідей можуть бути по-дитячому наївними, але важливо, щоб учні прагнули пов'язати роздуми, викликані текстом, реальним життям, у тому, щоб визначити проблему роботи. При самостійному читанні та постановки питань до тексту читачі цієї групи бачать основний конфлікт роботи, їх

цікавить ставлення автора до персонажів, вони часто звертають увагу на назву роботи, окремі мистецькі деталі.

Отже, дітям молодшого віку властиві чотири рівні сприйняття художнього твору: фрагментний, констатуючий, рівень «героя» та рівень «ідеї» [50].

За рівнем сприйняття можна будувати висновки про літературному розвитку учня. Фрагментний рівень сприйняття нормальний для 3-5 літніх дітей. До початку шкільного навчання більшість дітей перебуває на констатуючому рівні сприйняття і лише 1-2 учні у класі здатні сприйняти прочитане лише на рівні «героя». До кінця навчання у початковій школі сприйняття лише на рівні «героя» доступне всім учням, констатуючий рівень у цей час – показник відставання у літературний розвиток. Високий рівень літературного розвитку випускника початкової школи – сприйняття лише на рівні «ідеї».

Науковці виділяють такі рівні сприйняття художнього твору

- розуміння його предметної сторони;
- розуміння підтексту та системи художніх образів та коштів;
- осмислення ідейно-образного змісту твору, що призводить до оцінки прочитаного, до усвідомлення головних думок твору, до розкриття мотивів, стосунків [39; с.84]:

Все сказане дозволяє стверджувати, що літературні здібності можна і потрібно формувати та розвивати. Починати систематичну роботу необхідно вже у початковій школі, тому що:

- прищеплюючи дитину інтерес до книги, потребу в читанні, ми стимулюємо його творчу активність;
- розвиваючи спостережливість у школярів, вміння порівнювати предмети та явища, створювати асоціативні зв'язки між близькими та віддаленими один від одного об'єктами та явищами, ми стимулюємо природні літературні нахили;

- активізуючи емоційні реакції дітей, ми підвищуємо їх вразливість, їх реактивність, їх чутливість до світу і до речі, у якому цей світ описаний у літературі;

- демонструючи можливості слова як будівельного матеріалу мистецького світу, ми викликаємо інтерес до словотворчості і самовираження у слові [13].

Отже, проаналізувавши проблему літературного розвитку школярів, можна дійти невтішного висновку у тому, що вченими напрацьовані цікаві підходи до даному питанню, які можна взяти на озброєння при побудові системи реалізації педагогічних умов результативної літературної освіти молодших школярів під час уроків літературного читання.

Народне мистецтво - фундамент сучасної культури, джерело моральної сили та духовності.

Слово «фольклор» у буквальному перекладі з англійської означає народну мудрість. Фольклор - створювана народом і що у народних масах поезія, де він відбиває свою трудову діяльність, громадський і побутовий уклад життя, природи, культури і вірування. Це усна, словесна художня творчість, яка виникла у процесі формування людської мови.

Дитяча творчість заснована на наслідувань, яке служить важливим фактором розвитку дитини, зокрема, її художньо-творчих здібностей. У дошкільному віці закладаються основи художньо-творчої діяльності дитини, які виявляються у розвитку здатності до задуму та її реалізації, в умінні комбінувати свої знання та уявлення, у щирій передачі своїх почуттів. При ознайомленні дітей із творами казахського фольклору використовуються казки, прислів'я, загадки, айтиси (імпровізовані поетичні змагання акинів – поетів), рухливі казахські ігри.

Український національний фольклор насичений педагогічним досвідом та народною мудрістю. На його основі було створено величезний пласт етико-педагогічних заповідей: повагу до старших, працьовитість, толерантність, терпимість, доброзичливість. Фольклор з виховним змістом,

побутові традиції, свята, казахська класична література - це цінності, які мають величезний вплив формування національного характеру. Фольклор є унікальним засобом передачі народної мудрості та виховання молоді, повніше заповнює картину народного життя, розкриває душу народу, його особливості - моральні заповіді, мислення, логіку, інтерес до духовності.

У творенні знань, умінь та навичок брали участь різні покоління казахів та тюркських народів. У такому історико-творчому процесі народ одночасно є творцем благ та носієм цінностей. Усна творчість є багатовіковою народною працею, що зберігає історію та дух народу. Дивно те, що тюркські племена, існуючи століттями окремо, зберегли багато спільного у мові, фольклорі, епосі, прикметах, прислів'ях, а й у менталітеті, у світосприйнятті. Секрет народної пам'яті криється, швидше за все, в історико-культурному змісті кожного поняття, стосовно музики та пам'яток історії, у духовній цілісності – духовній свободі – духовній чистоті.

Прислів'я: У будь-якому прислів'ї завжди присутній «педагогічний момент» – повчальність: під прислів'ям розуміють влучний образний вислів повчального характеру, що показує різні явища життя і має форму закінченої пропозиції.

Прислів'я задовольняли багато духовних потреб трудящих: пізнавально-інтелектуальні (освітні), виробничі, естетичні, моральні та інших.

Прислів'я – не старовина, не минуле, а живий голос народу: народ зберігає у своїй пам'яті тільки те, що йому потрібне сьогодні і знадобиться завтра. Коли в прислів'ї йдеться про минуле, воно оцінюється з погляду сьогодення та майбутнього – засуджується чи схвалюється залежно від того, якою мірою минуле, відображене в афоризмі, відповідає народним ідеалам, очікуванням та сподіванням.

Прислів'я створюється всім народом, тому висловлює колективну думку народу. У ній укладено народну оцінку життя, спостереження народного розуму. Вдалиий афоризм, створений індивідуальним розумом, не

стає народним прислів'ям, якщо він не висловлює думку більшості. Принаймні, можливе паралельне одночасне існування загальнонародного варіанта та індивідуально-авторського.

Народні прислів'я мають форму, сприятливу для запам'ятовування, що посилює їхнє значення як етнопедагогічних засобів.

Прислів'я міцно лягають на згадку. Їх запам'ятовування полегшується грою слів, різними співзвуччями, римами, ритмікою, часом дуже майстерною. У разі поезія постає як форма збереження та поширення мудрості, досвіду пізнавальної діяльності, моделюючої виховання та її результат – поведінка [43].

Кінцевою метою прислів'їв завжди було виховання, вони з найдавніших часів виступали як педагогічні засоби. З одного боку, вони містять педагогічну ідею, з іншого – надають виховний вплив, несуть освітні функції: оповідають про засоби, методи виховного впливу, що відповідають уявленням народу, дають характерологічні оцінки особистості – позитивні та негативні, які, визначаючи так чи інакше цілі формування особистості, містять заклик до виховання, самовиховання та перевиховання, засуджують дорослих, які нехтують своїми священними обов'язками – педагогічними тощо.

Про прислів'я добре сказав Я. А. Коменський: «Прислів'я чи приказка є короткий і спритний якийсь вислів, в якому одне говориться і інше мається на увазі, тобто слова говорять про деякий зовнішній фізичний, знайомий предмет, а натякають на щось внутрішнє, духовне, Менше знайоме». У цьому висловлюванні міститься визнання педагогічних функцій прислів'їв та обліку в них певних закономірностей, властивих народній педагогіці: по-перше, натяк виступає як засіб впливу на свідомість виховання, по-друге, навчання йде від відомого до невідомого (знайомий предмет породжує незнайому думку).

У прислів'ях багато матеріалу практичного характеру: життєві поради, побажання у праці, привіти та ін.

Найбільш поширена форма прислів'їв – повчання. З педагогічної точки зору цікаві настанови трьох категорій: повчання, що наставляють дітей та молодь у добрих звичаях, у тому числі й правила гарного тону; повчання, що закликають дорослих до пристойної поведінки, і, нарешті, настанови особливого роду, що містять педагогічні поради, що констатують результати виховання, що є своєрідною формою узагальнення педагогічного досвіду. Вони містяться величезній освітньо-виховний матеріал з питань виховання [45].

У прислів'ях отримали відображення педагогічні ідеї, що стосуються народження дітей, їх місця в житті народу, цілей, засобів та методів виховання, заохочення та покарання, змісту навчання, трудового та морального виховання, спадковості та наслідування дітьми чорт поведінки батьків, впливу навколишнього середовища та громадської думки і т.д. і т.п. Вираз у прислів'ях громадської думки про виховання для народної педагогіки має принципове значення, бо, як вважав К.Д.Ушинський, де немає суспільної думки про виховання, там немає і суспільного виховання.

У виховній роботі з дітьми необхідно використовувати ті прислів'я, термінологія яких зрозуміла сучасній дитині. Інакше ефект від їхнього вживання пропадає [44].

Казки. Використання усної, головним чином народної та літературної казкової творчості з метою розумового, морального та естетичного виховання, а також розширення загального кругозору та пізнавального інтересів дітей молодшого шкільного віку найбільше сприяє розвитку та саморозвитку художньо-творчої діяльності вихованців. «Велике мистецтво завжди черпало своє натхнення з міфу, з несвідомого процесу символізації, який продовжується століттями і, як первинний прояв людського духу, і в майбутньому залишатиметься коренем усієї творчості». Цікавість змісту, яскравість персонажів, поєднання фантастики з реальною дійсністю, образність мови мають великий емоційний вплив на дітей. Зображуючи поведінку тварин, повідомляючи про їхнє географічне

розміщення, казка збагачує дітей у пізнавальному відношенні. Вона фантастично передбачає досягнення науки і техніки, активізує мислення дітей, пробуджує допитливість. Ставлячи своїх героїв у певні відносини, у яких сили добра зазвичай перемагають сили зла, вона цим виробляє в дітей віком позитивні ставлення до реальної дійсності.

Дотик до побуту народу, мистецтва, до рідної природи, до справедливого та прекрасного світу народної казки та билини – допомагають учням знайти свою тему у художньо-творчій діяльності. Вони ж стають дослідником та продовжувачем ідей народних казок.

Так, зі всіх фольклорних жанрів, казка є найулюбленішим жанром дітей. Казка постає як свого роду моральний кодекс народу, їхня героїка – приклади істинної поведінки людини. У казках виражене радісне прийняття буття – доля чесного, що вміє постояти за свою гідність людини. Казка вчить дітей не підкорятися злому поводженню, не опускати руки у разі проблем, а сміливо боротися з неприємностями і перемагати їх.

Те, що казки про тварин відрізняються антропоморфізмом, тобто наділенням тварин здатністю думати, говорити, діяти на зразок людей, лише посилює емоційний вплив.

Казка, яка долучає дітей до культури народу, передає його думки, почуття, ідеали, розширює коло уявлення про життя та є джерелом дитячої радості.

Яскрава, точна мова казки збагачує словник її слухачів. У практиці роботи казки доноситься до дитини виразним читанням чи розповіддю вихователя, і навіть організацією інсценувань, у якій беруть участь вихованці, отримуючи широку можливість емоційного перетворення на зображуваних героїв.

Якщо до слова «казка» підібрати однокореневі слова: казка – розповідати, розповідати. Казка – ця усна розповідь про щось цікаве, незвичайне для слухача. Казки приходять у наше життя дуже рано та супроводжують нас усе життя. Казка ніколи не набридає. Казка має велику

силу, терапевтичний ефект. Слухаючи казки, і діти, і дорослі самі стають частиною казки, тому що казка приваблює, приворожує, змушує нас у чудо життєтворчості. Такий унікальний дар має народні казки, що багато століть передаються з вуст в уста.

Підтвердженням цього є висловлювання К.Д.Ушинського: «Ніхто неспроможна зрівняється з педагогічним генієм народу». «Сприйняття усної культури є колективним і містить у собі психологічно-естетичний імпульс колективності. Усна література є найбільш дієвим засобом для об'єднання людей, їх згуртування єдністю настрою, засобом подолання роз'єднаності, індивідуальної замкнутості духовного світу кожної особистості».

Розвиток художньо-творчої діяльності учнів засобами народних казок – найкращий спосіб актуалізації творчого потенціалу вихованців, основа та спосіб художньо-образного освоєння світу. Художня творчість дітей починається з загостреної уваги до навколишньої дійсності і викликає потребу творення власних творів на основі яскравих вражень, образів, переживань, асоціативної уяви [6].

Італійський письменник Альберто Моравіо був глибоко правий, коли сказав в одному зі своїх інтерв'ю: «Щоб казка була справді казкою, а не просто вигадкою, потрібні два елементи, які, здавалося б, виключають один одного: надзвичайність сюжету та наявність моралі. Казці потрібна певна екстравагантність, навіть абсурдність, і водночас вона має підкорятися законам художньої логіки». Привабливість народних казок у розвиток художньо-творчих здібностей вихованців у наступному:

а) у казкових сюжетах зустрічаються ситуації та проблеми, які переживає кожна дитина (подолання перепон, втрата батьків, необхідність вибору);

б) головний герой казки - образ збірний, і дитина досить легко ідентифікує себе з нею, входить у казкову подію, відчувається героєм;

в) у казці, як правило, представлено безліч моделей поведінки у різних ситуаціях, які дитина має можливість «прожити», емоційно переробити, «привласнити» та перенести у реальне життя.

У процесі слухання, читання казок, співпереживання персонажам, діти вчаться розуміти мотиви поведінки, почуття, отримують можливість уявлення про інші можливі способи поведінки, мають можливість не тільки проявити особисті емоції, а й порівняти їх з емоціями інших людей. Наповнюваність емоцій і переживань вимагає в дітей віком прояви в реалізації як розповіді, віршів, співу, танцю, малюнків, зображення казкових героїв на сцені.

Моральний світ чарівної казки, по суті, не має національних відмінностей. Він загальнолюдський. Моральність - це поняття про добро і зло, про те, що добре і що погано в людях, у відносинах між людьми, у їхній поведінці. Який він, моральний світ, втілений у чарівних казках? Це насамперед світ добра і доброти. Доброта казки в тому, що вона захищає слабких та скривджених. При зіткненні добра та зла добро не відразу, але обов'язково перемагає, а зло обов'язково карається.

У народній творчості особливе місце посідають чарівні казки. Вони помічником герою виступають чудові кошти і чарівні істоти. Найчастіше герой описується звичайною людиною, але йому протистоять негативні персонажі, шкідливі та підступні. Своєю добротою, чистим помислом, готовністю допомагати людям герой приваблює чарівні сили [15].

Існують казки, де у сферу життєвих відносин перенесені персонажі – тварини та птахи. Вони тварини наділяються традиційним людським мисленням. Вони представляють певні образи та взаємодіють, створюючи цілісний сюжет. Та чи інша тварина – не має єдиної, раз і назавжди визнаної характеристики. Образи тварин багатогранні.

Із неймовірними діями головних героїв пов'язані побутові казки. У них звичайна людина перемагає суперників завдяки своєму дотепності, винахідливості, моральної стійкості. Ці казки оповідають про життєві

справи та сімейні стосунки, сповіщають моральні аспекти людського буття. У сюжет таких казок можуть бути вплетені афоризми, народні мудрості, прислів'я та приказки. Герої казок відгадують загадки та проникливо відкривають істину, справедливо вирішують суперечки та дають добрі поради, успішно змагаються в дотепності. Ці казки вказують на перевагу мудрості та дотепності над несправедливістю.

У казках про моральні відносини чільне місце посідають сюжети про подолання перешкод шляху до щасливого життя, до досягнення справедливості та благополуччя. Головні герої роблять сміливі вчинки, причому протиборчими сторонами можуть виявитися цар і солдат, багатий і бідний, купець і мандрівник і т.д. [15].

Багато в чому мудра жінка вирішує перебіг подій. Захоплююча напруженість сюжетної лінії казки досягається розповіддю благополучним результатом випробувань, про викрадення красуні, про пригоди гнаної людини. У казках притчах утверджуються високі моральні якості (працелюбність, милосердя, ощадливість, повага до старших, вірність своєму слову). Народна мудрість засуджує несправедливість, жорстокість, обман та інші принизливі пристрасті.

Діти створюють художні малюнки, вживаються образ героїв, розмовляють мовою персонажів, готують іграшки, вироби, шиють костюми, співають народні мелодії. На певному етапі влаштовуються казкові свята, де вихованці показують свої мистецько-творчі та виконавські роботи. Казахські народні казки включені до авторської програми розвитку художньо-творчої діяльності дітей, молодшого шкільного повернення.

Особлива роль належить імітаційно-ігровим ситуаціям. До їхньої розробки наводить необхідність організації навчання, коли затребуваними стають особистісні функції учнів. Діти виступають у ролі акторів на заняттях, де вводяться ігрові драматизації з теми, що вивчається (зображення казкових персонажів, тварин і птахів). Протягом усього заняття хлопці та дівчата можуть обмінятися ролями, обов'язками.

У процесі роботи виявляються творчі здібності хлопців та дівчат до малювання, поетичної, артистичної, режисерської, хореографічної, музичної діяльності. Важливо не пропустити момент прозріння, натхнення до будь-якої творчої діяльності та своєчасно заохочувати пориви дітей.

Вчені за допомогою експериментів встановили, що якщо малюк щодня чути мову лише в записі, то говорити він ніколи не навчиться. Освоїти мову дитина може лише тоді, коли вона звернена саме до неї. Спілкування з мамою та татом рідною мовою допоможе швидше освоїти мову [49].

Мова – це не просто словниковий запас. У будь-якій мові багато виразних засобів, за допомогою яких люди можуть передати відтінки почуттів, свій настрій, і найкраще багатство мови представлено в народній творчості: піснях, казках, колискових... Усе це культура народу. Отже вільно дитина володітиме лише мовою культури, в якій вона знаходиться. Створіть йому таке культурне середовище — почніть з колискових, адже це перші пісні, які чує малюк.

Слухаючи з дитинства колискові рідною мовою, малюк швидше його освоїть, дізнається історію свого народу, виросте добрим, мудрим, бо мудрі та колискові, створені протягом століть. Звичайно, у багажі у мами знайдеться хоча б один чотиривірш, який вона зможе „виконати” дитині, але цього дуже мало. До того ж потрібно не просто співати колискові рідною мовою, а й розуміти, що означають слова у пісні, щоб потім пояснювати все це малюкові, коли підросте. Адже у багатьох колискових багато незнайомих сучасній людині слів.

Є традиційні колискові, які у всіх куточках до сьогодні залишаються у незміненому вигляді.

Коліскова має бути першою піснею, яку почує дитина. Здавна жінки, коли співали колискові, імпровізували, беручи сюжети зі свого життя, тому таким співам належить перша виховна функція. Якщо ми хочемо використовувати традиції народної педагогіки, то маємо почати з

дитячих колискових. Це проблема не лише наша, це проблема всього людства.

Традиції — безліч уявлень, обрядів, навичок та навичок практичної та суспільної діяльності, що передаються з покоління в покоління, які виступають одним із регуляторів суспільних відносин.

У великій ході каравану історії кожне покоління виконує місію, призначену саме йому, оскільки будь-яке покоління є живим духовним мостом між минулим і майбутнім, несе на собі тягар минулих століть. Свята місія людей, які живуть на землі, – передати майбутньому поколінню всі цінності цього вантажу, не втративши нічого. Будь-які з залишених за цінностями, які не пронесені через мости історії, вже безповоротно втрачені і недоступні і недоступні для майбутніх поколінь. Багато хто навіть не розуміє, які цінності були розгублені в минулому і живуть, задовольняючись тим малим, що мають, не кажучи вже про недоступне [41].

Сформовані протягом трьох тисяч років, а можливо й більшого часу, традиції, звичаї, ритуали кінно-кочової цивілізації залишилися у минулому. Однією з найсвятіших цілей для тих, хто пов'язаний з вихованням підростаючого покоління, має стати перехід до рішучих дій з метою перетворення накопиченої віками великої спадщини казахського народу набуток сьогоденного та майбутнього поколінь. Це єдина гарантія збереження власного буття у жорстоких перипетіях історичного розвитку та зустрічі завтрашнього дня зі своєю національно-етнічною гідністю, бо неможливо переконати своїх дітей у тому, що «ми були колись такими». Нація, яка втратила свої специфічні властивості, вимирає, вона існує лише завдяки оригінальній самобутній культурі. В умовах самостійності та суверенітету Республіки Казахстан, зростання національної самосвідомості, відродження культурних і духовних традицій, ритуалів, звичаїв виникає необхідність ґрунтовнішого, глибшого знайомства підростаючого покоління з духовними цінностями свого народу, з його

національною культурою, традиціями. Напрямним орієнтиром можуть стати широко відомі слова російського педагога К.Д.Ушинського про те, що «виховання, створене самим народом, засноване на народних засадах, має ту виховну силу, якої немає в найкращих системах, заснованих на абстрактних ідеях або запозичених в іншого народу» [33].

Тема відродження забутих ідей народної педагогіки останнім часом набуває особливого значення, оскільки знання національної народної творчості, обрядів та ритуалів свого народу, розуміння ланцюжка «від національного до загальнолюдського» виховує людину сьогодення та майбутнього. Кожна дитина має стати людиною, яка знає своє коріння, любить свій рідний край. Надалі силою цієї любові і визначиться міра їхньої здатності працювати і захищати свою Батьківщину, землю. Залучення дітей до народних традицій, звичаїв та обрядів необхідно починати з раннього віку, коли дитина ще сприймає навколишній світ як щось ціле, чисте та необхідне, коли здібності до пізнання та сприйняття максимальні. Велике місце у вихованні дітей та підлітків на духовній культурі казахського народу відводиться сім'ї. Сім'я - це сфера спілкування, побуту, культурного розвитку та основний час дозвілля дорослих та дітей. Але, на жаль, зараз значною мірою втрачено зв'язок поколінь, чому сприяв період відчуження та забуття традицій старовини. В даний час, знаходячи нове мислення, ми бачимо, що багато з минулого втрачено.

Батьки не можуть виховати дітей на народних традиціях тому, що багато хто з них забутий або не знайомий зовсім. Не випадково, тому в загальній масі молодих людей можна зустріти підлітків, юнаків та дівчат, які мало цікавляться історією та культурою свого народу, мало читають або зовсім не читають, не можуть порозумітися, викласти свої думки «мовою власних батьків». Вони не вміють насолоджуватися світом прекрасного, бачити красу народних пісень і танців, а все коло їх інтересів обмежене рамками ритму та звуків так званого «нового мистецтва», вони ростуть психологічно неврівноваженими, байдужими, пасивними, ставши

жертвами культурно-ідеологічної експансії, що руйнує індивідуальну основу. духовної спадщини.

Але не можна звинувачувати лише сім'ю у недогляді виховного впливу, чимала роль цьому напрямі відводиться школі, громадськості, дозвільним установам, покликаним виховувати дітей та підлітків.

Багато років система виховання будувалася без урахування народної педагогіки, не було єдиної програми з вивчення національної історії та культури. Адже в людині необхідно виховувати національну гордість на найкращих традиціях своєї батьківщини. Запах рідних просторів, пам'ять дитинства з його навколишньою дійсністю та звичаями предків повинні мати народний характер.

З давніх-давен у народній творчості казахського народу — піснях, легендах, оповіданнях, оспівувалося прекрасне в людині, природі, мистецтві, що стверджувалося відповідними народними обрядами та звичаями, які передавалися з покоління в покоління. Процес виховання людини, тим більше дитини, не мислимо без коріння, моральності та моралі, які несуть у собі звичаї народу, який вигодував і виховав його. Розвиток духовності немислимий без відчуття себе як частини свого народу, його культури.

Традиції казахського народу відбувалися та розвивалися протягом століть, у процесі становлення та розвитку самої людини. Вони мають багату історію. Глибокі за змістом і національні формою вони представляють цінний результат духовного розвитку казахського народу і є сполучною ланкою минулого і сьогодення.

У різних умовах і по-різному складається доля нації, кожен народ має свої особливості, які проявляються у всіх сферах життя, у тому числі й у традиціях. У казахському національному одязі, житлах, предметах побуту, мові, мистецтві, відносинах людей між собою закладено свої, властиві лише цьому народу принципи духовної культури. Важливо з часом не втратити самобутність духовної культури народу, зберегти, розвинути та

передати її підростаючому поколінню. Тому поки що не забуто всіх традицій, звичаїв старшого покоління, ми повинні передати їх нашим дітям, адже «без минулого немає сьогодення».

Сьогодні ситуація за деяких позитивних моментів використання казахських народних традицій у вихованні дітей не може не викликати тривогу. Деякі традиції безслідно втрачені, багато хто з них набув сценічних форм, нерідко рідні традиції використовуються локально. Наприклад, обряди стали демонструвати, як моделі модного одягу, на святах та гуляннях. Слід сказати, що можна виправдати сценічні форми використання народних традицій, оскільки вони певною мірою долучають дітей до звичаїв народу, і це лише споглядання їх, але з пізнанням прийде визнання. І якщо природне місце існування народних традицій певною мірою втрачено, ми повинні шукати компромісні шляхи введення підростаючого покоління в їхній світ. З цією метою всі, хто покликаний виховувати дітей і особливо школи, позашкільні заклади, повинні частіше залучати дітей до підготовки та участі у показі народних обрядів, проводити бесіди про сенс та красу старовинних народних традицій, використовувати інші форми роботи з дітьми та підлітками.

Таким чином, головна мета використання елементів народної педагогіки у вихованні — благотворно впливати на духовний світ, на моральні погляди, формування естетичного смаку, розвиток культури сприйняття життя.

Знання народних традицій, звичаїв, етноетикету дає можливість використовувати витоки духовної культури казахського народу, дбайливо зберігати самобутність казахського побуту, звичаїв та обрядів, оскільки саме в народних святкуваннях, обрядах, національних іграх найбільш повно відображена сутність усіх сфер життя казахського народу. У них містяться правила, настанови, норми поведінки, уявлення про красу, виховання дітей, про навички трудової діяльності.

Таким чином, відродження національної самосвідомості в єдності з моральним досвідом поведінки та духовністю культури набуває в даний час особливої актуальності. Воно визначається, перш за все, зростаючою роллю людини у створенні матеріальних та духовних цінностей та сприяє формуванню та розвитку гармонійної та конкурентоспроможної особистості. Ефективне здійснення цих завдань багато в чому залежить від підготовленості вчителів до реалізації виховного потенціалу народної педагогіки. Школа в ідеалі повинна бути громадським інститутом, що передає молодому поколінню духовну культуру свого народу, національний образ, звичаї, побут, культуру народу, загальновизнані прийоми, засоби та методи, які використовувалися у вихованні дітей та молоді попередніми поколіннями. Аналіз виховної роботи у школах показує, що випадкові та окремі спроби використати прогресивні ідеї народного виховання не приносять бажаних результатів. Тим більше, якщо ця робота проводиться відірвано від батьків, громадськості, не використовується мудрість, досвід старших поколінь, культура у сімейному, трудовому, соціально-етичному вихованні. Разом про те, народні епічні твори, де втілена мудрість виховання, майже вивчаються у шкільництві. Культурологічна, добротворча, спільна з дорослими діяльність, заснована на народних традиціях, також забута. Жорстко централізоване навчання, окреслене до останнього часу навчальними планами та програмами, не дозволяє вивчати у повному обсязі твори народної творчості різних жанрів [20]. Разом з тим, досвід показує, що вивчення таких матеріалів ефективно тоді, коли воно включене до змісту уроку, позаурочного часу, на факультативних заняттях та у творчих об'єднаннях школярів, що дозволяє більш ефективно організувати виховну діяльність на ідеях народної педагогіки та виробити рекомендації щодо поліпшення та вдосконалення цієї роботи.

Таким чином, дієвий підхід до змісту та методики виховання школярів на ідеях народної педагогіки реалізується на основі наступності та цілеспрямованої організації виховної діяльності, педагогічної

інтерпретації казахських національних традицій та звичаїв. Система виховання при цьому складається з урахуванням національно-регіональних та мікросоціальних умов, на основі спільної діяльності дорослих та дітей, включення сім'ї, старшого покоління в активне громадське виховання. При цьому конструктивно поєднуються системоутворюючі засади організованого виховання на ідеях народної педагогіки зі стихійно розрізненим народним педагогічним досвідом. Серед основних ідей, народних педагогічних поглядів, що надають найбільш продуктивний вплив на вдосконалення виховного впливу на підростаюче покоління, можна назвати наступні:

— переважно духовно-моральна орієнтація виховної роботи у школі, послідовне включення; школярів у цілісну систему виховання на ідеях народної педагогіки з раннього віку;

— турбота батьків та всього суспільства про духовно-моральний розвиток дітей, формування естетичних уподобань та ідеалів на ідеях народної педагогіки;

- Виявлення та розкриття духовно - моральних традицій казахської сім'ї, морально-етичних цінностей, їх специфіки; пробудження історичної пам'яті дітей; формування шанобливого ставлення до своєї "малої батьківщини" [22] ;

— розвиток, коригування, збагачення громадської думки у соціумі; формування у дітей «почуття вдома», «духу сім'ї», прихильності до рідного дому, прагнення до сімейного спілкування та спільних справ з батьками;

- Збереження та розвиток різноманітних духовно-моральних зв'язків, спілкування, спільна ігрова, суспільно-корисна діяльність дорослих та дітей з метою зміцнення традиційного укладу, способу життя казахського народу, проєкція життєвого досвіду, знання трудових та моральних навичок старшого покоління у сфері духовних потреб;

— орієнтація на приклад дорослих як провідний стимул морального впливу на дітей, розвитку їхньої творчості, включення до активних форм і

методів роботи, таких як святково-ритуальні, фольклорно-художні, культурно-дозвільні справи в соціумі, у національні види мистецтва та спорту, виховання доброти, милосердя, турботи про людей, про природу, про довкілля;

- гуманізація педагогічного процесу в школі на ідеях народної педагогіки, пошук нових шляхів, форм та методів формування моральної культури школярів;

- Взаємодія з майстрами, умільцями, акинами, творчими працівниками, розвиток творчого початку, ініціативи, самодіяльності в процесі діяльності різноманітних колективів за інтересами;

- Відродження традиційної казахської гостинності, шанування та повага старших, дбайливого ставлення дітей та підлітків до досвіду старшого покоління;

- Облік вікових особливостей та рівня розвитку дитячих колективів, індивідуальний підхід.

Виконання цих педагогічних умов при вирішенні завдань виховання на ідеях народної педагогіки дає можливість забезпечити єдність, цілісність та систематичність виховного впливу. Виховний процес лише тоді досягне мети, коли всі виховні установи працюватимуть спільно, збагачуючи та доповнюючи одна одну, тому у своїй роботі загальноосвітні школи контактують з бібліотеками, позашкільними установами, клубами, дитячими садками, які також ведуть виховну роботу з дітьми та підлітками. Таким чином, система виховання школярів на ідеях народної казахської педагогіки передбачає безперервну, педагогічно доцільну організацію виховного процесу з урахуванням специфіки соціальних умов розвитку особистості та її психологічної позиції на всіх вікових етапах (раннє дитинство, дошкільник, молодший школяр, підліток, старшокласник і т.д.); у різних сферах мікросередовища, де розвивається особистість (сім'я, дитячий садок, клас, школа, будинок, квартал, клуб, бібліотека, аматорські

об'єднання, гуртки); за участю всіх суб'єктів виховання від дитини до батьків, освітян, різних виховних установ, представників громадськості.

Педагогічний процес, як знаємо, не обмежується лише навчанням. Усе, що проводиться у школі щодо здійснення виховної роботи у позаурочний час у деяких педагогічних джерелах, об'єднується одним загальним поняттям — позакласна виховна робота. Звернімо увагу лише на те, що поряд із позаурочною та позакласною роботою виділяється ще позашкільна освітньо-виховна робота, яка теж займається вихованням підростаючого покоління на матеріалі народної педагогіки [20].

В основі будь-якої діяльності, в тому числі і дозвільної, лежать людські потреби. Характер цих потреб залежить тільки від соціальних умов життя, а й віку дитини, її соціально-психологічних особливостей. Так, наприклад, духовні потреби дітей молодшого віку відрізняються від духовних потреб підлітків як за характером, так і за рівнем свого розвитку. Тому, використовуючи народні традиції у виховному процесі, необхідно враховувати їхній ступінь розуміння та освоєння, відповідність віку.

Звичаї свого народу повинні знати і поважати всі — від малого до великого. Інше питання як, якими шляхами вони повинні бути донесені до дитини, щоб вона зацікавилася, змогла зрозуміти і полюбити їх.

У зв'язку з цим робота з виховання на народних традиціях, звичаях має проводитися з урахуванням вікових особливостей дітей.

У молодшому шкільному віці дитина особливо сприйнятлива до зовнішніх впливів. Він активно реагує на фарби, звуки, форму навколишнього світу. Цей вік є найбільш сприятливим для сприйняття, і треба це використовувати. Саме у цьому віці закладаються основи формування моральних якостей особистості, що здійснюється завдяки використанню народних традицій. У молодшому віці дитина має величезні можливості для розвитку творчих здібностей. Потреба самовираження спонукає дитину до активної діяльності, що створює оптимальні умови залучення його до участі у народному творчості.

Поряд із прислів'ями та приказками важливе місце в усній народній творчості належить загадкам. Зміст загадки приваблює своїм багатством, вигадливістю та хитромудрістю. Розгадати часом буває нелегко навіть дорослій людині [22].

Загадка відноситься до одного з найдавніших жанрів. Народжуючись протягом багатьох століть загадки, відображали всі сторони життя казахського народу: природу, спосіб життя та побут, традиції та звичаї, особливості відносин між людьми, трудове життя. У давнину до загадок ставлення було серйозне. Загадки використовувалися у спірних, торгових, військових справах. Загадка використовувалася як «таємна мова», щоб приховати свій справжній задум.

Згодом загадка втратила таку серйозність, зараз загадки використовують у вигляді виховної функції для підростаючого покоління. Загадка розвиває розум, образне мислення, винахідливість, спостережливість.

Всі діти, та й ми колись у дитинстві дуже любили розгадувати загадки, випереджаючи одне одного відповідями. Загадки захоплювали нас своєю гарною алегоричною мовою. Розгадати їх, і голосно повідомляти відповіді було одне задоволення як для дорослих, так і для дітей.

Загадки дуже часто використовують нині на великих заходах, уявленнях, розважаючи та захоплюючи людей.

Загадки розумні, високо поетичні, багато хто несуть у собі моральну ідею. Відповідно, вони впливають на розумове, естетичне та моральне виховання. У давнину вони, ймовірно, виконували ці функції більш-менш рівною мірою. Але згодом у них домінуючим початком стало розумове виховання. Загадки покликані розвивати мислення дітей, привчати їх аналізувати предмети та явища із різних галузей навколишньої дійсності; причому наявність великої кількості загадок про те саме явище дозволяло давати всебічну характеристику предмету (явленню). Але значення загадок у розумовому вихованні далеко не вичерпується розвитком мислення, вони

також збагачують розум відомостями про природу і знаннями з різних галузей людського життя. Використання загадок у розумовому вихованні важливе тим, що сукупність відомостей про природу та людське суспільство купується дитиною в процесі активної мисливної діяльності. Народ завжди був високої думки про загадки: «Загадка – розгадка, та сім верст правди». Вправи у відгадуванні та вигадуванні загадок вважалися надзвичайно корисними заняттями.

Загадки є комбіновані засоби на свідомість, що мають на меті здійснення розумового виховання в єдності з усіма іншими сторонами формування особистості. Ця єдність досягалася завдяки тісному зв'язку в загадках розумного(мудрі думки, численні відомості про важливе, потрібне), і прекрасного(досконалі художні форми загадок, поетизація людського життя та явищ природи тощо). Саме завдяки прекрасному в загадках такими виразними стають думки про здоров'я, моральність, працю [3].

Етнопедагогічні мініатюри – загадки – грали величезну роль життя народу. Їхнє значення не вичерпано ще й дотепер. Народ був економний у вживанні слів, дорожив оптимальними засобами збереження та передачі думки, особливо цінуючи лаконічність мови: «багато сказане – марнослів'я, коротко сказане – мудрість». Споконвіку зберігається висока думка про прислів'я. Для всіх народів прислів'я та загадки були великим багатством у народній педагогічній скарбниці.

Загадки сприяють розвитку пам'яті дитини, її зверненого мислення, швидкості розумових реакцій, розвиває спостережливість. Особливе місце в процесі виховання дітей займає діагностична функція загадки: вона дозволяє вихователю без будь-яких спеціальних тестів та анкет виявити ступінь спостережливості, кмітливості, розумового розвитку, а також рівень творчого мислення дитини.

Загадка розкриває перед дітьми метафоричні багатства мови. Сучасна загадка – жанр дитячого фольклору, вони охоплюють багато тем і

виступають у різних варіантах. Широко входять у репертуар загадки книжкового походження: «Білу шафу купили ми, у ній трішечки зими» (холодильник).

Походження загадок відноситься до глибокої давнини. Вчені припускають, що їх походження пов'язане з умовною, таємною мовою, до якої людина вдавалася, не бажаючи давати справжні назви тваринам, предметам, явищам. Люди боялися називати якусь істоту, щоб не накликати лиха: наприклад, уникали вимовляти назви хвороб, вовка, чорта, змії тощо. Мисливець, боячись невдачі, оточував своє заняття таємницею, не говорив, куди він прямує на полювання, якого звіра, не називав мисливських гармат.

І люди почали вживати «підставні слави». З цими «підставними словами» і пов'язана народна загадка, в якій не названий предмет чи явище описувалися шляхом вказівки на якісь ознаки, наприклад: «пішов тух-тухом, взяв із собою тав-тавту, знайшов я хропіння-тахту; якби не тав-тавта, з'їла б мене хропіння-тахта» (Пішов я за конем, узяв із собою собаку і зустрівся з ведмедицею) [34].

Загадка також служила засобом випробування «мудрості». Стародавня людина була зацікавлена в тому, щоб був забезпечений вдалий результат при військовому зіткненні, благополучний шлюб, вдале полювання. Тому проводилися випробування «мудрості» під час виборів вождя, жерця прийому у рід, відчували нареченого перед весіллям.

У фольклорі збереглися сліди такого значення загадок. З часом функція загадок змінюється. Вони стають засобом розваг. Випробування, змагання загадками набувають ігрових значень. Їх дуже люблять діти. Відгадуючи загадку, вони відчують велике задоволення. Загадка як би по-новому розкриває світ, змушує бачити предмети або явища в новому, часто зовсім несподіваному світлі. У цьому полягає велике пізнавальне та виховне значення загадок.

Поетика загадок за своєю художньою формою близька до прислів'я та приказки. У деяких випадках лише інтонація відрізняє загадку від

прислів'я. Також загадки будуються на метафоричній алегоричності. Іноді метафора відсутня, тоді загадка ґрунтується лише на описі властивостей чи ознак неназваного предмета.

Загадки дуже різноманітні за формами. Серед них поширені такі, що потребують заучування. Завчені загадки-питання та відповіді на них мають велике виховне значення, утворюють, формують переконання, за їх допомогою реалізується проблемний метод ознайомлення дітей із різноманітними ідеями, явищами дійсності.

Загадки сприяють розвитку пам'яті дитини, її образному мисленню, швидкості розумових реакцій [34].

Загадка вчить дитину порівнювати ознаки різних предметів, знаходити загальне у яких і цим формує в нього вміння класифікувати предмети, відкидати їх несуттєві ознаки. Інакше кажучи, з допомогою загадки формуються основи теоретичного творчого мислення.

Загадка розвиває спостережливість дитини. Чим спостережливіша дитина, тим вона краще і швидше відгадує загадки. Який чудовий процес відбувається, наприклад, у голові дитини, коли він швидко знаходить подібність між дідом, у сто шуб одягненим, і цибулею або між дівкою, що сидить у в'язниці з косою на вулицю, і морквою! Дитині, яка навчилася відгадувати загадки, можна дати завдання скласти свої загадки. Особливе місце в процесі виховання дітей займає діагностична функція загадки: вона дозволяє вихователю без будь-яких спеціальних тестів та анкет виявити ступінь спостережливості, кмітливості, розумового розвитку, а також рівень творчого мислення дитини.

Висновок до розділу I

Спираючись на народні методи виховання педагога – теоретики та практики створили сучасні концепції виховання всебічно розвиненої особистості, які постійно вдосконалюються та оновлюються відповідно до

вимог життя. Однак ядро народної мудрості завжди присутнє у будь-якій виховній теорії. У сучасних умовах трудові традиції розвиваються, удосконалюються та збагачуються. Це і є прояв народної педагогіки у дії, у житті. Народ завжди прагнув прищепити молодому поколінню любов до Батьківщини, правдивість, чесність, скромність, колективізм, почуття дружби, товариства.

Дослідження проблем народної педагогіки дають змогу стверджувати, що концепція народної педагогіки склалася. Встановлено предмет народної педагогіки, визначено її джерела, принципи, методи, характерні риси. Концепція народної педагогіки розглядає педагогічні погляди народу як вираз практичної народної філософії, як потік століттями накопиченого колективного досвіду народних мас з виховання та навчання молодого покоління, геніально втілених у різноманітних пам'ятках усної народної творчості.

Народну педагогіку створив народ, педагогічна теорія її лише вивчала, взаємодіяла з нею та синтезувала її. Народна педагогіка досі не зайняла належного їй місця у загальній системі педагогічних досліджень. Тим часом і сьогодні у будь-якій сім'ї виховання відбувається, перш за все, на основі накопиченого життєвого виховного досвіду цієї сім'ї. У пам'ятниках народної педагогіки втілено характер народу, уявлення про майбутнє, про прекрасне. Народна педагогіка заслуговує на найуважніші стосунки, глибоке і пильне вивчення, творче використання.

Народне виховання – це виховання.

Протягом усієї історії людина була і залишається об'єктом та суб'єктом виховання. Накопичений століттями досвід виховання разом із емпіричними знаннями, перевіреними практично, становить ядро народної педагогіки. Слід проте взяти до уваги, що педагогічна думка народу, що склалися без професійної педагогічної підготовки, на основі лише емпіричних знань, мало певною мірою стихійний характер. Сам процес

виховання, повсякденний педагогічний контакт з дітьми який завжди був усвідомленим.

У цих умовах вражає вміння народу по крихтах відібрати все найкраще, розумне, що відповідає народному ідеалу у вихованні справжньої людини. З цих позицій народну педагогіку можна як синтез всенародного педагогічного експерименту. Сучасна теорія педагогіки, збагачена народним досвідом виховання, дає можливість значно підвищити педагогічну культуру народу, переконатися, що народні маси грають активну роль розвитку педагогічної думки як складової частини загальнолюдської культури. Розглянуті нами пам'ятники народної педагогіки дають змогу зробити суто педагогічні висновки. Приказки, прислів'я і казки, що наводяться, пробуджують почуття оптимізму, вони прагнуть прищепити людям, і насамперед молодому поколінню, найкращі людські якості. Щоб успішно вирішувати ці шляхетні завдання, спираючись на народну мудрість, слід брати до уваги такі обставини.

Життєві правила та прийоми виховання – це перші закони, з якими людина зустрічається у своєму житті. І вони народжуються у ній. Багато приказок і прислів'їв, народні казки по суті стали не писаними законами виховання, свого роду моральним кодексом сім'ї. У народних приказках, прислів'ях, казках використано віковий досвід виховання молодого покоління. Доступні та близькі людям за змістом, короткі та закінчені за формою, зручні у користуванні, народні казки та афоризми несуть у собі безцінну народну мудрість.

Приказки, прислів'я і казки надають виховний вплив не власними силами, а за умови, якщо батьки особистим прикладом дотримуються, підтримують принципи, виражені у них. Кожне прислів'я і приказка, кожне улюблене вислів, казка, якщо вони розумні і доречно звучать, відповідають духу і традиціям сім'ї, висловлюють її справжні прагнення, якщо вони зрозумілі і близькі до серця дітей, стають прекрасним, повчальним моральним уроком у сім'ї. Як приклади коротких і влучних висловів

приказки і прислів'я можна використовувати і з метою промови дітей, привчаючи їх запам'ятати і як епіграфи в творах, приклади в логічних доказах.

Жодна з наведених прислів'їв і приказок та народних казок про виховання взагалі, про трудове, моральне, розумове, естетичне виховання зокрема за своєю ідеєю та змістом не суперечить даним наукової педагогіки. Більш того, будучи безцінним витвором генія свого народу, вони мають дуже широке поширення серед мас. Загальнодоступність - характерна риса приказок та прислів'їв. Недарма в прислів'ї говориться, що «без кутів будинок не будується, без прислів'їв не говориться».

Важливо, щоб вчителі та батьки частіше прагнули спілкуватися з дітьми використовувати ці образні висловлювання, пояснюючи їх зміст і значення з погляду сучасних завдань. Усна народна творчість містить різноманітні явища мови, логічні одиниці, художні мініатюри, поетичні образні узагальнення соціально – історичного досвіду. Вони висловлюють моральні, етичні та естетичні погляди народу. Через це вони є реальною основою вивчення народної психології.

Педагогічні погляди народу мають стати предметом подальшого вивчення у школах та інших навчальних закладах. У діючих навчальних програмах загальноосвітніх шкіл наголошується на виховному значенні народної творчості. Матеріали усної творчості мають велике виховне значення. Ідеї народної творчості сприяють патріотичному, моральному вихованню, формуванню етичних понять.

РОЗДІЛ II

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

2.1. Вивчення рівня сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра

Експеримент проводився на базі Киселівського ліцею Киселівської територіальної громади. У ньому взяли участь учні 3 класу (контрольна підгрупа та експериментальна). Кількість учнів у класі 28, кількість учнів 1 підгрупа – 14 та 2 підгрупа – 14.

Мета експерименту – виявлення рівня сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

Завдання:

- 1) виділити критерії та показники сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра;
- 2) підготувати діагностичний матеріал та обладнання для проведення дослідження;
- 3) апробувати методики виявлення рівня сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

Для вибору критеріїв було взято особливості процесу понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра, а саме: формування народної педагогіки відбувається з урахуванням поєднання емоційно – образного, логічного та компонентів мислення молодшого школяра.

Отже, критерії та показники виглядають наступним чином:

- 1) когнітивний: повнота та міцність засвоєння понять народної педагогіки;

2) емоційно-оцінний: сукупність емоцій та почуттів, пов'язаних з осмисленням народної педагогіки.

На основі виділених критеріїв, а також для аналітичної обробки результатів дослідження та отримання кількісних показників було виділено три рівні сформованості народної педагогіки у молодшого школяра: початковий, середній та високий.

Згідно з критеріями були підбрані відповідні методики, комплекси, що дозволяють виявити рівень сформованості понять народної педагогіки у учнів:

1) «Незакінчені речення»

2) «Квітка-семиквітка»

Рівень сформованості понять народної педагогіки у молодших школярів за емоційно-оцінним компонентом визначався з допомогою наступних методик: «Незакінчені речення» «Квітка-семицвітик»

Методика "Незакінчені речення"

Мета: виявлення змістовної спрямованості ціннісних орієнтацій учнів.

У зв'язку з виділеною номенклатурою моральних понять були вжито завдання виявлення рівня сформованості моральних понять про почуття, якість і відносини людини в суспільстві. Використовувалася адаптована версія даної методики відповідно до нашого дослідження.

Молодшим школярам пропонувалося дописати пропозиції, які розкривають зміст представлених понять, що позначають почуття, якості, відносини людини. Кількість визначень, які можна було написати для розкриття змісту понять, що не обмежувалося.

Методика «Квітка-семиквітка»

Мета: виявлення змісту та широти сфери усвідомлюваних молодшими школярами власних емоцій, почуттів щодо якостей, почуттів, відносин інших людей, виражених за допомогою етичних понять. Учням треба було оцінити рівень емпатійності. Емпатія ґрунтується на вмінні

правильно уявляти почуття іншої людини, яка потрапила до різних життєвих ситуацій. Емоційна емпатія базується на механізмах проєкції та наслідуванні почуттів та реакцій інших людей. Дітям підготувала вирізані з паперу квітки з сімома пелюстками (за кількістю моральних понять, що позначають почуття та якості людини), на яких молодші школярі мали написати відповіді на питання на виявлення знання морального поняття, позначає: почуття подяки, почуття обов'язку, почуття справедливості, почуття поваги, ставлення один до одного, відношення дружби, ставлення співчуття.

Результати проведення методики «Незакінчені речення» наступні. (Рис. 1)

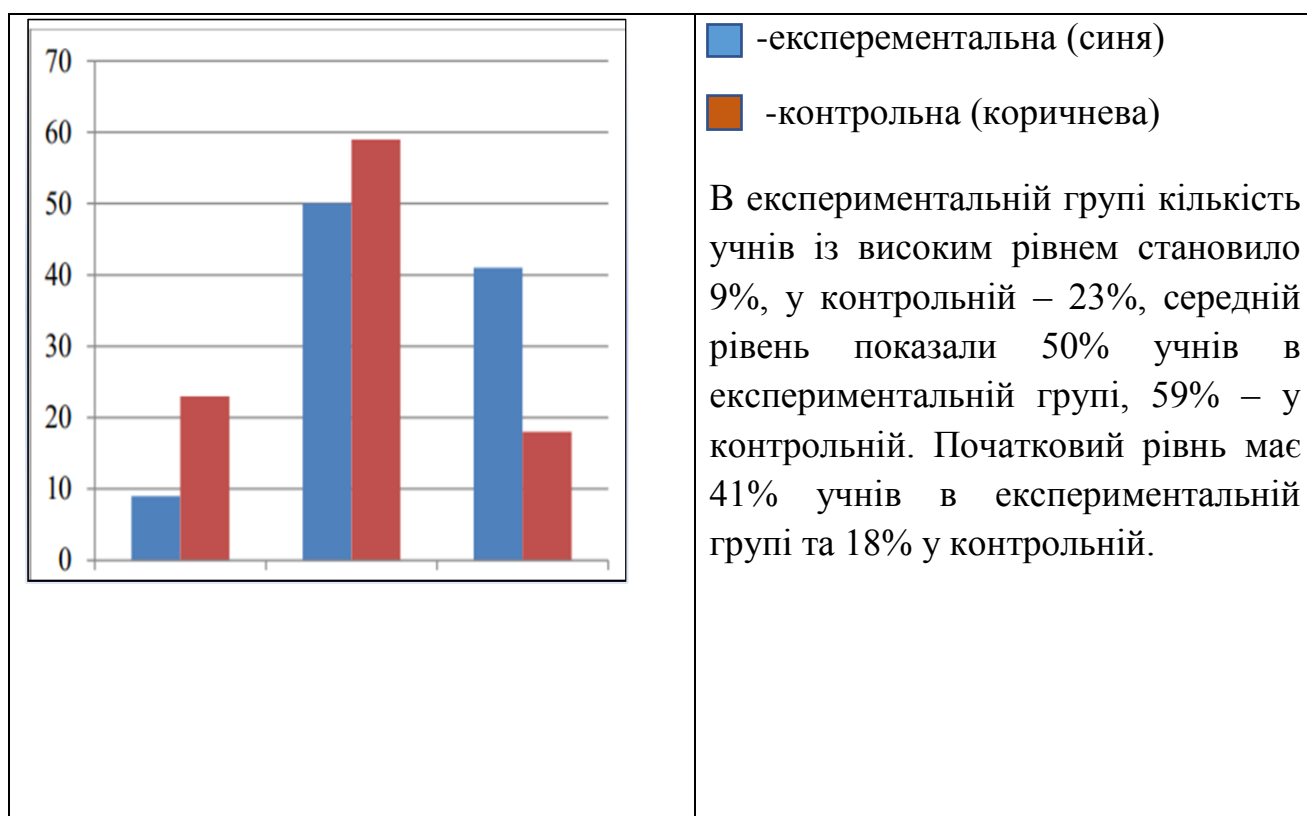

Рис. 1 – Результати проведення методики «Незакінчені речення»

Методика «Квітка-семиквітка» проведення показала наступне (Рис. 2)

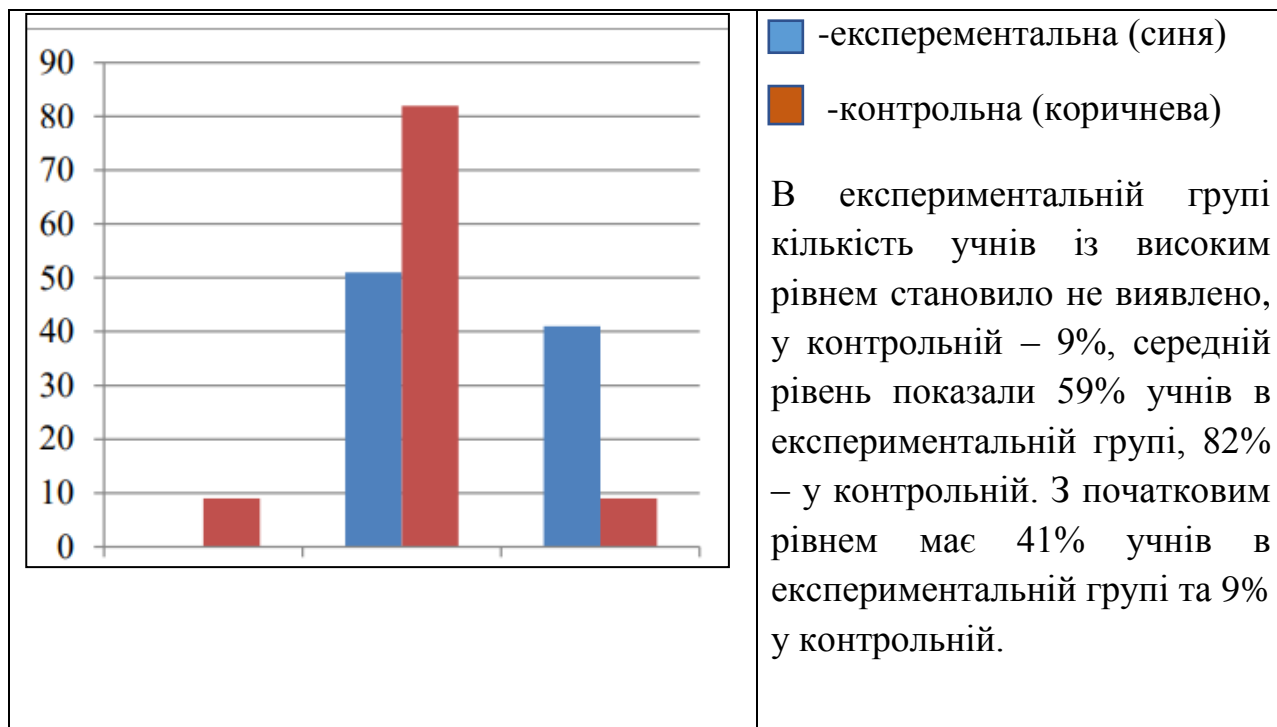

Рис. 2 - Результати проведення методики «Квітка-семиквітка»

Результати діагностики на констатуючому етапі показали, що в експериментальній групі рівень сформованості моральних понять нижче, ніж у контрольній. Однак у обох групах виявилось переважання переважно середнього рівня.

2.2. Реалізація комплексу уроків літературного читання з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів

На уроках літературного читання з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів поряд із прислів'ями та приказками важливе місце в усній народній творчості належить загадкам. Зміст загадки приваблює своїм багатством, вигадливістю та хитромудрістю. Розгадати часом буває нелегко навіть дорослій людині.

Загадка відноситься до одного з найдавніших жанрів. Народжуючись протягом багатьох століть загадки, відображали всі сторони життя народу: природу, спосіб життя та побут, традиції та звичаї, особливості відносин між людьми, трудове життя. У давнину до загадок ставлення було серйозне. Загадки використовувалися у спірних, торгових, військових справах. Загадка використовувалася як «таємна мова», щоб приховати свій справжній задум.

Згодом загадка втратила таку серйозність, зараз загадки використовують у вигляді виховної функції для підростаючого покоління. Загадка розвиває розум, образне мислення, винахідливість, спостережливість

Всі діти, та й ми колись у дитинстві дуже любили розгадувати загадки, випереджаючи одне одного відповідями. Загадки захоплювали нас своєю гарною алегоричною мовою. Розгадати їх, і голосно повідомляти відповіді було одне задоволення як для дорослих, так і для дітей.

Загадки дуже часто використовують нині на великих заходах, уявленнях, розважаючи та захоплюючи людей.

Загадки розумні, високопоетичні, багато хто несуть у собі моральну ідею. Відповідно, вони впливають на розумове, естетичне та моральне виховання. У давнину вони, ймовірно, виконували ці функції більш-менш рівною мірою. Але згодом у них домінуючим початком стало розумове виховання. Загадки покликані розвивати мислення дітей, привчати їх аналізувати предмети та явища із різних галузей навколишньої дійсності; причому наявність великої кількості загадок про те саме явище дозволяло давати всебічну характеристику предмету (уявленню). Але значення загадок у розумовому вихованні далеко не вичерпується розвитком мислення, вони також збагачують розум відомостями про природу і знаннями з різних галузей людського життя. Використання загадок у розумовому вихованні важливе тим, що сукупність відомостей про природу та людське суспільство купується дитиною в процесі активної мисленнєвої

діяльності. Народ завжди був високої думки про загадки: «Загадка – розгадка, та сім верст правди». Вправи у відгадуванні та вигадуванні загадок вважалися надзвичайно корисними заняттями

Загадки є комбіновані засоби на свідомість, що мають на меті здійснення розумового виховання в єдності з усіма іншими сторонами формування особистості. Ця єдність досягалася завдяки тісному зв'язку в загадках розумного (мудрі думки, численні відомості про важливе, потрібне), і прекрасного (досконалі художні форми загадок, поетизація людського життя та явищ природи тощо). Саме завдяки прекрасному в загадках такими виразними стають думки про здоров'я, моральність, працю.

Етнопедагогічні мініатюри – загадки – грали величезну роль життя народу. Їхнє значення не вичерпано ще й дотепер. Народ був економний у вживанні слів, дорожив оптимальними засобами збереження та передачі думки, особливо цінуючи лаконічність мови: «багато сказане – марнослів'я, коротко сказане – мудрість». Споконвіку зберігається висока думка про прислів'я. Для всіх народів прислів'я та загадки були великим багатством у народній педагогічній скарбниці.

Загадки сприяють розвитку пам'яті дитини, її зверненого мислення, швидкості розумових реакцій. Розвиває спостережливість.

Особливе місце в процесі виховання дітей займає діагностична функція загадки: вона дозволяє вихователю без будь-яких спеціальних тестів та анкет виявити ступінь спостережливості, кмітливості, розумового розвитку, а також рівень творчого мислення дитини.

Загадка розкриває перед дітьми метафоричні багатства мови. Сучасна загадка – жанр дитячого фольклору, вони охоплюють багато тем і виступають у різних варіантах. Широко входять у репертуар загадки книжкового походження: «Білу шафу купили ми, у ній трішечки зими» (холодильник).

Походження загадок відноситься до глибокої давнини. Вчені припускають, що їх походження пов'язане з умовною, таємною мовою, до якої людина вдавалася, не бажаючи давати справжні назви тваринам, предметам, явищам. Люди боялися називати якусь істоту, щоб не накликати лиха: наприклад, уникали вимовляти назви хвороб, вовка, чорта, змії тощо. Мисливець, боячись невдачі, оточував своє заняття таємницею, не говорив, куди він прямує на полювання, якого звіра, не називав мисливських гармат.

І люди почали вживати «підставні слоова». З цими «підставними словами» і пов'язана народна загадка, в якій не названий предмет чи явище описувалися шляхом вказівки на якісь ознаки, наприклад: *«пішов тух-тухом, взяв із собою тав-тавку, знайшов я хропіння-тахту; якби не тав-гавка, з'їла би мене хропіння-тахта»* (Пішов я за конем, узяв із собою собаку і зустрівся з ведмедицею).

Загадка також служила засобом випробування «мудрості». Стародавня людина була зацікавлена в тому, щоб був забезпечений вдалий результат при військовому зіткненні, благополучний шлюб, вдале полювання. Тому проводилися випробування «мудрості» під час виборів вождя, жерця прийому у рід, відчували нареченого перед весіллям.

У фольклорі збереглися сліди такого значення загадок. З часом функція загадок змінюється. Вони стають засобом розваг. Випробування, змагання загадками набувають ігрових значень. Їх дуже люблять діти. Відгадуючи загадку, вони відчують велике задоволення. Загадка як би по-новому розкриває світ, змушує бачити предмети або явища в новому, часто зовсім несподіваному світлі. У цьому полягає велике пізнавальне та виховне значення загадок.

Поетика загадок за своєю художньою формою близька до прислів'я та приказки. У деяких випадках лише інтонація відрізняє загадку від прислів'я. Також загадки будуються на метафоричній алегоричності. Іноді метафора відсутня, тоді загадка ґрунтується лише на описі властивостей чи ознак неназваного предмета.

Загадки дуже різноманітні за формами. Серед них поширені такі, що потребують заучування. Завчені загадки-питання і відповіді ними мають велике виховне значення, утворюють, формують переконання, з допомогою реалізується проблемний метод ознайомлення дітей із різноманітними ідеями, явищами дійсності.

Загадки сприяють розвитку пам'яті дитини, її образному мисленню, швидкості розумових реакцій.

Загадка вчить дитину порівнювати ознаки різних предметів, знаходити загальне у яких і цим формує в нього вміння класифікувати предмети, відкидати їх несуттєві ознаки. Інакше кажучи, з допомогою загадки формуються основи теоретичного творчого мислення.

Загадка розвиває спостережливість дитини. Чим спостережливіша дитина, тим вона краще і швидше відгадує загадки. Який чудовий процес відбувається, наприклад, у голові дитини, коли він швидко знаходить подібність між дідом, у сто шуб одягненим, і цибулею чи між дівкою, що сидить у в'язниці з косою на вулицю, і морквою! Дитині, яка навчилася відгадувати загадки, можна дати завдання скласти свої загадки. Особливе місце в процесі виховання дітей займає діагностична функція загадки: вона дозволяє вихователю без будь-яких спеціальних тестів та анкет виявити ступінь спостережливості, кмітливості, розумового розвитку, а також рівень творчого мислення дитини.

Представимо комплекс урок літературного читання з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів та завдання на різних етапах уроку з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів (Додаток 1-3).

Тема уроку. Прийди, весно, з радістю. «Ой весна, весна...» (укр народна пісня). Надія Мовчан-Карпусь «Березень весну будить...»

Призначення:

- Розширення та узагальнення усних народних знань учнів про мистецтво;

- формувати вміння визначати тему народної пісні;
- поглибити знання учнів про весняні явища, про зв'язок між весняним місяцем; вчити виразно читати вірші; збагачувати словниковий запас учнів, розвивати їх мову, логічну; розвивати математичні здібності учнів; покращити навички поводження з ножицями;
- любов до природи, рідного краю, збереження бережливого ставлення до них.

Методичне та дидактичне забезпечення:

Телевізор, мікрофон, звукозаписи музики, малюнки гнізда, птахи, сонце з хмарами, жайворонки, складання технологічних карт

Хід уроку

1. Організація класу.

Зелений луг. На ньому квіти. Звучить весняна мелодія.

Вступне слово вчителя. Один із відомих людей сказав: «Наймудрішою є природа у світі». Спробуємо це заперечити. Прокидаємося вранці і Ми починаємо новий день. Є на землі й ранок у році. Як тільки прийде Березень, природа, як кажуть, бере своє. Бо приходить до нас довгоочікувана, квітуча, зелена Як ви здогадалися, мова йде про... Вибігає дівчина: «Гей, друзі! Закликаємо весну!»

Вибігають діти: «Де вона? Попросимо роз'яснення у сонця. Де була весна?»

Дитина 1:

Гарне сонечко

Виглядає чітко

З - за гори - гори

сонечко:

Доброго дня дорогі мої.

хлопці та дівчата

Я весна, сонечко ясне

Воно сяяло у твоєму вікні

Бажаю гарної весни. Дитина 2:

величне сонце,

високе небо

чи можете ви сказати нам

Куди поділася весна?

Тут вас усі чекають

Вони щасливі.

Дитина 3: Паненька, ти зустріла свою красуню-веснянку?

маленька сестра сонечко:

Іде мама – весна

відкрити ворота

Блакитноокий, світлолиций

Весна-красна мчить – дівчина

Ти вся як принцеса

Пишна, красива і чарівна

Ніби річка входить

Він вітає всіх, усіх, усіх.

Лунає пісня - заклик до дії "Весна йде"

4 дитина: Ой весна то весна

Іди до нас, наша маленька леді!

Весна: Слухаю! Я чую! Я йду, я йду спати!

Я візьму готель із собою!

5 дитина: заходь, весна - красна,

Ми чекали на вас.

Весна: Я та, що пнеться після зими. Від сну буджу все і всіх. ти вгадав моє ім'я? Я Весна я фея Я буду з тобою кожен день в будь-який момент протягом 3 місяців. Ти побачиш мене, ти відчуєш мій запах відчувати. Сподіваюся на вашу спостережливість, бажання дізнатися про це щось нове. До нових відкриттів таємниць весняної природи!

Слово вчителя. Сьогодні ми будемо насолоджуватися пахощами Весна, щоб відкрити свої таємниці. Весна всіх нас до класу покликала провести урок А він у нас сьогодні буде незвичайний. Нарешті наша черга будемо читати, писати, рахувати, різати, співати, танцювати.

Чи буде це цікаво - все залежить від вас, вашої активності, творчості,

Увага

У наш клас сьогодні були гості. Тож давайте їх привітаємо. (вітаю гостей)

Подаруймо один одному посмішку. І в такому гарному настрої ми починаємо наші уроки з дружнього спілкування один з одним.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів

Почнемо з вправи «Мікрофон».

Щоб наше навчання було справді продуктивним, таємничим, проблемним, креативний Яким ти маєш бути на уроці? (відповіді дітей)

Почнемо нашу мандрівку в гостях з підготовки автомобіля до весни.

Тож давайте відкриємо чудову весну. (Слайд про весну на екрані телевізор)

Увагу привертає екран телевізора. Який образ постає перед нами? діти що таке весна (Відповіді дітей).

2. вивчати новий матеріал

Тож розпочнемо сьогодні урок літературного читання Тема «Ой весна – весна, вдень красна». І веснянки починають тему.

Давайте ми з вами пригадаємо, що таке веснянки? (Відповіді дітей).

Правильно, це пісні, якими люди зустрічають весну У давнину люди вірили, що піснею чи словом можна впливати на сили природи. Вірили ця весна прийде швидше, якщо її покликати. Коли відлига ще лежав сніг, і Природа вже прокинулася від зимового сну. У цей час почалася церемонія заклик весни. Веселі та веселі зустрічали вони весну. Дівчата пішли за село, на горбах і вивело веснянкуватих дівчат. Весна

щедро обдарувала всіх, і тому їх прихід вважався великим святом. (бачити і чути веснянки).

Робота з підручником.

1. Читання веснянок вчителем.

2. Експертиза зображення.

3. Бесіда за прочитаним:

- Що принесла людям весна? (відповіді дітей)

4. Читання людям.

- Що ми обіцяємо весні за її дари? (відповіді дітей)

Робота в групах

Вправа на грудку. Добірка слів із поданої теми «Весна».

Тепер закрийте очі і дайте волю своїй уяві. Лягти парта і прошепотіть слово «весна». Підніміть настрій і скажіть, які у вас є почуття (Відповіді дітей).

Слово вчителя. Кого взяла Весна в помічники? Так добре як творити брати - місяці з весною на нашій українській землі? Про це дізнаємося з вірша «Березень весну будить».

1. Читання вірша вчителем.

2. Словникова робота.

3. Читання учнями вірша «Дощиком».

4. Бесіда за прочитаним

Подорож джерельними стежками. Згадаймо з уроку природознавства, які зміни відбулися в природі з настанням весни. (відповіді дітей)

А чи завжди навесні сонячно? А як вона? (Відповідь діти)

Ой, згадали ми день похмурий. Тут на небі, як вони з'явилися тут хмари закривають сонце. Нам набридли ці хмари, і ми хочемо їх звільнити. Я знаю і я розкажу тобі як звільнити сонечко з полону.

Назвемо його веснянкою «вийди, вийди маленька». Зазирнуло Сонце заглянуло до нас у віконечко, освітило наш клас і запитало: «Як тут? наші діти?» Сонечка цікавиться, чи хтось подорослішав чи став мудрішим дізнався щось нове. Давайте порадуємо його своїми математичними знаннями.

Тут приклади написані на брусках. Давайте розв'яжемо їх. (Рішення ланцюгові приклади).

За календарем весна вже тут. Але птахи не з теплих країв повернувся Вважається, що на свято сорока святих, 22 березня, дзвонять птахи з теплих країв. І як саме? Хочеш знати печуть жайворонків з тіста виходять на вулицю. Підкидають пташок і закликають весну словами: «Жайворонки прилітайте! Червоне джерело – принесіть!».

Вважалося, що тістові птахи викличуть своїх пернатих із гнізда рідних, і вони принесуть на свої крила довгоочікуване весняне тепло.

А чи знаєте ви, які птахи повертаються до нас першими?

ластівки - 2

Вежі - 11

Жайворонок - 9

Якщо ми розіб'ємо цей ланцюжок прикладів, ми дізнаємося, чи правильно назвав пташок, які першими повертаються з гнізда.

10 4

+

14 24

1. Самостійна робота на дошці. рішення прикладів.

$$52+6-40=18$$

$$82-(38+24)=20$$

Відповідями на ці приклади є час прибуття веж у рідну країну.

2. Повернувшись на батьківщину, птахи відразу приступають до будівництва гнізда. Їхні гнізда відрізняються за формою, розміром і

розташуванням. Зараз ми перевіряємо, чи запам'ятали ви з уроку природознавства, яку форму, розмір гніздового місця у птахів.

Перевірка зображень гнізд, виявлення гнізд птахів. Підтвердити
- Розв'язання прикладів.

Весна – це не лише пора прильоту птахів, а й пора лісових звірів на луках з'являються перші квіти. Згадаймо первоцвіти, які з'являються навесні. Тож давайте прикрасимо нашу землю первоцвітами, які зробимо своїми руками.

Робота в групах.

Виготовлення учнями первоцвітів (проліски, підсніжники).
Керівництво по веденню робіт, показ кращих робіт.

Слово вчителя

Чи є ще десь на землі таке чарівне місце, де весняні ночі спокійні? витайте на крилах солов'їних пісень, де світлішає килим під крилатим дубом первоцвіти. Та це наша Україна. Так, нам, українцям, здається, що їх немає Земля краща, ніж наша мальовнича Україна. українські поети описують у своїх творах пробудження природи. Тож давайте почуємо це сьогодні у класі поетичне слово Кобзаря , Лесі Українки, Івана Франка, Ліна Костенко.

Поетична хвилинка (читання віршів учнями)

Весна, яка прийшла до вас, радіє вашим успіхам. Ви дарували їй ясне сонечко, чисте небо, первоцвіти, перших пташок... А вона принесла нам в подарунок танок (танець, який виконує весна).

Якби ви розповіли про весну комусь, хто її ніколи не бачив?
(відповіді дітей).

Остання частина.

Ось і закінчився наш урок. Я хочу взяти у вас інтерв'ю про ваше
Враження від уроку.

1. Що вам найбільше сподобалося на занятті?

2. Чи хотіли б ви, щоб наші заняття продовжувалися? оцінювання студентів.

Тож, весна, вболівай за тебе.

Домашня робота.

1. Підбирання та запам'ятовування веснянок за бажанням.

Висновок до розділу II

Отож, у межах цього розділу представлено експериментальне обґрунтування формування поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра, вивчено рівень сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра. Констатуючий експеримент проводився на базі Киселівської гімназії Киселівської територіальної громади. У ньому взяли участь учні 3 класу (контрольна група) та 2 і 4 класу (експериментальна). Кількість учнів в усіх класах, кількість учнів становила 48 осіб.

Мета констатуючого експерименту – виявлення рівня сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра. Виділено критерії та показники сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра; підготовано діагностичний матеріал та обладнання для проведення дослідження; апробовано методики виявлення рівня сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

Для вибору критеріїв було взято особливості процесу понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра, а саме: формування народної педагогіки відбувається з урахуванням поєднання емоційно – образного та логічного та компонентів мислення молодшого школяра.

Результати діагностики на констатуючому етапі показали, що в експериментальній групі рівень сформованості моральних понять нижче,

ніж у контрольній. Однак у обох групах виявилось переважання переважно середнього рівня.

У результаті в розділі представлено реалізацію комплексу уроків літературного читання з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів.

ВИСНОВКИ

Отож, у зв'язку з процесами національного відродження серед громадськості зростає інтерес до народних духовних джерел і надбань, до багатовікового народного досвіду. Адже саме там можна знайти наснагу для розбудови нового суспільства, для формування високо свідомого, пройнятого національною ідеєю громадянина України. Для вирішення цих надзвичайно важливих завдань джерелом наснаги і вірним дороговказом безперечно виступає етнопедагогіка (українська народна педагогіка), яка втілює в собі народний педагогічний досвід і народну мудрість, народні погляди на мету і завдання, зміст і методи виховання і навчання.

Важливо, що виховні засади української етнопедагогіки ґрунтуються на стійких національних ідеалах життя. Які б соціальні і національні катаклізми не перетрушували суспільне життя, зміст, педагогічна сила народних ідеалів залишалися стійкими й непорушними. Звичайно, змінювалися форми вирішення й упровадження цих ідеалів у практичне життя, але ідеал вільної праці кожної людини, ідеал не покореної волі кожного громадянина, його свободи, ідеал рідного краю й рідної землі, ідеал доброти, людяності, бережливого ставлення до природи й до всього сущого на землі були такими сильними, що давали можливість жити й виживати нашому народу, нашій нації за дуже складних життєвих обставин. *«Гора з горою не сходиться, а людина з людиною зживеться».*

1 Теоретично обґрунтовано, що поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра не може існувати в «чистому вигляді», тобто поза традиційною культурою певної нації. Всі найвидатніші педагоги світу визнавали, що виховання дитини завжди має ґрунтуватися насамперед на культурно-історичних цінностях своєї нації, а вже пізніше відбувається знайомство з традиціями інших народів. *Незаперечний закон дидактики: пізнання навколишнього світу починається із знайомства з рідною вулицею, селом чи містом, своєю країною, а вже потім - з*

іноземними, сусідніми краями. Тобто, від пізнання свого, рідного, національного - до пізнання чужого, багатонаціонального, світового.

2. Сформовано поняття про народну педагогіку як психолого-педагогічну проблему та особливості формування поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра адже у цих умовах вражає вміння народу по крихтах відібрати все найкраще, розумне, що відповідає народному ідеалу у вихованні справжньої людини. З цих позицій народну педагогіку можна як синтез всенародного педагогічного експерименту. Сучасна теорія педагогіки, збагачена народним досвідом виховання, дає можливість значно підвищити педагогічну культуру народу, переконатися, що народні маси грають активну роль розвитку педагогічної думки як складової частини загальнолюдської культури. Розглянуті нами пам'ятники народної педагогіки дають змогу зробити суто педагогічні висновки. Приказки, прислів'я, заклички, дражнилки, потішки, веснянки, казки, що наводяться, пробуджують почуття оптимізму, вони прагнуть прищепити людям, і насамперед молодому поколінню, найкращі людські якості. Щоб успішно вирішувати ці шляхетні завдання, спираючись на народну мудрість, слід брати до уваги такі обставини.

3. Дослідивши роль уроків літературного читання у формуванні народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра можна зазначити, що правила та прийоми виховання – це перші закони, з якими людина зустрічається у своєму житті. І вони народжуються у ній. Багато приказок і прислів'їв, заклички, дражнилки, потішки, веснянки народні казки по суті стали не писаними законами виховання, свого роду моральним кодексом сім'ї. У народних приказках, прислів'ях, казках викристалізовано віковий досвід виховання молодого покоління. Доступні та близькі людям за змістом, короткі та закінчені за формою, зручні у користуванні, народні казки та афоризми несуть у собі безцінну народну мудрість.

Приказки, прислів'я і казки надають виховний вплив не власними силами, а за умови, якщо батьки особистим прикладом дотримуються, підтримують принципи, виражені у них. *«Як не навчить батько – не навчить і дядько»*, *«Людину роблять людиною яскраві спогади дитинства»*

Кожне прислів'я і приказка, кожне улюблене вислів, казка, якщо вони розумні і доречно звучать, відповідають духу і традиціям сім'ї, висловлюють її справжні прагнення, якщо вони зрозумілі і близькі до серця дітей, стають прекрасним, повчальним моральним уроком у сім'ї. Як приклади коротких і влучних висловів приказки і прислів'я можна використовувати і з метою промови дітей, привчаючи їх запам'ятати і як епіграфи в творах, приклади в логічних доказах. *«Щоб змінити дитину її потрібно любити, вплив буде пропорційний кількості любові»*.

4. Експериментально обґрунтовано, що формування поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра у межах цього розділу вивчено рівень сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.

Результати експерименту на констатуючому етапі показали, що в експериментальній групі рівень сформованості моральних понять нижче, ніж у контрольній. Однак у обох групах виявилось переважання переважно середнього рівня.

Жодна з наведених прислів'їв і приказок та народних казок про виховання взагалі, про трудове, моральне, розумове, естетичне виховання зокрема за своєю ідеєю та змістом не суперечить даним наукової педагогіки. Більш того, будучи безцінним витвором генія свого народу, вони мають дуже широке поширення серед мас. Загальнодоступність - характерна риса приказок та прислів'їв. Недарма в прислів'ї говориться, що *«без кутів будинок не будується, без прислів'їв не говориться»*, *«Будеш книги читати - будеш все знати»*, *«Одна книга тисячу людей навчає»*.

5. Реалізовувавши комплекс вправ з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів Важливо, щоб вчителі та батьки частіше прагнули спілкуватися з дітьми використовувати ці образні висловлювання, пояснюючи їх зміст і значення з погляду сучасних завдань. Усна народна творчість містить різноманітні явища мови, логічні одиниці, художні мініатюри, поетичні образні узагальнення соціально – історичного досвіду. Вони висловлюють моральні, етичні та естетичні погляди народу. Через це вони є реальною основою вивчення народної психології.

Педагогічні погляди народу мають стати предметом подальшого вивчення у школах та інших навчальних закладах. У діючих навчальних програмах загальноосвітніх шкіл наголошується на виховному значенні народної творчості. Матеріали усної творчості мають велике виховне значення. Ідеї народної творчості сприяють патріотичному, моральному вихованню, формуванню етичних понять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Світ виховання*. 2007. № 1 (20). с. 23–34.
2. Богданова О.С., Калінін О.Д. Зміст і методика етичних бесід з молодшими школярами. 1982. 160 с.
3. Лагошняк О. Використання примовок у процесі навчання та виховання. *Початкова школа*. 2016. № 5. С. 23–24
4. Гуцан Л.А. Гра як засіб виховання у молодших школярів позитивного ставлення до трудових традицій і звичаїв. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. Тернопіль: Тернопільський державний педагогічний університет, 2002. №7. с. 24 - 29.
5. Гуцан Л.А. Етнодизайн українських трудових традицій і звичаїв. *Початкова школа*. 2003. № 6. С. 18 - 19.
6. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні. Вибр. пед. твори: У 2 т. Київ. 1983 Т. 1. 316 с.
7. Чайка В.М., Цимбал Л.М., Пономаренко Т.Л. Українська етнопедагогіка: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. Миколаїв; Тернопіль. 275 с.
8. Гуцан Л.А. Автентична основа трудового виховання молодших школярів. *Початкова школа*. 2004. № 7. С. 53 - 55.
9. Гуцан Л.А. Теоретичні аспекти виховання у дітей позитивного ставлення до праці на основі традицій і звичаїв українського народу. *Теоретико – методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Збірник наукових праць Інституту проблем виховання АПН України*. Київ: Інститут проблем виховання, 2002. С. 280 - 283.
10. Гуцан Л.А. Виховання в учнів молодшого шкільного віку позитивного ставлення до народних традицій в урочний та позаурочний

час. *Матеріали міжнародної науково - практичної конференції „Соціально - педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу”*. Київ: РНЦ „ДІНІТ”, 2003. С. 187 - 191.

11.Гуцан Л.А. Виховання позитивного ставлення молодших школярів до праці на основі традицій і звичаїв українського народу. Педагогічне управління професійним самовизначенням учнівської молоді: Методичний посібник. За редакцією М.П. Тименка. Київ : Інститут проблем виховання АПН України, 2001. С. 153 - 158.

12.Гуцан Л.А. Ціннісні орієнтації молодших школярів - шляхи та засоби їх формування. *Сучасні проблеми виховання і соціально-педагогічної реабілітації дітей: Збірник наукових праць Інституту проблем виховання АПН України*. Київ : Інститут проблем виховання, 2003. С. 71 – 78.

13.Гаршук С.М. Розвиток мислення і мовлення молодших школярів засобами народних джерел. *Науковий вісник Миколаївського державного педагогічного університету: Зб. наук. пр.* Вип. 3. Миколаїв: МДПУ, 2000. Т. 2. С. 44-54.

14.Гнатюк В. Національне виховання як складова у побудові громадянського суспільства. *Світ виховання*. 2004. № 1. С. 33–36.

15.Довбня Ю.В. Дидактичні ігри як засіб національного виховання молодших школярів у хореографічної діяльності. *Педагогічний альманах : збірник праць молодих науковців* [Електронне видання] відп. ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 1. С. 71-74.

16.Довбня Ю.В. Шляхи та засоби національного виховання в початковій школі. Ю.Довбня. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої Дню початкової освіти*, м. Ніжин, 19 жовтня 2018 р. за заг. ред. Є. І. Коваленко, упоряд. Н. В. Білоусова. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 81-83.

17.Довбня Ю.В. Шляхи та засоби національного виховання в початковій школі Ю.Довбня . *Педагогічний альманах: збірник праць*

молодих науковців [Електронне видання] відп. ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. С . 40-47.

18. Дроб'язко П. І. Українська національна школа: витоки і сучасність. П. І. Дроб'язко. Київ : Академія, 2007. 184 с.

19. Запорожець А. В. Вибрані психологічні праці. У 2х т. 1986.

20. Курган Г.І. Процес засвоєння моральних принципів і забезпечення моральності поведінки. Моральний вибір / Під ред. А. І. Титаренко - Педагогіка, 1980. С. 155-172.

21. Зінковський Ю.Ф. Педагогічна і психологічна науки в Україні: том 5. Київ: Педагогічна думка, 2007. 391 с.

22. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Народна педагогіка: світовий досвід. Київ: Знання-Прес, 2003. 134 с.

23. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. Київ: Рад. школа, 1985. с 312.

24. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка: Навчальний посібник. Київ: 1996. 288 с.

25. Леонтович К.Ф. Стадії морального розвитку особистості, стиль поведінки і художній смак. Психологічні механізми регуляції соціальної поведінки / Под ред. М.І. Бобнева, Є.В. Шорохової, 1979. 187 с.

26. Любіцина М. І. В.А. Сухомлинський про виховання дітей. Львів, 1974. 295 с.

27. Маринко І.С. Основи процесу морального виховання школярів, 1980

28. Мартюк І. В. Національне виховання: теорія і методологія І. В. Мартюк. Київ, 2005. 102 с.

29. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки Режим доступу http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf

30. Паршук С.М. Національне виховання в духовному розвитку майбутніх учителів. *Науковий вісник Південноукраїнського державного*

педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Зб. наук. пр. Вип. 11-12. Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2002. С. 117-122.

31. Паршук С.М. Історія розвитку ідей народного виховання. *Науковий вісник Миколаївського державного університету: Зб. наук. пр.* Вип. 5. Миколаїв: МДУ, 2003. С. 329-334.

32. Паршук С.М. До питання національного виховання в початковій школі. Вересень. № 3-4 (29-30). Миколаїв. 2004. С. 103-107.

33. Паршук С.М. До проблеми підготовки студентів педагогічних факультетів до національного виховання учнів. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені Василя Сухомлинського: Збірник наукових праць.* Вип. 10. Миколаїв: МДУ, 2005. С. 100-106.

34. Паршук С.М. Використання народної творчості у підготовці майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів *Наукові записки: Зб. наукових статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. Вип. LVIII (58). С. 73-77.

35. Паршук С.М. Підготовка майбутніх вчителів до виховання дітей. *Проблеми розвитку педагогіки вищої школи в ХХІ столітті: теорія і практика. Матеріали всеукр. науково-практ. конф.* Ч. 1. Одеса: НДРВВ ОЮіНУВС, 2002. С. 119-122.

36. Паршук С.М. Місце народної творчості у вихованні молодших школярів. *Пріоритетні напрямки розвитку професійної освіти: Матеріали Міжнар. науково-практ. конф., 10-11 жовтня 2002.* Ч. 2. – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2002. Вип. 10. С. 55-59.

37. Паршук С.М. Аналіз стану підготовки вчителів початкової школи до національного виховання учнів. *Оновлення змісту та формування дошкільної і початкової освіти України: Матеріали Всеукр. науково-практ. конф.* – Миколаїв, 2003. С. 95-97.

38. Паршук С.М. Підготовка студентів до реалізації ідей В.О.Сухомлинського про роль народної творчості у національному

вихованні дітей. *XI Всеукраїнські педагогічні читання „Василь Сухомлинський і сучасність: особистість у навколишньому середовищі”*: Зб. наук. пр. Вип. 8. Миколаїв: МДУ імені В. О. Сухомлинського, 2004. С. 291 – 295

39. Український дитячий фольклор. К., 1962.

40. Сухомлинський В.А. Як виховати справжню людину. Київ, 1975. 364 с.

41. Сухомлинська О. Персоналія в історико-педагогічному дискурсі. *Шлях освіти.* – 2001. – №4. – С.10-15.

42. Фрадкін Ф., Плохова М. Виховання у сім'ї та школі: погляд крізь десятиліття. *Виховання школярів.* 1993. № 6. С. 12-14.

43. Хвостов А.А. Діагностика індивідуальної моралі: проблеми і перспективи. *Розвиток особистості.* 1998. № 3-4. С. 16-17.

44. Ушинський К.Д. Твори у 6 т. К.Д. Ушинський. 1954. Т. 1. С. 109

45. Червінська І.Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Для студ. вищ. навч. закл. І.Б. Червінська. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2013. 332 с

46. Чернокозов І. Професійна етика вчителя. Київ, 1988. 274 с.

47. Штольц Х., Рудольф Р. Як виховати моральну поведінку. Освіта, 1986. 80 с.

48. Гудименко О. Виховання молодших школярів засобами народної педагогіки. вилучено із: <http://www.allbest.ru/>.

49. Коваль Т. Виховання молодших школярів засобами української народної пісні в умовах Нової української школи. вилучено із: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/27_2020/part_3/20.pdf.

50. Стельмахович М. Українська народна педагогіка. Вилучено із: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/stelmahovych_na_rped.pdf.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Твори жанрів фольклору на уроках літературного читання з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів

1. «Грування»

а) Асоціативна павутинка до слова у вигляді схеми.

Цей вид роботи доцільніше використовувати на такому етапі уроку як *«Колективний підсумок. Рефлексія навчальної діяльності.»*

б) Асоціативний куш. Урок-гра «Фольклор – таємниця народної душі».

За допомогою асоціативного куша на уроці виховується спостережливість, розвивається фантазія, образне мислення; це допомагає учням опанувати особливості любого фольклорного жанру, виразно розповісти його зміст, прищеплюються навички грамотного письма, збагачується словниковий запас дитини.

Після виконаної роботи, а саме, побудови асоціативного куша, у дитини розвивається вміння порівнювати, висловлювати свої думки.

2. Психологічні ігри: (додаток2).

Цей вид роботи рекомендовано застосовувати на всіх етапах уроку. Особливо він актуальний при вивченні нового матеріалу. Використовуючи психологічні ігри на уроках, пробуджую у учнів інтерес до теми, вчу відповідати на запитання за змістом. Актуальність цього виду - розвинути у учнів критичне мислення, гра для дитини наділена дослідницьким змістом, який дає змогу моделювати все те, що існує поза грою.

Головна мета гри - розвивати здібності школярів, прищеплювати уміння приймати правильні рішення. У іграх виявляються особистість учня, його здібності та перспективи на майбутнє.

Кубування — це приклад ігрової методики, а також один із методів навчання, що полегшує всебічне розглядання теми. Учні можуть виконувати кубування в парі, потім об'єднатися в групи. Слід провести через кубик слово. Це може бути літературний термін, визначення або якась інша назва. Дуже важливо застосовувати кубування до того, що вже добре відомо учням. Його можна використовувати на стадії актуалізації чи рефлексії.

- а) «Що таке добре, а що таке погано?»**
- б) «Прихована думка»**
- в) «Слово у прислів'ї»**
- г) «Блискавка»**
- д) «Допоможи собі сам»**
- е) «Здобудеш освіту – побачиш більше світу»**
- є) «Кубування»**
- ж) «Плутанина»**

3.а) Кросворди (додаток 3).

(Українська народна казка «Котик і Півник» І клас)

б) Робота над прислів'ями (додаток 3).

(Дібрати рядочки з казки, які пояснюють зміст прислів'їв.)

Такий вид роботи як кросворд і робота над прислів'ями можливо використовувати на етапах уроку **«Засвоєння нових знань»** як підсумок або **«Актуалізація опорних знань»**. За допомогою кросворду учні напружують пам'ять, згадують прочитаний матеріал, збагачують словниковий запас. За допомогою гри прищеплюється любов до книги як джерела знань, до усної народної творчості, розвивається мовлення, пізнавальні інтереси, інтерес до народних казок.

За допомогою роботи над прислів'ями важливо своєрідного поєднання малих жанрів усної народної творчості з казкою. Змагаючись, учні проявляють ініціативу, розвивають навички спілкування, співробітництва та взаємодопомоги, ввічливості.

4.«РАФТ» (українська мова) (додаток 4).

Назва методики “Рафт (RAFT)” розшифровується як роль (R-Role), аудиторія (A-Audience), формат (F-Forma), тема (T-Topic). Основне завдання учня в рамках цієї діяльності – висловити, описати та розповісти основні міркування на задану тему з точки зору певного обраного персонажа, вживаючись у роль. При цьому учень має врахувати особливості аудиторії, до якої він звертається та обрати потрібний формат тексту.

Основне завдання учня:

- висловити важливі для персонажа ідеї;
- врахувати особливості аудиторії;
- обрати для свого повідомлення відповідну літературну форму.

Ця стратегія включає в себе 3 основні стадії:

Стадія виклику – на цій стадії я мотивую учнів, сповіщаю загальну тему уроку. Учні мають самостійно, аргументуючи, зазначити усі можливі ролі. Хто саме може висловлювати свої думки або адресувати повідомлення. Після цього слід визначитись з адресатами, до кого саме звертатимуться, до кого буде спрямоване повідомлення. Одразу обираються усі можливі форми (жанри тексту: лист, вірш, оповідання, есе і т.д.).

Звертаю увагу учнів, яким важливим є процес «приміряння» ролі на собі, і що слід пам'ятати про умови, в яких знаходиться персонаж.

Робота може бути індивідуальною чи груповою. Обираючи другий варіант, слід організувати невеличкі групи.

Стадія осмислення – учні намагаються осмислити серйозніше отримані тексти, співвіднести з персонажами. Працюють з новою інформацією.

Стадія рефлексії – це вже процес аналізу, осмислення отриманої інформації. Діти обговорюють та порівнюють раніше відомі факти та нову для них інформацію, аналізують почуте на уроці.

Позитивно-емоційний стан який панує на уроці при виконанні цього виду роботи дуже ефективний. Він систематизує знання змісту найпопулярніших казок,заставляє дитину визначати моральні проблеми, що розв’язуються у цих творах. Важливо навчати учнів при виконанні цієї роботи узгоджувати свої дії з діями інших гравців,отримувати задоволення від виконання ігрових правил.

5.Урок-казка - математика 1клас (додаток 5).

Інколи учні не можуть засвоїти програмовий матеріал, бо не розуміють доцільності більшості правил і вимог, тому ефективним буде запропонувати близьку їм тему або завдання в казковій формі.

6. а)Складання казки за динамічно-малюнковим планом - українська мова 2клас (додаток 6).

б)Складання казки на основі спостережень за природою (інтегрований урок розвитку зв’язного мовлення і предмету «Я у світі» 3клас) (додаток 6).

Пропоную вашій увазі різні види уроків, на яких я намагалася дослідити, як працює казка у якості засобу виховання та навчання, дослідити, як впливає казка та гра на дітей певного віку. Використовуючи гру на уроках я маю певну педагогічну мету, чітко знаю, що я виховаю на цьому уроці. Хороша гра потребує нескладного ігрового обладнання, яке ми з дітьми робимо самі на уроках трудового навчання. Для цього використовуємо папір, картон, фанеру,природній матеріал тощо. Таким чином ігри на моїх уроках допомагають учням в більш доступній, цікавій формі опанувати програмовий матеріал.

7. Фрагмент уроку з використанням стратегії «Діаграма Вена» (літературне читання клас4) (додаток 7)

Такі види робіт рекомендовано використовувати на етапі уроку «*Закріплення, систематизація знань*». Відходячи від традиційних методів і прийомів роботи з легендою і казкою (читання, розповідання, переказ, перегляд вистав, м/ф і кінофільмів за казками), використовуючи ці види робіт, вчитель підводить учнів до використання отриманого матеріалу нетрадиційно. Важливо ініціювати у дітей уміння нестандартно, оригінально сприймати зміст легенд і казок, узагальнити поняття «легенда» та «казки», перевірити розуміння учнями різниці між цими літературними жанрами, вміння виділяти головні ознаки легенди та казки; вміти чітко аргументувати, чому той чи інший твір саме легенда, або ж казка, скласти порівняльну характеристику для узагальнення за допомогою «Діаграми Вена».

Доцільно не давати дитині готової відповідь, а допомогти знайти цю відповідь разом, вислухати учня використовуючи м'які інтонації. Обов'язково потрібно перебувати з учнем у позиції «Очі - в - очі».

8.Інтерактивне навчання: технологія «Мікрофон». Урок виразного читання (Українські народні казки) (додаток 8).

Цей вид роботи використовується на всіх уроках в початковій школі. Матеріал, що складається із серії картинок, демонструється учням і їм дається завдання детально розглянути зображення, а потім описати те, що вони бачить. Вчитель допомагає дитині навідними питаннями, або звертає увагу на деталі, які учень не помітив (запитує дитину, куди прямує герой на картинці, що він думає, хороший він чи поганий, що на це вказує).

Якщо виникають труднощі, учитель задає учневі уточнюючі питання, спостерігаючи за реакцією дитини, і спонукаючи її обдумувати свою відповідь. В кінці можна навіть попросити дитину проілюструвати продовження історії. При використанні технології «Мікрофон», необхідна щира зацікавленість вчителя у зростанні творчого потенціалу дітей, посмішка і похвала. Під час уроку до оцінки доцільно залучати саму дитину: Що тобі сьогодні вдалося? Що не зовсім вийшло?

Технологія «Мікрофон» тренує в підборі синонімів і антонімів. Формує вміння узгоджувати прикметники з іменниками в роді, закріплює способи словотвору, розвиває здатність передавати інтонацією різні почуття. Розвиває художні і творчі здібності.

9. Використання скоромовок на уроках української мови (додаток 9)

У своїй шкільній практиці часто використовую скоромовки, особливо на уроках української мови і читання. Діти заучують їх колективно і індивідуально. Особливо цікавими для моїх учнів є скоромовки **діалогічної** форми. Школярі поділяються на групи залежно від кількості дійових осіб. Після дворазового промовляння міняються ролями.

Дуже подобаються дітям ігри – скоромовки з елементами змагання:

- хто краще промовить скоромовку?
- хто більше знає їх?
- хто виразніше?

Цей жанр найчастіше використовую на початку уроку мови як фонетичну «зарядку».

Дуже добре скоромовки підходять для уроків навчання грамоти при вивченні тієї чи іншої букви. Вони стануть у пригоді і в 2 класі під час роботи над розділом «Повторення вивченого в 1 класі».

10. Задачі на матеріалі народної творчості (додаток 10).

Важливою складовою частиною духовної спадщини народу є задачі на матеріалі народної творчості. Основною метою цих задач є розвиток логічного мислення дітей, рівень їх кмітливості й винахідливості, здібність до дотепних міркувань. У цих задач проявляється народна мудрість, вони вчать співставляти, проявляти спритність, із змісту задач можна дізнатись про побут людей в давні часи.

В якості стимулюючого матеріалу рекомендовано використовувати різноманітні геометричні фігури. Це сприяє розвитку комунікативних якостей. На даному етапі учні з задоволенням працюють в парах та групах, легко і невимушено засвоюють новий матеріал. Відстоюючи свою точку зору, аналізуючи виконану роботу, вони розвивають зв'язне мовлення, увагу, мислення, дрібну моторику, виховують в собі працелюбність.

11. Урок красномовства *різновиди кольорових казок* (додаток 11).

На уроках **розвитку зв'язного мовлення** цікаво використовувати такий вид роботи, як «Складання казки за уявою, поданою схемою і планом». Але, щоб урок був більш дієвіший, рекомендовано використовувати піктографічні зображення. Учень (спочатку разом з учителем) виділяє кількість картинок, які будуть планом казки і за допомогою піктограми зображує їх. Також доцільно використовувати такий вид роботи на уроках образотворчого мистецтва. Учням пропонується намалювати казку - діти малюють ілюстрації до знайомих або своїх казок, використовуючи нетрадиційні способи (монотопія, пальцева живопис, малювання аквареллю по-мокрому), потім за допомогою малюнків розповідають казку.

Необхідно чергувати різні типи завдань, не грати в одну гру багато разів підряд. Починати потрібно з завідомо легких завдань, враховуючи темперамент кожного учня, продумуючи варіанти однієї і тієї ж справи.

12. Урок українського міфу (додаток 12).

Читаючи казки, ознайомлюючись із фольклорними творами, українськими народними традиціями та обрядами, діти стикаються з різними персонажами, символами й атрибутами, значення яких їм не завжди зрозуміле. Відповіді можна знайти у давніх українських міфах, які з глибини віків донесли до нас уявлення наших пращурів про світобудову й уклад життя людей.

У **міфах**, на відміну від легенд, живуть і діють створені багатою людською фантазією боги і демони. Цей фольклорний жанр виник у ті часи, коли уявлення людей про навколишній світ були ще дуже примітивними, тому перед силами природи вони почувалися беззахисними та безсилимими. Тож у міфах наші далекі пращури передали нам своє бачення творення світу, його будови, походження людей та заснування міст. У міфах можна зустріти різних фантастичних істот, чудеса і чудовиськ.

Учні початкової школи сприймають міфи, що за програмою вивчають у 3-4-му класах, як чарівні казки. Я пропоную опрацьовувати їх на уроках позакласного читання за такими темами і класами:

Клас

Тема

3-й

Космогонічні міфи (про створення світу і людей):

“Сокіл-Род”, “Прадуб”, “Білобог і Чорнобог”

Календарні міфи (про зміну пір року):

“Жар-птиця і Зимовий Холод”, “Зоря, ключі, роса і мед”, “Добро і Зло”

4-й

Космогонічні міфи (про створення світу і людей):

“Коляда і Мара”, “Божич”

Антропогонічні міфи (про створення людини

та її життя):

“Золотий Плуг”, “Походження скіфів”

Персонажі анімістичних міфів:

лісовик, водяник

Додаток 2

Форми роботи на уроках літературного читання з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів

Вікторина «Що це?»

Що ж належить до усної народної творчості?

– Я зачитуватиму один із жанрів фольклору, а ви назвіть, що це?

1.Христя-мистя. Вуха – з листя!

Ніс – цибулька, зверху – булька! (**Дражнилка**)

Народна дражнилка всім своїм ладом призначена для того, щоб поставити на місце кривдника, виказати своє ставлення до неприємних відхилень у поведінці, звичках, зовнішньому вигляді. Без дражнилки гра і життя дитини втрачають часом гармонійність, а часом і справедливість.

2. Котилася торба з високого горба,

А в тій торбі хліб, паляниця –

На кого потрапить, той буде жмуриться. (**Лічилка**)

3. Лежить колода серед болота –

Хай яке сонце, то не висохне . Язик (**Загадка**)

4. Ходить котик по горі, носить сон у рукаві,

Усім дітям продає, Максимкові так дає. (**Колискова**)

5. -Гуси, гуси, додому!

– Чого?

– Вовк за горою!

-Що він робить?

– Гуску скубе!

– Яку?

– Сіру, білу, волохату, тікайте ,гусоньки, у хату! (**Гра**)

6. Битися – не билися, трохи посварилися,

Потім посміялися, друзями zostалися. (**Мирилка**)

Мирилки – невеличкі пісеньки, розраховані на те, щоб забути недавню сварку, відновити товариські стосунки:

7. Ой ви, дітоньки, козенятоньки,

Відімкніться, відчиніться.

Ваша мати прийшла,

Молочка принесла. **(Казка)**

8. В чаплі чорні черевички.

Чапля чапа до водички. **(Скоромовка)**

Треба нахилитися, щоб з криниці води напиться**(Прислів'я)**

9. Ладусі, ладусі, а де були?

-У бабусі.

-А що їли?

- Кашку.

- А що пили?

- Бражку.

-Кашку поїли, бражку попили.

- І знялися, полетіли на головку сіли. Шу! **(Забавлянка)**

– Все це і є жанри усної народної творчості.

Додаток 3

Психологічні ігри На уроках літературного читання з формування моральних понять та основ народної педагогіки у молодших школярів

а) «Що таке добре, а що таке погано?»

1. Погано не співчувати людині коли з нею трапилась біда. (Ні)
2. Погано хуліганити, бешкетувати. (Так)
3. Погано заздрити успіхам товариша чи однокласника. (Так)
4. Погано не дозволяти кривдити себе і не дозволяти собі кривдити інших. (Ні)
5. Погано користуватися результатами праці інших. (Так)
6. Погано не бути боягузом, не відступати перед труднощами. (Ні)
7. Погано не поважати думку іншого, хоч вона і відрізняється від твоєї. (Так)
8. Погано розкидатися обіцянками і не виконувати їх. (Так)
9. Погано перебільшувати свої здібності. (Так)
10. Погано бути жадібним, злим, зажерливим. (Так)
11. Погано радіти, коли в товариша радість. (Так)

б) «Прихована думка»

Потрібно пояснити значення запропонованих прислів'їв і приказок.

- Заблукати в трьох соснах. (Не зуміти розібратися в чому-небудь простому, нескладному; не зуміти знайти вихід з невеликого утруднення.)
- Обіцяного три роки чекають. (Кажуть жартома, коли не вірять у швидке виконання чієїсь обіцянок або коли виконання того, що обіцяно, затягується на невизначений час.)
- Жити в чотирьох стінах. (Жити, не спілкуючись ні з ким, перебуваючи на самоті, не виходячи з дому.)
- Нових друзів шукай, а старих не забувай. (Кажуть, коли хочуть підкреслити вірність, відданість і незамінність старого друга.)
- Одна голова добре, а дві краще. (Кажуть, коли при вирішенні питання звертаються за порадою до когось, коли вирішують питання разом.)
- Двом смертям не бувати, а однієї не минути. (Так кажуть, коли вирішують зробити що-небудь, пов'язане з ризиком, небезпекою, і в той же час сподіваються, що небезпеки все-таки вдасться уникнути. Неминуче все одно станеться, ти ризикуєш чи ні.)

• Буде хліб - буде і пісня. (Хліб був раніше і, мабуть, залишається дотепер найважливішим продуктом. Раніше за врожаєм жита і пшениці судили про те, наскільки сприятливим буде рік, не доведеться жити впроголодь. Можна жити без багатьох продуктів, але хліб у домі повинен бути в першу чергу.)

в) «Слово у прислів'ї»

Згадайте прислів'я та приказки з наступними словами.

- Земля. (Своя земля і в жмені мила. Земля під ногами горить.)
- Книга. (Будеш книги читати - будеш все знати. Одна книга тисячу людей навчає.)
- Сани. (Готуй сани влітку, а воза-взимку. В чужі сани не сідай.)
- Коса. (Коси, коса, поки роса. Роса геть - і ти додому. Знайшла коса на камінь.)
- Перо. (Що написано пером, того не виволочиш волом. Перо завжди сміливіше мови.)
- Шапка. (На злодієві шапка горить. По Савці і шапка.)
- Мотузка. (Скільки мотузці не витися, а кінцю бути. З нього хоч мотузки в'яжи.)
- Сокира. (Сказав, як сокирою відрубав. За комаром не ходять з сокирою.)

г) «Блискавка»

За фрагментами прислів'їв потрібно здогадатися, про який предмет, якості або явище йде мова.

- Розлітаються при заготівлі дров в лісі. (Тріски.)
- Приходить під час їжі. (Апетит.)
- Без праці з водою не витягнеш. (Рибка.)
- Дорога до обіду. (Ложка.)
- По ньому проводжають. (Розум.)
- Благородна справа. (Ризик.)
- Породжує перемогу. (Хоробрість.)
- В щасті прикрашає, а в нещасті утішає. (Книга.)
- Запорука здоров'я. (Чистота.)
- Дзеркало душі. (Очі.)
- Дівоча краса. (Коса.)
- До місця йдеться. (Слово.)
- Знак згоди. (Мовчання.)
- Птах, з яким порівнюють слово. (Горобець.)
- Якщо своя, то не тягне. (Ноша.)
- Яка птиця краще в руці, ніж в небі журавель? (Синиця.)
- Усьому голова. (Хліб.)
- Путівник до Києва. {Язик.)

- Їм не можна зіпсувати кашу. {Масло.}
- Кого рахують по осені? {Курчат.}
- Мати навчання. (Повторення.)
- Знає свій припічок. (Цвіркун.)
- Після її завершення марно махати руками. {Бійка.}
- Час року для приготування саней. (Літо.)

д) «Допоможи собі сам»

У кожного учня конверт з розрізаними на частини прислів'ями та приказками. Папір двох кольорів, отже, із кожного треба скласти речення. Складені прислів'я та приказки записати в зошити.

Зійшов сніжок,	берись за плужок.
Більше землю удобрай –	будеш мати урожай.
Один кує,	другий псує.
Краще добре робити,	ніж гарно говорити.
Біда помучить,	але й жити научить.
За погані речі	треба бити в плечі.
Пішов кіт спати,	а миші танцювати.
У кожного солов'я	пісня своя.
Хто сміється,	тому не минеться.
То не козак,	що боїться собак.
На чужий коровай	очей не поривай.
У товаристві лад –	усяк тому рад.

е) «Здобудеш освіту – побачиш більше світу»

У кожного народу своя історія, тож у прислів'ях і приказках, немов у дзеркалі, відбивається досвід людей, їх життя. Проте фольклор у багатьох країнах дуже подібний. У вас є можливість у цьому переконатися.

На столах лежать 2 конверти, в 1 - українські прислів'я, в 2 - прислів'я народів світу.

Завдання для групи: прочитати українські малі жанри та прислів'я й приказки народів світу, утворити із них синонімічні пари.

Українські

Прислів'я народів світу

- 1.Друзі пізнаються в біді.
перської).
- 2.Язик до Києва доведе.
італійської)
- 3.Схожі, як небо й земля.
французької)
- 4.Де два б'ються, третій не мішайся
китайської)
- 5.Без минулого немає майбутнього.
Африки)
- 6.За двома зайцями поженешся –
рукою двох жаб не
жодного не наздоженеш.
- 7.Гуртом легко й батька бити.
японської).
- 8.Літо збирає, а зима з'їдає.
8.Сніжний рік – хлібний рік
кістьми лягти, ніж на чужині
(з баскської).
- 9.Хто робить кривно,
той робить певно.
італійської).
9. Хто працює на себе, той
робить за трьох (з
- 10.Краще на своїй стороні
славу здобути.
англійської).
- 10.Зима споживає, що літо
відкладає (з
- 11.Багато снігу – багато хліба.
англійської).
- 11.Доля сміливого любить
(з
- 12.Сміливого і куля не бере.
кращий
- 12.Дим рідної країни
За вогонь на чужині
(з англійської)

є) «Кубування»

«Щасливе число»

- Яке число з давніх пір вважалося священним?(Число – 7) Назвіть прислів'я з цим числом.

- Семеро одного не чекають.
- Сім раз відміряй - один раз відріж.
- У семи няньок дитя без ока.
- Цибуля сім хвороб лікує.
- Працювати до сьомого поту.
- Де одинець — хазяйству кінець, де сім — щастя всім.
- Семи печей хліб їдав.
- Сім п'ятниць на тижні.
- Семеро одну соломинку підіймають.
- У ледачого Омелька сім неділь на тиждень.
- Сім справ в одні руки не беруть.
- Семеро воює, а один горює.
- Сім літ мак не родив, і голоду не було.

ж) «Плутанина»

Склади прислів'я, які розсипалися. Їх можна зібрати, правильно пройшовши всі нитки-павутинки (по одному із групи). Запишіть у зошит відгадані рядки, поясніть.

Робота у парах.

На столах лежить 1 листочок для двох учнів. На них написані прислів'я та приказки, які “погубили” свою другу половинку. Завдання: знайти частини, записати пари цифр у зошит. Які пари перші справляться, ті і матимуть право зачитати правильні відповіді.

(Підказка: один із жанрів має риму.)

1) Скрізь добре... спотикався.	що(б) не
2) Не їздять довгою дорогою... добереться.	те(ж) до місця
3) Не (за)те кобилу б'ють, що ряба,.. найліпше.	(про)те вдома –
4) Хто їде волами...	той дорога легка.
5) Треба йти до господи... кожух.	(не)мов старий
6) На те коня кують...	(за)те твердо.
7) Ліс узимку... шкоди.	що(б) не було

8) Рідко ступає...
ближню.

як(що) знають

9) Як(що) бажання добре...

а (за)те, що везти не
хоче.

2. а) Кросворди. (Додаток 3)

По горизонталі:

1. Хто викрав Півника?

(Лисичка)

4. Що наказував Котик їсти Півникові?

(Калачі)

5. Ким були Котик і Півник?

(Друзі)

По вертикалі:

2. Що пекла Лисичка?

(Палянички)

3. На чому грав Котик?

(Бандурка)

5. За чим ходив Котик до лісу?

(Дрова)

б) Прислів'я. (Додаток 3)

а) «Справжні друзі... нічого не вимагають один від одного в ім'я дружби, а роблять один для одного, що можуть».

(«Так дружили вони багато років»)

б) «З добрим дружись, а лихих стережись» («Змія розгнівалася і вкусила хлопця»).

в) «У дружби багато крил, а закон у неї один — вірність».

(«Поки ти бачиш синову могилу, а я свого відбитого хвоста, ми не можемо стати друзями».)

4. «РАФТ» (Додаток 4)

Фрагмент уроку

Предмет: Літературне читання (українське)

Тема: Легенди нашої землі. «Цвіркун»

Мета фрагменту: дати більш глибоке пояснення поняття літературного терміну «легенди» через зміст легенди «Цвіркун», вчити виявляти основні ознаки легенди у тексті, доводити свою думку, спираючись безпосередньо на зміст тексту; розвивати вміння виділяти головних персонажів тексту, аргументувати свій вибір; підготувати учнів до написання твору за технологією «РАФТ».

Хід фрагменту уроку

Стадія виклику

Вчитель. Ми з вами розібрали, що таке легенди та спираючись на зміст тексту, виділили основні його ознаки. Зараз, я пропоную вам виділити голову ідею легенди та життєві питання, які зачіпає саме ця легенда. (Вчитель заповнює разом з учнями таблицю «РАФТ», починаючи з теми).

Роль	Аудиторія	Форма	Тема
- хлопчик; - цвіркун; - люди; - володар; - злі вороги; - квіти, дерева; - птахи; - пісня.	- діти; - народ; - злі вороги; - раби; - каміння; - рідна земля.	- вірш; - пісня; - закличка; - казка; - оповідання; - лист; - повідомлення.	- Любити й славити рідний край. - Батьківщина понад усе. - Краса нашої землі. - Заздрість вбиває душу.

Вчитель. Молодці. А як ви гадаєте, хто саме міг підняти такі питання? Хто з героїв легенди міг говорити на такі важливі теми?

Чи може виконувати роль оповідача лише жива людина? Чи може це зробити представник природного світу?

А чи можливо, що певну роль у передачі повідомлення/інформації може зіграти, наприклад, пісня?

А до кого можуть звертатись: хлопчик, володар, злі вороги?

Якщо головну роль виконуватиме пісня, до кого вона звернеться в першу чергу? Як ви гадаєте? А якщо роль буде у дерев та квітів?

Вчитель. З ролями та аудиторією ми визначились. Теми підібрали. А от що саме ми будемо писати, що не визначились. У якій формі можна висловлювати свої думки?

У якій формі хлопчик висловлював свої почуття? (пісня) Добре. А ще як можна?

Стадія осмислення

Вчитель. Зараз я пропоную вам об'єднатись у невеличкі групи, обрати одну з ролей, до кого ви звертатиметесь, у якій формі і я з якого питання.

Стадія рефлексії

Вчитель пропонує учням прослухати виступ кожної групи та співвіднести почуте з власними роздумами. Обговорити. Зазначити пункти, на які слід звернути увагу.

Визначити, кому найкраще вдалось подати інформацію. Хто впорався зі своєю роллю найкраще та чому.

Приклад Повідомлення від квітів, дерев та птахів для володаря чужих земель.«Володарю, могутній ти, та чи отримав те, що хотів від звичайного хлопця? Чи потрібні тобі ще докази того, що не подарує він тобі той пісні щастя, якої ти прагнеш? Відпусти, благаємо тебе. Хлопчик не дасть тобі бажаного. Не вбивай його, адже він дарує щастя лише тим, хто

прагне його отримати. А той, хто вбиває та тримає заздрість, жагу багатства у серці, ніколи не почує тої справжньої мелодії щастя.»

5. Урок-казка (математика 1клас-уривок). (Додаток 5)

- Діти! Півник приготував для вас декілька завдань. Хоче дізнатися чи зможете ви чи ні дати відповіді на його запитання.

1. Що більше? Що менше? Чого більше? Чого менше?

2. Як можна розділити 4 цукерки між двома дітьми?

Чим відрізняються числа 1,2,5 від 14,12,15.

(дівчатка напишуть одноцифрові, а хлопчики двоцифрові).

(Поки діти записують числа, на ширмі з'являється Колобок)

- Діти, впізнали цього героя? Назвіть казку, з якої він потрапив.

Згадаємо, про що вона. Колобок теж прийшов не з порожніми руками, а приготував для вас казкові задачі.

* * *

а) До теремка прибули звірі: Ведмідь-набрід, Кабан-іклан, Вовчик-братик, Лисичка-сестричка, Зайчик-побігайчик, Жабка-квакушка, Мишка-скрекотушка. Чи вистачить для всіх звірят 10 кімнат?

б) Скільки Цап та Баран побили всього вовків, якщо 3 висіло на дереві, а 2 лежало під кущем?

в) Бабуся спекла 8 колобків. Скільки колобків залишилось, у бабусі з дідусем, якщо Зайчик, Вовчик, Ведмедик, і Лисичка візьмуть собі по колобку?

- Колобок бажає вам успіхів в навчанні та поступається місцем наступному герою. (На ширмі з'являється Пан Коцький. Діти згадують, з якої казки цей герой і які пригоди трапилися.) Пан Коцький пропонує вам погратися.

Гра «Цифра загубилась»

$$3+***=5 \quad 7+***=9 \quad ***+1=4 \quad ***+2=7$$

МОЛОДЦІ! А ви знаєте які найулюбленіші ласощі котів? Вірно, це рибка.

Гра – змагання «Хто більше спіймає рибин» (за кожний правильний приклад учні отримують рибку)

$3+2$

$6+2$

$10-3$

4. Розгадування кросворду.

(На ширмі з'являється Котигорошко)

- Діти, а цей герой дуже сумний. Ви його впізнали? Хто знає хто написав цю казку? А сумний він тому, що не знає куди йому потрібно іти, щоб усьому навчитися. І ми йому допоможемо, якщо виконаємо наступне завдання.

$4-2=***к$

$6-2=***л$

$2+1=***о$

$1+0=***ш$

$3+2=***а$

б.

а) Фрагмент уроку за динамічно-малюнковим планом.

(Додаток б)

Тема: Що за диво ці казки! Складання казки «Хлібом земля сильна» за динамічно - малюнковим планом.

Мета уроку:

Навчальна

- формувати уміння складати казки за динамічно-малюнковим планом,
- словесно описувати події, які збуджують уяву, добираючи виразні мовні засоби,
- вчити висловлювати припущення, здогадки про розгортання сюжету.

Розвивальна

- розвивати творче, образне мислення, культуру мовлення,
- літературні здібності дітей,
- вдосконалювати навички грамотного письма,
- комунікативні якості (навички роботи в парах та групах).

Виховна

- виховувати образне сприймання світу, моральні якості людини,
- вміння спостерігати, бачити прекрасне,
- бажання розмовляти рідною мовою.

Тип: урок розвитку зв'язного мовлення

Обладнання:

- картки для роботи в групах, для індивідуальної роботи та роботи в парах;
- лист для творчих робіт;
- геометричні фігури (трикутники, квадрати, кола), кольорові олівці (зеленого, жовтого, червоного кольору) для об'єднання дітей у групи.

Сьогодні на уроці ви спробуєте проявити свої творчі здібності, кожен з вас стане творцем, а олівчик який зараз опиниться у ваших руках перетвориться на чарівний і буде вашим надійним помічником.(Кожен учень обирає собі олівець).

Актуалізація опорних знань

Робота в групах

(Учні об'єднуються в групи за кольором олівців.)

(Тексти загадок записані на кольорових картках, відповідних кольору олівців.)

1. Відгадати загадки

- *Прочитайте, загадку відгадайте та дружно групою «гостю» називайте.*

Їх читають залюбки

І дорослі, й малюки
Ви напевно здогадались?
Ну, звичайно ж, це ... (казки)
Дитина кожна
Завжди залюбки
Слухає в дитинстві
Диво ... (Казки)
Чим схожі ці тексти?
Як ви здогадались про що йде мова?

Ми мандруємо у казку
У цю радісну мить,
Щоб зрозуміти, як прекрасно
У казковому світі жити.

Предметом нашої творчості, нашою гостею буде казка.

2.Словникова робота

Робота в парах

- Згадаємо, як слово «казка» тлумачить словник

(Казка -1. Розповідний народно - поетичний або писемно-літературний твір про вигадані події, вигаданих осіб, іноді за участю фантастичних сил.2.Те, що не відповідає дійсності.)

- Дібрати синоніми до слова казка

(Синоніми - байка, притча, фантазія, неправда, брехня, нереальність)

3.Робота з прислів'ями.

Поясніть значення прислів'я

Казка вчить, як на світі жити.

Казки маленькі, а розуму в них багато.

Казка вигадка та в ній щось повчальне розумій.

4.Бесіда на усвідомлення

Як кажуть про людину, яка пише казки? Із ким її порівнюють і чому?

Мотивація навчальної діяльності.

А чи схожі ви на казкарів?

Яку роботу треба виконати?

Навіщо треба вчитися?

Спостереження та постановка проблеми уроку

У подорож ми вирушаємо

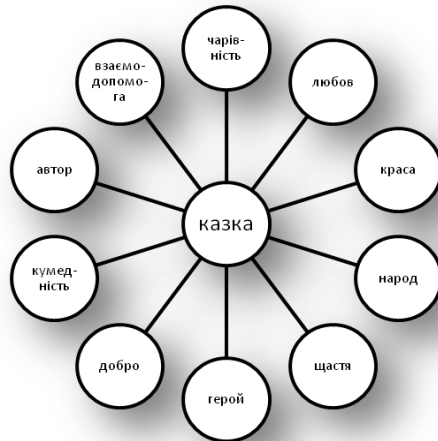
В царство казки завітаємо.

Я запрошую вас на гостини до казки.

Казка – діло дуже серйозне.

1. Складання асоціативного куща

- Подумайте, з якими іменниками у вас асоціюється казка?
(Під час відповідей дітей учитель із кружечків вибудовує схему)

- Обговорення асоціацій дітей.

2.Тож переглянемо та пригадаємо,

Які казки ми з вами знаємо.

(Показ уривків казок: Ш.Перо «Кіт у чоботях», українська народна «Колосок», російська народна казка «Курочка Ряба»).

Бесіда на усвідомлення

- Хто автор казки «Колосок»? То це казка?

- Хто автор казки « Кіт в чоботях»? То це казка?

Висновок. За авторством казки бувають народні та літературні.

- Тепер пригадаємо, які казки бувають за жанром.

3.Відновлення тексту.

Робота в парах.

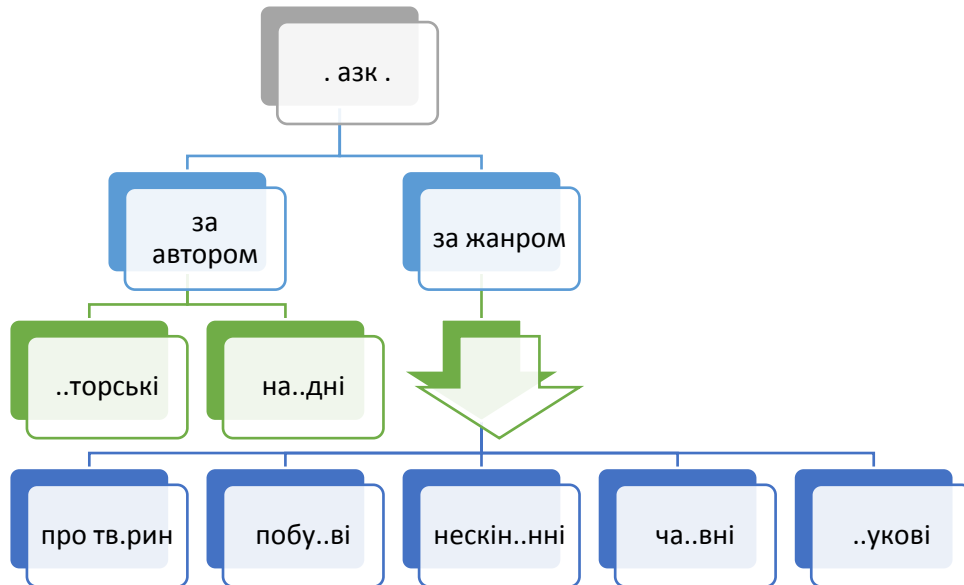
Найперші казки, які мандрували по світу - це казки про (тварин)
Потім в подорож відправились - ...(побутові), які й розповіли нам про життя - буття звичайних людей. Не дрімали й ...(чарівні), або ...(фантастичні), швидко їх наздоганяли.

4.Відновити схему.

- Перед вами схема, але, мабуть, її відвідали герої казки «Колосок». Давайте її реставруємо, як інакше можна сказати?(Відновимо)

- Є безліч казок, але казки - це ... продовжіть мою думку (*діти продовжують «скарбниця народу, цілюще джерело, восьме диво світу, безмежний океан творчості».*)

Робота в парах Порадьтеся і запишіть в лист для творчих робіт

думку, яка найвлучніше, на ваш погляд, схарактеризувала казку.

Оголошення теми та очікуваних навчальних результатів уроку.

- А ви хочете навчитись складати казки?
- Спробуйте сказати якою буде тема нашого уроку?
- Сьогодні на уроці ми будемо вчитися складати казку за динамічно-малюнковим планом.
- Давайте з'ясуємо, чого навчить нас цей урок?
Цей урок навчить мене:
- складати казку за динамічно – малюнковим планом;
- працювати в парах, групах;
- міркувати про життєві цінності;
- відновлювати тексти, схеми.

VI. Робота над новим матеріалом

Підготовка учнів до сприймання матеріалу

1.Словникова робота

Казка – розповідний народно – поетичний або писемно-літературний твір про вигадані події, вигаданих осіб, іноді за участю фантастичних сил.

Динамічний – рухливий, який перебуває в дії.

2.Творчі завдання для груп

(Учні об'єднуються в групи за допомогою геометричних фігур)

Можна навчитися складати казки за динамічно-малюнковим планом, а для цього треба бути уважним, спостережливим.

Завдання 1

Назвати предмети схожі на

- зернятко (намистинка, бісеринка, брунька, овал)

- сонце (коло, куля, колесо, млинчик, пательня, бублик)
- паляницю (овал, коло)

Завдання 2

Кожній групі, не називаючи подані предмети, (*чоловік, сонце, колосок, паляниця*) перелічити їх ознаки так, щоб інші змогли здогадатись, про що, або про кого йде мова.

Завдання 3. Вправа «Що у тебе?»

Учень отримує мішечок, в якому знаходиться предмет. Всі інші учні задають питання, описують предмет і намагаються його вгадати.

- Це кругле? - Ні.
- Їстівне? - Ні
- Жовтого кольору? - Так
- Вуса має? - Так
- Це колосок? - Так. Це колосок.

А тепер спробуємо створити власну казку – мініатюру, головні герої якої зашифровані у кросворді.

Завдання 5. Колективне складання казки

Закріплення

Самостійне складання казки за динамічно-малюнковим планом.

Спробувати самостійно скласти казочку про зернятко, користуючись пам'яткою та динамічно малюнковим планом.

Пам'ятка

	Назва казки
Зачин	<i>Жили-були ... Жив собі ... В сто сьомому царстві ... Йшли якимось ... Був у ... Починається казка...</i>
Основна частина	<i>Розповісти про всі пригоди, які відбувались.</i>
Кінцівка	<i>І я там був... З того часу... Живуть вони... Так і повелось ...</i>

Підсумок

- Чи є різниця? Складати казку за планом і казку за динамічно-малюнковим планом?
- Яка особливість таких казок?

б) Фрагмент уроку. (Додатокб)

Тема: *Складання казки „останній листочок” на основі спостережень за природою.*

Мета: *Виховувати спостережливість, розвивати фантазію, образне мислення, допомагати учням опанувати особливостями казки, виразно розповідати її зміст, прищеплювати навички грамотного письма.*

І. Робота над новим матеріалом.

1. Вирішення проблемного питання.

Його називають онуком вересня, сином жовтня, зимі рідним братом. Він напівзимовик - він і колесо, і полозок любить.

- Про який місяць йде мова?

2. Відгадування ребуса (листопад)

3. Поетична хвилинка

Листопад вітром носить,
На землю листя просить,
Червоне, жовте падає
І килим нам нагадує.

- Про яку характерну ознаку листопада йде мова?

Народні прикмети про листопад.

а) Бесіда.

Пізньої осені - сім погод на дворі: сіє, віє, крутить, каламутить, завиває, зверху ллє і знизу мете. Через це листопад строкатий: то дощ, то сніг, то мороз, то відлига. Де сніжком земля вкрита, а де ще гола. Зима з осінню бореться. Нехай собі воюють, а ми з вами перевіримо деякі народні прикмети.

б) Розповіді учнів про народні прикмети.

- У листопаді снігу намете - хліба прибуде

- У листопаді води розіллється - сіна набереться

- Пізній гриб - пізній сніг

- Поява комарів у листопаді обіцяє м'яку зиму

в) Перебудувати народну прикмету:

Ранній листопад - на теплу зиму.

- Замінити виділені слова на протилежні, тобто підібрати антоніми. (Пізній листопад - на холодну (сувору) зиму).

Ів. - в хмарки помістити іменники.

Пв. - прикметники.

б. Робота над віршем.

- Листопад завітав до нас в клас і стер останні слова в кожному рядки вірша:

Зграя журавлина відліта у... (вирій),

А берізка ніжна губить лист... (осінній),

А вербичка сумно віти... (нахиляє),

І останнє листя з дерева... (спадає).

- Завдання:

І в. - записати речення про берізку, виділити граматичну основу речення, визначити частини мови.

ІІ в. - записати речення про вербичку, виділити граматичну основу речення, визначити частини мови.

Робота за картиною.

- А чи не може цей вірш бути підписом до нашого малюнку?
- Де ще ми спостерігали таку картину?
- Коли ми спостерігаємо сумну картину пізньої осені, на думку приходять рядки із віршів.

Злітає листя зливою

І падає німе.

Вітерець пісні наспівує,

А сам все дужче дме.

Бесіда.

У природі багато секретів, та вона розкриває їх тільки тим, хто ставиться до неї з повагою і любов'ю.

Тиха „розмова" з листочком.

До речі, один із секретів природи є те, що листочки люблять шепотіти. Цей шепіт осіннього листя всі чують щоосені, та чи розуміють, про що вони шепочуть?

- Прислухайтесь уважніше - і ви почуєте чарівну казку останнього листочка.

- Про що розповів листочок?

Другим секретом природи є те, що листочки вміють танцювати. Листочки не витримують - літають, кружляють, падають, їх підхоплює вітерець і запрошує у танок. Уявіть собі, що ви, начебто, листочки, з якими, бавиться вітерець: зірвав з дерева, підхопив і поніс, кружляючи - і ви затанцювали.

Оголошення теми і мети.

Самостійна робота учнів (написання казки).

Гр. „А" - за самостійно обраним планом.

Гр. „Б" - за початком.

Була весела сімейка зелених листочків. Гралися вони з вітром, сонцем, дощиком. Та ось прийшла осінь. Вітер зірвав все листя і розсипав по доріжках. Залишився на гілочці тільки один жовтий листочок.

Читання та редагування казок.

Читання казки В. Сухомлинського „Дівчинка і листочок".

Настала осінь. Моє деревце стало золотим. Листочки все падають і падають. А сьогодні відпав останній листочок. Підняла я його і запитала:

- Листочку, скажи, тобі ж не хочеться вмирати?
- Моє життя коротке, але цікаве. Весною я слухав спів пташок, влітку зустрічав схід сонця. Я пив дощову воду, дружив із сонцем і

вітром. Я не вмер. Подивись, дівчинко, на те місце, де я був. Там залишилась брунька. Весною тут з'явиться мій брат.

II. Підсумок уроку.

Дорогі діти, я думаю, що листочок, який лежить у вас на парті, залишився вами задоволений.

Добрий, гарний листочок! До побачення! Скоро прийде зима, всі листочки впадуть з дерев та сховаються під снігом. Але ми з тобою знову зустрінемося навесні, коли братики-листочки визирнуть з бруньок і зашепочуть на гілочках.

Додаток 4

Публікації за результатами дослідження:

Алієва В.А., Міненко А.О. деякі аспекти використання народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра у новій українській школі. Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conf., April 28, 2023. Stockholm, Kingdom of Sweden: European Scientific Platform. С. 85 – 89. <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/28.04.2023> (фахова)

Гальонко Л.П., Мороз Р.П., Алієва В.А. Партнерство школи і сім'ї у формуванні особистості дитини в умовах нової української школи. Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 27-28 жовтня 2022 р, Мукачево /Ред.кол.: Т.Д.Щербан та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2022. 402 с. С.106-108.

Алієва В.А., Юрченко М.А., Мороз Р.П. Народна педагогіка як золотий фонд сучасної педагогіки. Стратегії та практика організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації : Матеріали Всеукраїнської онлайн-конференції з міжнародною участю. Чернігів : НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023. 140 с. С. 40-43.

Мороз Р.П., Юрченко М.А., Алієва В.А. Цифрова компетентність педагогів як важливий чинник налагодження ефективного освітнього процесу. Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 14–15 квітня 2023 р. – Львів – Торунь : Liha-Pres,2023. – 196 с. с. 74-76.

Юрченко М.А., Мороз Р.П., Алієва В.А. Використання мережевих технологій в освітньому процесі початкової ланки освіти. VI Міжнародна науково-практична конференція Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення 15-16 червня 2023 р. https://sites.google.com/view/pnpul5/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BAjournal/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2023

Додаток 5

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

СЕРТИФІКАТ

засвідчує, що

Віта Алієва

взяв(ла) участь у
Всеукраїнській онлайн-конференції з міжнародною участю
«СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТЬОГО
ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ»

м. Чернігів 30 травня 2023 року

та вдосконалив(ла) компетентності відповідно до тематичних напрямів програми конференції:

- Теорія та практика організації освітнього процесу в закладах освіти в умовах невизначеності: історія та сьогодення
- Аксиологічні виміри сучасної освіти: формування гуманного та толерантного ставлення до соціального й природного середовища
- Міжнародне партнерство та європейські освітні практики
- Стратегії та практика організації дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних ризиків та можливостей
- Педагогічна майстерність та професійний саморозвиток педагога в контексті реалізації принципів НУШ: проблеми й перспективи розвитку
- Мовно-літературна освіта в умовах невизначеності
- Теоретичні та практичні аспекти мистецької освіти: виклики та перспективи
- Теоретичні та практичні проблеми підготовки сучасного менеджера соціокультурної діяльності

ОБСЯГ - 6 (шість) годин (0,2 кредити ЕКТС)

Ректор університету проф. Олег ШЕРЕМЕТ Декан факультету проф. Світлана СТРИЛЕЦЬ

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS
SCIENTIA

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

Certificate provides at least 0.1 ECTS credits to awarded participants for being involved

Vita Aliieva

participated in the III International Scientific and Theoretical Conference
**TECHNOLOGIES AND STRATEGIES FOR THE
IMPLEMENTATION OF SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS**

 April 28, 2023
Stockholm, Kingdom of Sweden

The conference is included in the Academic Resource Index ResearchBib catalog and UKRISTEI catalog (Certificate № 32 dated January 17th, 2023).

Head of the European Scientific Platform
Chairman of the Organizing committee
MARIIA HOLDENBLAT

Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

СЕРТИФІКАТ

Алієва В. А.

брав(ла) участь у Міжнародній науково-практичній конференції

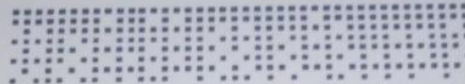
**ІННОВАЦІЙНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
У ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ**

14–15 квітня 2023 року
(15 годин – 0,5 кредита ЕCTS)

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освіти та управління
навчальним закладом Класичного приватного університету

Сущенко А.В.

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ім. Івана Зизона НАПН України (м. Київ)
Науковий університет імені Етвеша Лоранда (м. Будапешт, Угорщина)
Пряшівський університет (м. Пряшів, Словаччина)
Вища лінгвістична школа (м. Ченстохова, Польща)
Інститут педагогіки і психології Університету імені Яна Кохановського в Кельцах (Польща)
ВСП «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету»

СЕРТИФІКАТ

учасника

Алієва В.А.

прийняв(ла) участь у VI Міжнародній науково-практичній
конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності
фахівців в умовах євроінтеграції»

Загальна тривалість наукового заходу – 12 години

Голова організаційного комітету, ректор
Мукачівського державного університету,
доктор психологічних наук, професор

27-28 жовтня 2022р.
м. Мукачево

Т.Д. Шербан

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка

СЕРТИФІКАТ

ЗАСВІДЧУЄ УЧАСТЬ

ВІТИ АЛІЄВОЇ

у VI Міжнародній науково-практичній конференції
**ІННОВАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ: ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ, ВІДПОВІДІ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**

15-16 червня 2023 року

РЕКТОРКА УНІВЕРСИТЕТУ

МАРИНА ГРИНЬОВА

СЕРТИФІКАТ

Віта Алієва

Брав(ла) участь у VII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» у рамках проекту Erasmus + Jean Monnet Module (62052-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE)

28-29 березня 2023 року,
м.Вінниця, Україна

Ректор університету,
проф. Лазаренко Н.І.

NOTBOX
Думай сміливо!

Анкета для учнів початкових класів

Як ти розумієш поняття «Народна педагогіка»?

1. Назва навчального закладу?

2. Прізвище, ім`я та клас в якому ти навчаєшся?

—

—

3. Як ти розумієш поняття народна педагогіка?

4. Чи застосовуєш ти прислів'я, приказки, потішки, усмішки, дразнили, гаївки при спілкуванні з однолітками?

А) Так

Б) Ні

5. Напиши прислів'я або приказку яку ти використовуєш найчастіше

6. Твоя улюблена казка?

7. Як ти розумієш вислів: «Добрий приклад вартий ста слів»?

Тест

для вчителів початкової школи

1. Яку мету виховання висуває сучасна загальноосвітня школа?

- а) формувати всебічно і гармонійно розвинуту особистість – громадянина своєї країни;
- б) сприяти різнобічному розвитку особистості, розвивати задатки і здібності;
- в) виховувати учнів на засадах християнської ідеології

2. Педагогічна система якого педагога ґрунтується на наступних ідеях:

- всебічного і гармонійного розвитку особистості; - родинно-шкільного виховання; - розвивального навчання: подорожі в природу; уроки мислення; - кімната казки; куточок краси; навчання в “зелених класах” та ін.; - громадянського і патріотичного виховання;?

- а) В.О.Сухомлинський;
- б) Й.Песталоцці;
- в) Ж.-Ж.Руссо.

3. Який педагог дотримувався думки: «Виховання, якщо воно не хоче бути безсилим, має бути народним, має бути пронизане народністю. У кожного народу, своя система виховання. Досвід інших народів у справі виховання є дорогоцінною спадщиною для всіх, але точно в тому ж сенсі, в якому досвід всесвітньої історії належить народам»?

- а) В.О.Сухомлинський;
- б) К.Д.Ушинський;
- в) Я.А.Коменський

4. Найбільш продуктивним є запам'ятовування ?

- а) Механічне;
- б) Сміслові або логічне;
- в) Обидва.

5. Як часто ви використовуєте усну народну творчість на уроках та перервах

- а) використовую в достатній мірі;

- б) використовую не завжди;
- в) часто використовую усну народну творчість

6. Основні педагогічні поняття народу

- а) догляд;
- б) виховання;
- в) самовиховання;
- г) перевиховання;
- д)настанов;
- е)навчання, вчення;
- є) всі запропоновані варіанти.

7. На вашу думку, чи має бути співпраця народної педагогіки з педагогічною наукою?

- а) так;
- б)ні.

8. Які дидактичні засоби навчання (виховання) народної педагогіки Ви використовуєте на уроках?

Дякую за приділений час

метадані

Заголовок

Дидактичні засади народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра

Автор

Науковий керівник / Басверт

Віта Анатоліївна Алісва**Антоніна Олексіївна Міненко**

Інституція

National University "Chernihiv Collegium"

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		2
Інтервали		0
Мікропробіли		11
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		302

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25
Довжина фраз для коефіцієнта подібності 2

18341
Кількість слів

140827
Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прогрупуйте список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтесь посиланням "Позначити фрагмент" та перевіряйте, чи є вони короткими фразами, розщепленими в документі (випадковій складності), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Копіювати текст

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://magistr.ua/works/50/876079/	647	3.53 %
2	https://magistr.ua/works/50/876079/	117	0.64 %
3	http://um.co.ua/2/2-4/2-49314.html	98	0.53 %
4	https://magistr.ua/works/50/876079/	96	0.52 %
5	Inpu/Diplomni/Diplomni_2011/11d568/Желих О. В/Желих Оксана Василівна.rtf В/23/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNP) students work	93	0.51 %
6	https://lwe.org.ua/kultura/narodna-ukrayinska-pedagogika/	86	0.47 %

7	https://kursoviks.com.ua/bd_gumanitaryye/article_post/5733-kursova-robota-profesiyna-pidgotovka-vchitely-pochatkovkh-klasiv	84	0.46 %
8	YFCNU/2017m/educ/educ_2017_083.pdf 10/28/2019 Yurly Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	83	0.45 %
9	https://studfile.net/preview/8985244/page/2/	81	0.44 %
10	http://um.co.ua/2/2-4/2-49314.html	75	0.41 %
з бази даних RefBooks (0.00 %)			
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
з домашньої бази даних (0.50 %)			
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	Формування SOFT SKILLS у дітей молодшого шкільного віку 12/9/2021 National University "Chernihiv Collegium" (National University "Chernihiv Collegium")	38 (3)	0.21 %
2	Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування.docx 12/14/2020 National University "Chernihiv Collegium" (National University "Chernihiv Collegium")	33 (2)	0.18 %
3	Пропедевтика астрономічних знань дітей початкової школи 11/29/2021 National University "Chernihiv Collegium" (National University "Chernihiv Collegium")	20 (1)	0.11 %
з програми обміну базами даних (4.45 %)			
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	YFCNU/2017m/educ/educ_2017_083.pdf 10/28/2019 Yurly Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	178 (7)	0.97 %
2	Inpu/Diplomni/Diplomni_2011/11d568/Желих О. В/Желих Оксана Василівна.rtf 8/23/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	132 (2)	0.72 %
3	Inpu/Diplomni/Diplomni_2015/15d482/Юсюк Ольга Василівна/Дипломна робота мет роботи над науково-худ текстами в поч школі.doc 8/23/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	103 (7)	0.56 %
4	Педагогічні умови літературного розвитку молодших школярів на уроках літературного читання 11/27/2019 Nizhyn Mykola Gogol State University (Факультет психології та соціальної роботи)	77 (2)	0.42 %
5	Методика вивчення фольклорних жанрів на уроках літературного читання в початковій школі 12/1/2022 The Ivan Franko National University (ВСП "Педагогічний фаховий коледж ЛНУ імені Івана Франка")	51 (2)	0.28 %
6	YFCNU/2014/educ/educ_2014_177.pdf 10/29/2019 Yurly Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	39 (4)	0.21 %

7	YFCNU/2011/tefitef_2011_067.pdf 10/29/2019 Yurly Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	36 (3)	0.20 %
8	Зубко В.Р. ЗПО-64 2017-2018 н.р. Виховання гуманних якостей учнів в освітньому процесі початкової школи.docx 6/11/2018 Khmelnytsky Humanitarian Pedagogical Academy (KHPA)	35 (1)	0.19 %
9	Методика проведення уроку футболу в школі з урахуванням вікових особливостей школярів.docx 1/5/2021 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту та реабілітації)	31 (1)	0.17 %
10	Лемко_стаття.doc 9/15/2020 Publishing House "Helvetica" (Видавничий дім "Гельветика")	26 (3)	0.14 %
11	YFCNU/2009/educ/educ_2009_024.pdf 10/28/2019 Yurly Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	18 (2)	0.10 %
12	tnpu/Diplomni/Diplomni_2010/10m092/Зонота Ю. В/Магістерська робота.doc 8/22/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	15 (2)	0.08 %
13	Повертно по талону Лісова.docx 12/29/2021 The Ivan Franko National University (ВСП "Педагогічний фаховий коледж ЛНУ імені Івана Франка")	15 (1)	0.08 %
14	Організація національного виховання молодших школярів в процесі вивчення предметів гуманітарного циклу 12/9/2018 Nizhyn Mykola Gogol State University (Факультет психології та соціальної роботи)	13 (1)	0.07 %
15	tnpu/Diplomni/Diplomni_2012/12m171/Паалік Т.М/МАГІСТЕРСЬКА.doc 8/23/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	12 (1)	0.07 %
16	Завдання до теми 8 .docx 4/12/2023 Yurly Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	11 (1)	0.06 %
17	Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку в дошкільному закладі у різних видах діяльності .doc 11/28/2019 Nizhyn Mykola Gogol State University (Факультет психології та соціальної роботи)	11 (1)	0.06 %
18	YFCNU/2011/educ/educ_2011_121.pdf 10/28/2019 Yurly Fedkovych Chernivtsi National University(CNU) (Deanery)	9 (1)	0.05 %
19	tnpu/Diplomni/Diplomni_2015/15d499/Новацька Галина Василівна/Дипломна.doc 8/22/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	5 (1)	0.03 %
з Інтернету (18.70 %)			
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://magistr.ua/works/50/876079/	1015 (19)	5.53 %

2	https://we.org.ua/kultura/narodna-ukrayinska-pedagogika/	608 (28)	3.31 %
3	https://kursoviks.com.ua/bd_gumanitarnyye/article_post/5733-kursova-robota-profeslyna-pidgotovka-vchiteliv-pochatkovikh-klasiv	525 (21)	2.86 %
4	http://4ua.co.ua/pedagogics/sb2ac68a5d53b89421306d37_0.html	250 (14)	1.36 %
5	http://4ua.co.ua/pedagogics/qa3bc79a5d53a88521216d27_0.html	219 (11)	1.19 %
6	http://um.co.ua/2/2-4/2-49314.html	211 (4)	1.15 %
7	https://studfile.net/preview/8985244/page:2/	156 (4)	0.85 %
8	https://ua-referat.com/%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D1%83_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96_%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F	133 (7)	0.73 %
9	http://www.um.co.ua/9/9-2/9-212057.html	77 (5)	0.42 %
10	http://4ua.co.ua/pedagogics/qb3ad69a4c43b88421206d26_0.html	76 (3)	0.41 %
11	https://allref.com.ua/uk/skachaty/Etnopedagogika	65 (1)	0.35 %
12	https://ukrbukva.net/page,2,35472-izuchenie-ustnogo-narodnogo-tvorchestva-v-processe-obucheniya.html	36 (2)	0.20 %
13	http://4ua.co.ua/pedagogics/va2bd68a4d43b89421216c27_0.html	18 (1)	0.10 %
14	http://ni.biz.ua/10/10_18/10_180410_har-ka-mishkvozrasta-kak-etapa-ontogeneticheskogo-razvitiya.html	17 (1)	0.09 %
15	https://bmk102.at.ua/ljudskogo_e_r_vnikh_dva_krlia.pdf	14 (1)	0.08 %
16	https://ukrtxtbook.com/ukra%D1%97nske-narodoznavstvo-lozko-g-s/ukra%D1%97nske-narodoznavstvo-lozko-g-s-etnopedagogika-nacionalna-sistema-vixovannya-ditej.html	9 (1)	0.05 %

Список принятых фрагментів (немає принятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------

АНОТАЦІЯ

випускної кваліфікаційної роботи, виконаної на тему:
«Дидактичні засади народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра»

Випускна кваліфікаційна робота присвячена дослідженню вивчення впливу дидактичних засобів народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра. У роботі вирішено важливе науково-педагогічне завдання щодо виявлення рівня сформованості понять народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра у розробці та апробації технології використання спеціальної, художньої літератури, баз даних з історії, культури народів у формуванні моральної культури молодших школярів.

Досліджено поняття народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра та обґрунтовано, що дане поняття не може існувати в «чистому вигляді», тобто поза традиційною культурою певної нації. Всі найвидатніші педагоги світу визнавали, що виховання дитини завжди має ґрунтуватися насамперед на культурно-історичних цінностях своєї нації, а вже пізніше відбувається знайомство з традиціями інших народів.

Ключові слова: народна педагогіка, дидактичні засоби, молодші школярі.

Стор122. Табл.2. Бібліограф.: 55.

ABSTRACT

graduation qualification work performed on the topic:
"Didactic principles of folk pedagogy in the development of the
personality of a junior high school student"

The final qualification work is dedicated to the study of the influence of didactic means of folk pedagogy in the development of the personality of a junior high school student. The work solves an important scientific and pedagogical task of identifying the level of formation of the concepts of folk pedagogy in the development of the personality of a junior high school student in the development and approval of the technology of using special, literary literature, databases on the history, culture of peoples in the formation of moral culture of younger schoolchildren.

The concept of folk pedagogy in the development of the personality of a junior high school student was studied and it was substantiated that this concept cannot exist in its "pure form", i.e. outside the traditional culture of a certain nation. All the world's most outstanding educators recognized that a child's upbringing should always be based primarily on the cultural and historical values of his nation, and only later does he get to know the traditions of other nations.

Keywords: folk pedagogy, didactic tools, younger schoolchildren.

Page 122. Table 2. Bibliography.: 55 .